Siseministri määruse „Abipolitseiniku tegevuse eeskiri“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Abipolitseiniku seaduse § 5 lõike 4, § 7 lõike 3, § 12 lõike 5, § 13 lõike 6, § 14 lõike 9, § 15 lõike 3, § 17 lõike 7, § 19 lõike 6, § 39 lõike 6, § 44 lõike 5, § 45 lõike 4 ja § 51 lõike 8 alusel kehtestatakse abipolitseiniku tegevuse eeskiri.

Eelnõuga kehtestatakse siseministri määrus „Abipolitseiniku tegevuse eeskiri“, mis on vajalik uue abipolitseiniku seaduse (edaspidi *APolS*) rakendamiseks. Praegu on abipolitseinike tegevust puudutavad täpsemad nõuded ja regulatsioonid sätestatud mitmes määruses. Uue määrusega koondatakse need ühte õigusakti ning viiakse kooskõlla kavandatava seadusega, mille kohaselt jagunevad abipolitseinikud kolme astmesse vastavalt nende ülesannetele ja õigustele.

Määrusega täpsustatakse kandideerimisel esitatavaid andmeid, abipolitseiniku isikuomaduste, kehalise ettevalmistuse ja tervisenõudeid ning nendele vastavuse kontrollimise korda. Samuti sätestatakse õppe nõuded, tunnistuse, ametimärgi, vormiriietuse ja eraldusmärkide kirjeldused, hüvitiste taotlemise ja maksmise kord, staatuse peatamise ja taastamise kord ning abipolitseinike arvestuses töödeldavate andmete loetelu.

Mõju halduskoormusele

Kandideerimisel esitatavate andmete loetelu täpsustamine võib suurendada kandidaadi ajakulu andmete kogumisel ja esitamisel. Teise ja kolmanda astme abipolitseinikele võib põhjalikum kehalise ettevalmistuse kontroll tähendada suuremat ajakulu katsete läbimisel. Korduvate katsete ja uuringutega kaasnevat koormust vähendab võimalus arvestada määruses sätestatud tingimustel varem sooritatud kehalisi katseid ja tehtud terviseuuringuid ning kasutada samaväärse tervisekontrolli tulemusel saadud kehtivat tervisetõendit.

Esimese astme abipolitseinik ei pea läbima tervisekontrolli ega kehalisi katseid. Alla 50-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike perioodilise tervisekontrolli üldine intervall pikeneb kolmelt aastalt viiele aastale. Seega tuleb neil tervisekontrollis käia harvem, mis vähendab kontrolli läbimisega seotud ajakulu.

Kokkuvõttes võib eelnõu suurendada kandideerijate ajakulu andmete esitamisel ning teise ja kolmanda astme abipolitseinike ajakulu kehaliste katsete läbimisel. Halduskoormust vähendavad varem sooritatud katsete ja tehtud uuringute arvestamine, samaväärsete tervisetõendite kasutamine ning alla 50-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike harvem perioodiline tervisekontroll.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi nõunik Nurmely Mitrahovitš (nurmely.mitrahovits@siseministeerium.ee) ja õigusnõunik Rina Sillandi (rina.sillandi@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskiri on keeleliselt toimetamata, see tehakse pärast ametlikku kooskõlastusringi.

1.3. Märkused

Määruse eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva abipolitseiniku seaduse eelnõuga ([eelnõu 931 SE])[1] ja on koostatud selle rakendamiseks.

Määruse eelnõuga ei võeta üle Euroopa Liidu õigust. Samas sisaldab eelnõu isikuandmete töötlemisega seotud sätteid, mis näiteks täpsustavad seaduses toodud andmekategooriaid, ning mille kujundamisel on arvestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus) tulenevaid isikuandmete töötlemise põhimõtteid ning nõudeid.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Määrus on kavandatud jõustuma 2027. aasta 1. veebruaril, samal ajal uue abipolitseiniku seadusega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 34 paragrahvist ja üheksast lisast.

Eelnõuga kehtestatakse uus tervikmäärus, millesse koondatakse abipolitseiniku tegevust käsitlev rakendusregulatsioon. Praegu on asjaomased nõuded sätestatud mitmes siseministri määruses ja osaliselt PPA sisekorras. Uue abipolitseiniku seaduse astmepõhine ülesehitus eeldab rakendusregulatsiooni ajakohastamist.

Muudatuste võrdlemisel kehtiva õigusega eristatakse neid muudatusi, mis tulenevad vahetult uuest abipolitseiniku seadusest, ning neid, mis kehtestatakse ministri määrusega antud volituste alusel.

Määruse eelnõu sisu vastab APolS-is sätestatud volitusnormide eesmärgile, sisule ja ulatusele. Järgnevalt selgitatakse eelnõu ülesehitust ning peamisi muudatusi määruse sätete järjestuses.

1. peatükk. Üldsätted

Eelnõu § 1. Määruse reguleerimisala

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Sätte eesmärk on anda normi adressaadile ülevaade määruse esemest ja selles reguleeritavatest küsimustest. Reguleerimisala esitamine

[1] Abipolitseiniku seadus 931 SE

määruse alguses võimaldab kiiresti mõista, milliseid abipolitseiniku tegevusega seotud küsimusi määrusega täpsustatakse.

Paragrahvis määratakse kindlaks määrusega reguleeritavad küsimused. Reguleerimisala tuleneb APolS-is ministrile antud volitustest, mille alusel täpsustatakse abipolitseinikule esitatavaid nõudeid, kontrollimise korda, väljaõpet, hüvitiste menetlemist, staatuse peatamist ja taastamist ning arvestuse pidamiseks vajalikke andmeid.

Määruses sätestatakse:

1) abipolitseinikuks kandideerimisel esitatavate andmete täpsem loetelu;
2) abipolitseiniku isikuomaduste nõuded ning nendele vastavuse kontrollimise kord;
3) abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse nõuded ning nende kontrollimise kord;
4) abipolitseiniku tervisenõuded, samaväärse tervisekontrolli tulemusel saadud tervisetõendite loetelu, nõuded tervisetõendi sisule ja vormile ning tervisekontrolli perioodilisus ja kord;
5) abipolitseiniku väljaõppe, erialaõppe ja täiendusõppe nõuded;
6) abipolitseiniku tunnistuse, ametimärgi, vormiriietuse ja eraldusmärkide kirjeldus;
7) abipolitseiniku lisapuhkuse taotlemine ja selle eest makstava hüvitise taotlemise ning väljamaksmise täpsem kord;
8) kriisirolliga abipolitseinikule kriisi lahendamises osalemise eest makstava hüvitise suurus ning selle taotlemise ja väljamaksmise kord;
9) varalise kahju hüvitamise tingimused ja kord;
10) abipolitseiniku staatuse peatamise ja taastamise täpsem kord;
11) abipolitseinike arvestuse pidamisel töödeldavate andmete täpsem loetelu.

Punktides nimetatud regulatsioonide sisu ja eesmärki selgitatakse täpsemalt vastavate sätete juures.

2. peatükk. Abipolitseinikuks kandideerimisandmete täpsem loetelu

Kehtiva regulatsiooni kohaselt esitab abipolitseinikuks kandideerija andmeid kehtiva APolS-i ja selle rakendusaktide alusel, sealhulgas abipolitseiniku ankeedi vormi kaudu.

Eelnõu nähakse ette kandideerimisel esitatavate andmete täpsem loetelu määruses. Andmete loetelu on jaotatud sisuliselt järgmiselt: üldandmed, haridusandmed, sotsiaalmeediakontode andmed, töötamisega seotud andmed, lähisugulaste ja -hõimlaste andmed, välisriigis läbitud kaitseväeteenistuse või sõjaväelise väljaõppe andmed ning välisriigi kriminaalmenetluse ja karistuste andmed. Muudatus ei ole üksnes vormiline, vaid toetab PPA võimalust teha nõuetele vastavuse kontrolli ja taustakontrolli läbipaistvalt ning ühetaoliselt. Andmekoosseisu täpsustamine määruses muudab kandideerimisel nõutavad andmed selgemaks.

Eelnõu § 2. Abipolitseinikuks kandideerimisel esitatavate andmete täpsem loetelu

Paragrahviga 2 kehtestatakse nende andmete täpsem loetelu, mille abipolitseinikuks kandideerija peab esitama. Täpsema andmekoosseisu sätestamine määruses on vajalik, kuna abipolitseiniku sobivuse hindamine eeldab mitut liiki andmete kogumist, kuid iga andme küsimisel peab olema selge eesmärk, seos seaduses sätestatud nõuetega ja vajadus taustakontrolli tegemiseks. Andmekoosseisu määratlemine määruses tagab, et kandideerijale on ette teada, milliseid andmeid

temalt nõuetele vastavuse kontrollimiseks ja taustakontrolliks küsitakse, ning toetab isikuandmete töötlemise eesmärgipärasuse ja läbipaistvuse põhimõtete järgimist.

Lõikes 1 sätestatakse kandideerimisel esitatavad üldandmed. Üldandmed on vajalikud kandideerija üheseks tuvastamiseks, seaduses sätestatud nõuetele vastavuse kontrollimiseks ning edasiseks suhtluseks. Ilma nende andmeteta ei ole võimalik kontrollida isiku vanust, teovõimet, kodakondsust ega korraldada taustakontrolli viisil, mis väldib isiku ekslikku samastamist kellegi teisega.

Punktis 1 nähakse ette ees- ja perekonnanime esitamine. Nimi on vältimatu isiku tuvastamiseks, menetlusdokumentide vormistamiseks ja PPA ning kandideerija vaheliseks suhtluseks. Koos isikukoodiga moodustab see minimaalse andmestiku, mille alusel saab kandideerija isiku kindlalt määratleda. **Punktis 2 nähakse ette varem kasutatud ees- ja perekonnanimede esitamine**. Varem kasutatud nimede esitamine on vajalik taustakontrolli terviklikkuse tagamiseks, sest varasemad menetlused, karistused, teenistussuhted või muud usaldusväärsust mõjutavad asjaolud võivad olla seotud kandideerija varasema nimega. **Punktis 3 nähakse ette isikukoodi või selle puudumisel sünniaja ja soo esitamine**. Isikukood võimaldab isikut üheselt tuvastada, kontrollida tema vanust ning seostada registripäringute tulemused õige isikuga. Samuti võimaldab isikukood väldita olukorda, kus sama nimega isikuid omavahel segi aetakse. Asendusandmete esitamise võimalus tagab, et kandideerimisandmed saab esitada ka Eesti kodanik, kellele ei ole Eesti isikukoodi veel antud. **Punktis 4 nähakse ette kodakondsuse andmete esitamine.** Andmed on vajalikud kontrollimaks, kas kandideerija vastab abipolitseinikule kehtestatud Eesti kodakondsuse nõudele. **Punktis 5 ja 6 nähakse ette praeguse või varasema muu riigi kodakondsuse korral selle riigi nime ja kodakondsuse omamise ajavahemiku esitamine. Punktis 7 nähakse ette muu riigi kodakondsuse taotlemise korral selle riigi nime ja taotluse esitamise aja esitamine.** Need andmed võimaldavad taustakontrollis hinnata kandideerija sidemeid välisriigiga ning nende võimalikku mõju tema sobivusele abipolitseinikuks, sealhulgas lojaalsusele Eesti Vabariigile. Kodakondsuse omamise ajavahemik ja taotluse esitamise aeg aitavad hinnata nende seoste kestust ja ajakohasust. Muu riigi kodakondsus või selle taotlemine ei tähenda iseenesest kandideerija sobimatust, vaid asjaolu hinnatakse koos muu taustakontrollis kogutud teabega. **Punkti 8 kohaselt esitab kandideerija oma tegeliku elukoha andmed.** Tegeliku elukoha andmed on vajalikud kandideerimismenetluse korraldamiseks ning vajaduse korral isiku ja tema taustakontrollis oluliste seoste täpsemaks tuvastamiseks. Tegeliku elukoha küsimine on põhjendatud, kuna rahvastikuregistrisse kantud elukoht ei pruugi alati vastata isiku tegelikule elukohale. Elukohaandmed võivad olla taustakontrollis asjakohased üksnes ulatuses, milles need aitavad kontrollida APolS-is sätestatud nõuetele vastavust või täpsustada muid kandideerija sobivuse hindamisel olulisi asjaolusid. Elukoht iseenesest ei ole kandideerija sobivuse hindamise kriteerium ning üksnes elukoha põhjal ei saa teha järeldusi isiku sobivuse kohta abipolitseinikuks. **Punktides 9 ja 10 nähakse ette telefoninumbrit ja elektron-posti aadressi esitamine**. Kontaktandmed on vajalikud menetlustoimingute tegemiseks, vestlusele kutsumiseks. Abipolitseiniku tegevus eeldab, et PPA-l oleks võimalik isikuga kiiresti ja usaldusväärselt ühendust saada.

Lõikes 2 loetletakse kandideerimisel esitatavad haridusandmed. Haridusandmed on vajalikud, et hinnata kandideerija vastavust seaduses sätestatud haridusnõuetele. APolS eelnõu § 5 lõike 1 punkti 3 kohaselt peab esimese astme abipolitseinikul olema vähemalt põhiharidus ning § 5 lõike 2 punkti 1 kohaselt peab teise astme abipolitseinikul olema vähemalt keskharidus või ta peab

õppima nominaalajal keskharidust andva õppekava alusel. Haridusandmete põhjal saab PPA hinnata, kas isikul võib olla vaja esitada täiendavaid tõendeid, näiteks eesti keele oskuse kohta.

Punktis 1 nähakse ette kõrgeima omandatud haridustaseme, selle omandamiseks lõpetatud õppeasutuse nimetuse ja lõpetamise aja esitamine. Kõrgeima omandatud haridustaseme märkimine võimaldab hinnata haridusnõude täitmist, ilma et kandideerija peaks esitama andmed kõigi varem lõpetatud õppeasutuste kohta. Õppeasutuse nimetus ja lõpetamise aeg võimaldavad vajaduse korral hariduse omandamist kontrollida. **Punktis 2 nähakse ette väljastatud diplomi, tunnistuse või õiendi numbri ja väljaandmise aja esitamine**. Need andmed võimaldavad tuvastada haridust tõendava dokumendi ning vajaduse korral kontrollida esitatud haridusandmete õigsust.

Lõikes 3 nähakse ette isiku kasutuses olevate sotsiaalmeediakontode andmete esitamine. Andmed on vajalikud selleks, et PPA saaks taustakontrollis seostada avalikult kättesaadava teabe õige isikuga ning vältida kandideerija ekslikku samastamist sama nime või sarnase kasutajatunnusega isikuga. Sotsiaalmeediakontode andmete esitamine võimaldab hinnata, kas kandideerija avalik käitumine ja väljendusviis on kooskõlas politsei maine, väärtuste ja eetikanõuetega ning abipolitseinikule esitatavate nõuetega. Taustakontrollis võib olla asjakohane näiteks kandideerija enda avaldatud õigusrikkumisi õigustav, vaenu õhutav, vägivalda propageeriv või riigivastane sisu, kui see seab põhjendatult kahtluse alla isiku sobivuse abipolitseinikuna tegutsemiseks. Sellist teavet hinnatakse taustakontrollis koos muu isiku kohta kogutud teabega.

Sotsiaalmeediakontode andmete töötlemisel tuleb lähtuda taustakontrolli eesmärgist ning hinnata üksnes asjaolusid, millel võib olla põhjendatud seos abipolitseinikule seaduses kehtestatud nõuetega. Kandideerija sobivuse hindamisel tuleb eristada tema enda avaldatud sisu teiste isikute avaldatud teabest. Samuti tuleb arvestada teabe avaldamise aega, konteksti, usaldusväärsust ja võimalikku seost abipolitseiniku ülesannete täitmisega. Sotsiaalmeediakonto olemasolu, kindla keskkonna kasutamine või üksik avaldatud seisukoht ei tähenda iseenesest, et kandideerija ei vasta abipolitseinikule esitatavatele nõuetele. Taustakontrollis tuleb lähtuda konkreetsest ja kontrollitavast teabest ning põhjendada selle tähendust isiku sobivuse hindamisel.

Punkti 1 kohaselt esitatakse sotsiaalmeediakeskkonna nimetus ning punkti 2 kohaselt konto kasutajanimi või muu kontot identifitseeriv tunnus. Need andmed võimaldavad tuvastada kandideerija kasutuses oleva konto ka juhul, kui ta ei kasuta sellel oma ees- ja perekonnanime. Sotsiaalmeediakeskkondade ammendavat loetelu määruses ei sätestata, kuna kasutatavad keskkonnad muutuvad ajas ning uute keskkondade lisandumine või seniste kasutamise vähenemine ei peaks tingima määruse korduvat muutmist. Seetõttu on andmete esitamise kohustus seotud kandideerija isiklikus kasutuses olevate kontodega, mitte konkreetsete sotsiaalmeediakeskkondade loeteluga.

Sotsiaalmeediakontode andmete esitamise kohustus ei anna PPA-le õigust pääseda juurde konto mitteavalikule sisule. Taustakontrollis saab arvestada üksnes avalikult kättesaadavat teavet ning sotsiaalmeediakontode andmete esitamise alusel ei saa nõuda kandideerijalt salasõna, privaatsusseadete muutmist ega juurdepääsu piiratud nähtavusega postitustele või muule mitteavalikule sisule. Ka juhul, kui konto on seadistatud privaatseks, võib taustakontrollis arvestada üksnes seda teavet, mis on avalikult nähtav.

Lõikes 4 nähakse ette kandideerimisele eelnenud viie aasta töötamisega seotud andmete esitamine. Andmed võimaldavad kontrollida seaduses sätestatud nõuetele vastavust ning hinnata taustakontrollis kandideerija töö- ja teenistuskäitumisega seotud asjaolusid. Muu hulgas võimaldavad need kontrollida, kas kandideerija töötab ametikohal, millel töötamine välistab abipolitseinikuks saamise. Viieaastane ajavahemik võimaldab saada ülevaate kandideerija hiljutisest tööalasest taustast, piiramata andmete kogumist üksnes tema praeguse töökohaga. Vajaduse korral võimaldavad andmed pöörduda tööandja poole seaduses sätestatud alustel ja korras. Abipolitseinikuks sobivuse hindamisel ei ole oluline üksnes karistusõiguslik taust, vaid ka see, kas isiku varasem tööalane käitumine toetab avaliku ülesande täitmist.

Punktis 1 nähakse ette tööandja nime või nimetuse esitamine. See võimaldab tuvastada tööandja ning seostada kandideerija esitatud töötamise andmed õige isiku või organisatsiooniga. Sõnastus hõlmab nii füüsilisest isikust tööandjat kui ka juriidilisest isikust tööandjat. **Punktis 2 nähakse ette töö- või ametikoha ja selle aadressi esitamine**. Töö- või ametikoha andmed võimaldavad kontrollida kandideerija suhtes kehtivaid ametikohast tulenevaid piiranguid ning annavad taustakontrollis teavet tema senise tegevuse ja vastutuse kohta. Töö- või ametikoha nimetusest üksi ei tehta järeldusi kandideerija isikuomaduste kohta, vaid seda arvestatakse koos muu kontrolli käigus kogutud teabega. Asukoha all peetakse silmas tegelikku töötamise kohta, mitte üksnes tööandja registrijärgset asukohta. Nii kajastatakse ka välisriigis töötamist juhul, kui tööandja ise asub Eestis. **Punktis 3 nähakse ette töötamise või avalikus teenistuses olemise ajavahemiku esitamine.** Töötamise või avalikus teenistuses olemise ajavahemiku andmed on vajalikud, et seostada iga töö- või ametikoht ajaga, mil isik sellel töötas. Need andmed võimaldavad kindlaks teha, millised töösuhted või teenistusperioodid jäävad täielikult või osaliselt kandideerimisele eelnenud viie aasta sisse, ning vajaduse korral täpsustada taustakontrolli käigus konkreetse töö- või ametikoha kohta esitatud andmeid.

Lõikes 5 nähakse ette lähisugulaste ja -hõimlaste ning abieluga sarnanevas suhtes oleva elukaaslase andmete esitamine. Andmed on vajalikud taustakontrollis kandideerija lähedaste seoste hindamiseks, kui need võivad mõjutada tema usaldusväärsust, lojaalsust või võimet täita abipolitseiniku ülesandeid õiguspäraselt. Abipolitseinik võib oma ülesannete täitmisel saada juurdepääsu tundlikule teabele ning sattuda olukorda, kus lähedased suhted võivad põhjustada huvide konflikti või suurendada mõjutamise riski. Lähedase isiku tegevus või temaga seotud asjaolu ei tähenda iseenesest kandideerija sobimatust. Hinnata tuleb selle seose tegelikku mõju kandideerijale ja tema ülesannete täitmisele.

Punktis 1 nähakse ette ees- ja perekonnanime esitamine. Nimi võimaldab koos punktis 2 nimetatud andmetega tuvastada asjaomase isiku ning vältida tema ekslikku samastamist teise isikuga. **Punktis 2 nähakse ette isikukoodi või selle puudumisel sünniaja esitamine**. Andmed võimaldavad seostada taustakontrollis saadud teabe õige isikuga, sealhulgas juhul, kui lähedasel puudub Eesti isikukood. **Punktis 3 nähakse ette elukoha andmete esitamine**. Elukoha andmed võivad olla asjakohased võimalike seoste või riskide hindamisel ning aitavad vajaduse korral kontrollida andmete õigsust. **Punktis 4 nähakse ette telefoninumbri esitamine**. Kontaktandmed võimaldavad vajaduse korral taustakontrollis olulisi asjaolusid täpsustada seaduses sätestatud alustel ja korras. Telefoninumbri esitamise kohustus ei tähenda, et PPA peab iga lähedasega ühendust võtma, vaid kontaktandmeid kasutatakse üksnes juhul, kui see on konkreetse taustakontrolli eesmärgi saavutamiseks vajalik ja põhjendatud.

Lähedaste isikute andmete kogumise eesmärk on võimaldada hinnata abipolitseinikuks kandideerija seaduses sätestatud nõuetele vastavust ja usaldusväärsust. Lähedase isiku tegevus ega temaga seotud asjaolu ei tähenda iseenesest kandideerija sobimatust. Andmeid võib kasutada üksnes ulatuses, milles see on vajalik seaduses sätestatud taustakontrolli eesmärgi saavutamiseks.

Lõikes 6 nähakse ette välisriigis läbitud kaitseväeteenistuse või sõjaväelise väljaõppe andmete esitamine. Andmed on vajalikud taustakontrollis kandideerija välisriigiga seotud teenistus- või väljaõppesidemete ning nende võimaliku mõju hindamiseks tema usaldusväärsusele ja lojaalsusele Eesti Vabariigile. Välisriigis teenimine või sõjaväelise väljaõppe läbimine ei tähenda iseenesest kandideerija sobimatust, vaid selle tähendust hinnatakse koos muu taustakontrollis kogutud teabega.

Punktis 1 nähakse ette selle välisriigi nime esitamine, kus kandideerija läbis kaitseväeteenistuse või sõjaväelise väljaõppe. Andmed võimaldavad tuvastada riigi, millega kandideerijal on olnud teenistusest või väljaõppest tulenev seos. **Punktis 2 nähakse ette teenistuse või väljaõppe ajavahemiku esitamine.** See võimaldab hinnata seose kestust ning seda, kui palju aega on teenistusest või väljaõppest möödunud. Esitatud andmed võimaldavad hinnata seost konkreetse riigiga ning võimalikku mõju kandidaadi sobivusele abipolitseinikuna politsei tegevuses osaleda.

Lõikes 7 nähakse ette andmete esitamine selle kohta, kas kandideerija on välisriigis toimuvas kriminaalmenetluses kahtlustatav või süüdistatav. Andmed on vajalikud abipolitseiniku seaduse eelnõu § 5 lõike 1 punktis 9 sätestatud nõude kontrollimiseks. Selle kohaselt ei või abipolitseinik olla kriminaalmenetluses kahtlustatav ega süüdistatav. Nõue hõlmab ka välisriigis toimuvat kriminaalmenetlust. Kuna selline teave ei pruugi nähtuda Eesti andmekogudest, peab kandideerija selle ise esitama.

Lõikes 8 nähakse ette välisriigis määratud kriminaalkaristuse kohta andmete esitamine. Andmed on vajalikud abipolitseiniku seaduse eelnõu § 5 lõike 1 punktides 7 ja 8 sätestatud nõuete kontrollimiseks. Nende kohaselt ei või abipolitseinikuks saada isik, keda on karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest, olenemata karistusandmete kustutamisest, või kellel on kehtiv karistus tahtlikult toimepandud kuriteo eest. Välisriikide õigussüsteemid ja süütegude liigitus võivad Eesti omadest erineda. Näiteks võib välisriigis olla kuriteona karistatav tegu, mis Eestis ei ole kuritegu, samuti võib erineda teo raskuse liigitamine. Seetõttu ei piisa nõuetele vastavuse hindamiseks üksnes teadmisest, et isikule on välisriigis määratud kriminaalkaristus. Vaja on andmeid, mis võimaldavad hinnata karistuse aluseks olnud tegu ja selle vastavust Eesti karistusõiguses sätestatud kuriteotunnustele.

Punktis 1 nähakse ette riigi nime esitamine, et tuvastada õigussüsteem, mille alusel isikut karistati. **Punktis 2 nähakse ette karistuse määramise aja esitamine** ning **punktis 3 teo õigusliku kvalifikatsiooni esitamine**. Õiguslik kvalifikatsioon võimaldab kindlaks teha, millise kuriteo eest isikut karistati, ning hinnata muu hulgas teo tahtlikkust ja raskust. **Punktis 4 nähakse ette määratud karistuse esitamine.** Karistuse määramise aeg ning karistuse liik ja ulatus on vajalikud karistuse õigusliku tähenduse ja kehtivuse hindamiseks. Vajaduse korral küsib PPA täiendavaid selgitusi või tõendeid seaduses sätestatud alustel ja korras.

Lõikes 9 nähakse ette kandideerija kinnitus esitatud andmete täielikkuse ja õigsuse kohta ning selle kohta, et ta ei ole teadlikult varjanud sobivuse hindamist mõjutavaid asjaolusid. Kinnitus juhib kandideerija tähelepanu vajadusele esitada andmed ausalt ja täielikult. See seondub abipolitseiniku seaduse eelnõu § 5 lõike 1 punktis 12 sätestatud nõudega, mille kohaselt ei või kandideerija olla teadlikult esitanud valeandmeid ega varjanud olulist teavet. Andmetes esinev eksimus või puudus ei tähenda iseenesest selle nõude rikkumist; hinnata tuleb ka seda, kas valeandmete esitamine või olulise teabe varjamine oli teadlik.

Lõikes 10 sätestatakse PPA kohustus teavitada andmesubjekti tema isikuandmete töötlemise eesmärgist ja õiguslikust alusest ning töötlemisega seotud õigustest ja nende kasutamise võimalustest. Säte lähtub isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artiklites 12–14 sätestatud läbipaistvuse ja teavitamise nõuetest. Eesmärk on tagada, et isik mõistaks, miks ja millisel alusel tema andmeid töödeldakse ning kuidas ta saab oma õigusi kasutada.

Teavitamine hõlmab nii kandideerijat kui ka teisi andmesubjekte, sealhulgas lähedasi, kelle andmed kandideerija esitab. Kandideerijat teavitatakse kandideerimisel. Teistelt isikutelt saadud andmete puhul lähtutakse IKÜM artiklist 14, arvestades ka selles sätestatud teavitamiskohustuse erandeid. Õiguste kasutamise võimaluste selgitamine hõlmab muu hulgas teavet enda andmetega tutvumise ja ebaõigete andmete parandamise taotlemise kohta.

Sättega ei muudeta IKÜM-is sätestatud teavitamise nõudeid ega kehtestata täiendavaid andmesubjekti õiguste piiranguid.

3. peatükk. Abipolitseiniku isikuomaduste nõuded ning nendele vastavuse kontrollimise kord

Isikuomadustele nõuete kehtestamine on vajalik, kuna abipolitseinik osaleb politsei tegevuses ning võib täita ülesandeid tingimustes, kus tuleb kiiresti hinnata olukorda, suhelda inimestega, teha oma pädevuse piires otsuseid ja säilitada pingelises olukorras enesekontroll. Abipolitseiniku käitumine ja otsused võivad mõjutada teiste inimeste õigusi ja turvalisust ning politsei ülesannete täitmist. Seetõttu peab abipolitseinikuks sobivuse hindamisel olema võimalik hinnata ka seda, kas isiku omadused võimaldavad tal politsei tegevuses usaldusväärselt, õiguspäraselt ja ohutult osaleda.

Sarnaseid kutsesobivuse ja isikuomaduste nõudeid kohaldatakse ka teiste avaliku korra ja turvalisuse tagamisega seotud ülesannete täitjate suhtes. Politseiametnik peab vastama politseiametniku kutsesobivusnõuetele, kuna politseitöö eeldab muu hulgas võimet tegutseda vastutustundlikult, teha otsuseid ning täita ülesandeid ka pingelistes olukordades. Samuti on võrreldavad isikuomaduste nõuded kehtestatud teistele siseturvalisuse vabatahtlikele. Vabatahtlikult merepäästjalt, vabatahtlikult päästjalt ja abidemineerijalt eeldatakse muu hulgas lojaalsust ja seaduskuulekust, ausust ja kohusetundlikkust, võimet tegutseda tulemuslikult pingeolukorras ja teha meeskonnatööd ning otsustus-, vastutus- ja suhtlemisvõimet.

Seega on abipolitseinikule isikuomaduste nõuete kehtestamine kooskõlas turvalisuse valdkonnas kasutatava üldise lähenemisega, mille kohaselt hinnatakse selliste ülesannete täitja puhul lisaks teadmistele ja oskustele ka tema isikuomaduste sobivust.

Eelnõu § 3. Nõuded abipolitseiniku isikuomadustele

Paragrahvis 3 sätestatakse nõuded abipolitseiniku isikuomadustele. Isikuomaduste nõuded ei ole uued. Kehtiva APolS kohaselt on need sätestatud siseministri 21. detsembri 2010. aasta määruse nr 68 „Abipolitseiniku kutsesobivuse nõuded“ §-s 2. Eelnõuga säilitatakse seniste nõuete põhisisu, kuid nõuded sõnastatakse ümber ja süstematiseeritakse. Punktides 1–5 sätestatakse abipolitseiniku tegevuseks vajalikud põhilised isikuomadused.

Punkti 1 kohaselt peab abipolitseinik olema lojaalne Eesti Vabariigile, aus ja seaduskuulekas. Abipolitseinik osaleb politsei tegevuses ja täidab avalikes huvides ülesandeid, mistõttu peab teda saama usaldada. Lojaalsuse, aususe ja seaduskuulekuse nõue tähendab, et abipolitseinik peab austama Eesti riiki ja õiguskorda ning käituma ausalt ja seadusi järgides. Nõue on oluline ka politsei usaldusväärsuse ja maine hoidmiseks.

Punkti 2 kohaselt peab abipolitseinik olema hea pingetaluvusega ning suutma säilitada pingeolukorras töövõime ja enesekontrolli. Politsei tegevuses võib ette tulla ootamatuid, pingelisi või konfliktseid olukordi. Sellises olukorras peab abipolitseinik suutma jääda rahulikuks, kontrollida oma käitumist ja jätkata talle antud ülesande täitmist.

Punkti 3 kohaselt peab abipolitseinik olema koostöövõimeline ja hea suhtlemisoskusega. Abipolitseinik täidab ülesandeid koos politseiametnike, teiste abipolitseinike ja vajaduse korral teiste asutuste esindajatega ning suhtleb oma tegevuses erinevate inimestega. Seetõttu peab ta suutma teha teistega koostööd ning suhelda selgelt, korrektselt ja lugupidavalt. Hea suhtlemisoskus aitab ka ennetada ja lahendada konflikte.

Punkti 4 kohaselt peab abipolitseinik olema kohusetundlik, otsustusvõimeline ja vastutustundlik ning suutma oma pädevuse piires iseseisvalt otsuseid langetada ja nende võimalikke tagajärgi ette näha. Nõue on vajalik, kuna abipolitseinik peab talle antud ülesandeid täitma hoolikalt ja vastutustundlikult ning võib oma pädevuse piires olla olukorras, kus tal tuleb ise otsustada, kuidas tegutseda. Seejuures peab ta mõistma oma pädevuse piire ja arvestama, millised tagajärjed võivad tema otsuse või tegevusega kaasneda.

Punkti 5 kohaselt peab abipolitseinik olema analüüsivõimeline ning suutma eristada olulist ebaolulisest ja leida probleemidele põhjendatud lahendusi. See tähendab, et abipolitseinik peab suutma hinnata talle teadaolevaid asjaolusid, teha kindlaks ülesande täitmiseks olulise teabe ning valida olukorrale sobiva ja põhjendatud tegutsemisviisi.

Eelnõu § 4. Vestluse läbiviimine

Paragrahviga 4 reguleeritakse abipolitseinikuks kandideerijaga vestluse läbiviimist. Kehtivas abipolitseiniku kutsesobivuse regulatsioonis on sätestatud abipolitseiniku isikuomaduste nõuded, kuid vestluse läbiviimist isikuomadustele vastavuse hindamise viisina ei ole eraldi reguleeritud.

Eelnõukohase määrusega nähakse sõnaselgelt ette vestluse läbiviimine enne abipolitseiniku staatuse andmise otsustamist. Vestlus on vajalik, kuna kõiki abipolitseiniku ülesannete täitmiseks olulisi isikuomadusi ei ole võimalik hinnata üksnes kandideerimisel esitatud andmete, dokumentide ja muude kontrollide põhjal. Vahetu vestlus võimaldab hinnata eelkõige selliseid isikuomadusi nagu suhtlemis- ja koostöövõime, otsustusvõime ning oskus oma seisukohti põhjendada. Näiteks võib vestluse käigus kandideerijale kirjeldada võimalikku olukorda politsei

tegevuses ja paluda tal selgitada, kuidas ta sellises olukorras käituks. Sellise näite eesmärk ei ole kontrollida erialateadmisi, vaid aidata hinnata §-s 3 sätestatud isikuomadusi.

Lõike 1 kohaselt kutsutakse abipolitseinikuks kandideerija vestlusele enne abipolitseiniku staatuse andmise otsustamist. Sellega tagatakse, et PPA saab enne staatuse andmist kandideerijaga vahetult suhelda ning võtta vestlusel saadud teavet arvesse koos muude kandideerimisel kogutud andmetega. Vestlus toimub enne staatuse andmise otsustamist, sest selle tulemus on üks kandideerija sobivuse hindamisel arvesse võetavatest asjaoludest.

Lõike 2 kohaselt hindab PPA vestluse käigus kandideerija sobivust abipolitseinikuks ning kontrollib tema vastavust §-s 3 sätestatud isikuomaduste nõuetele. Vestluse eesmärk on seega hinnata, kas kandideerija isikuomadused võimaldavad tal abipolitseiniku ülesandeid täita. Vestluse käigus saab PPA kandideerijaga suheldes hinnata näiteks tema suhtlemis- ja koostöövõimet, otsustusvõimet ning seda, kuidas ta põhjendab oma käitumist erinevates olukordades. Samuti saab vestlusel täpsustada taustakontrolli käigus ilmnenud asjaolusid ning anda kandideerijale võimaluse neid selgitada. Seetõttu ei piirdu vestlus üksnes isikuomaduste hindamisega, vaid toetab ka kandideerija üldise sobivuse hindamist, sealhulgas tema käitumise ja eluviisi vastavust seaduses sätestatud nõuetele. Vestlus teenib mõlema poole huve. Kandideerija saab küsida täpsustavaid küsimusi abipolitseiniku ülesannete, väljaõppe või tegevuse korralduse kohta, et hinnata, kas tema ootused ja võimalused on kooskõlas Politsei- ja Piirivalveameti ootustega. Isikuomaduste hindamisel tuleb tagada, et vestlusel käsitletavad küsimused ja olukorrakirjeldused oleksid seotud määruse §-s 3 sätestatud nõuetega. Hindamine peab põhinema kandideerija antud vastustel ja muul asjakohasel teabel, mitte üksnes vestluse läbiviija üldisel muljel.

Vestluste ühetaolist läbiviimist toetavad PPA sisemises töökorralduses täpsustatavad hindamispõhimõtted ja tulemuste dokumenteerimise korraldus. Need peavad võimaldama seostada hinnangu määruses sätestatud isikuomaduste nõuetega ning kajastada hindamisel olulisi asjaolusid ja kandideerija selgitusi. Kogu vestluse sõnasõnaline talletamine ei ole vajalik.

4. peatükk. Kehalise ettevalmistuse nõuded ning nendele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord

Kehtiva õiguse kohaselt on abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse nõuded sätestatud siseministri 21. detsembri 2010. aasta määruses nr 68 „Abipolitseiniku kutsesobivuse nõuded“. Selle järgi peab abipolitseinik olema kehalise ettevalmistuse poolest võimeline täitma talle pandud ülesandeid ning sooritama omal valikul ühe kolmest füüsilisest katsest: 3000 meetri jooksu, 500 meetri ujumise või 6000 meetri sõudmise sõudeergomeetril. Kehtivas regulatsioonis ei sõltu katse normatiiv abipolitseiniku vanusest ega soost.

Eelnõuga kujundatakse kehalise ettevalmistuse nõuded ümber vastavalt uue APolSi astmepõhisele süsteemile. Määruses sätestatud kehalise ettevalmistuse nõudeid kohaldatakse teise ja kolmanda astme abipolitseinikule. Esimese astme abipolitseinikule neid nõudeid ei kohaldata, kuna eri astmete ülesannete laad ja nendega kaasnev füüsilise valmisoleku vajadus on erinev.

Teise ja kolmanda astme abipolitseinike kehalise ettevalmistuse hindamisel lähtutakse politseiametnike kehalise ettevalmistuse kontrollimisel kasutatavast süsteemist. Senise ühe vabalt valitud katse asemel hinnatakse erinevaid füüsilise võimekuse komponente ning katsete

miinimumtulemused diferentseeritakse vanuse ja soo järgi. Sellega muudetakse hindamine senisest mitmekülgsemaks ja objektiivsemaks ning tagatakse parem võrreldavus politseiametnikele kehtivate nõuetega.

Eelnõuga muudetakse nõuetele vastavuse tõendamine paindlikumaks, võimaldades arvestada alternatiivseid vastupidavuskatseid ja teistes teenistustes sooritatud kehaliste katsete tulemusi. Sellega välditakse põhjendamatut korduvat kontrollimist, säilitades samal ajal nõutava kehalise ettevalmistuse taseme.

Eelnõukohase määrusega nähakse ette ka kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrollimise sagedus. Teise ja kolmanda astme abipolitseiniku nõuetele vastavust kontrollitakse vähemalt kord kolme aasta jooksul. Kontrollisagedust võrreldes senise PPA sisemise korraldusega sisuliselt ei muudeta, kuid see sätestatakse edaspidi siseministri määruses.

Lisaks nähakse ette kriisiolukorra erisus, mis võimaldab kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrolli kriisi ajal edasi lükata, kui abipolitseiniku kehaline seisund võimaldab talle määratud ülesandeid ohutult täita. Pärast kriisiolukorra lõppemist tuleb nõuetele vastavust kontrollida määruses sätestatud tähtaja jooksul.

Eelnõu § 5. Nõuded abipolitseiniku kehalisele ettevalmistusele

Paragrahvis 5 sätestatakse, millistele abipolitseinikele kehalise ettevalmistuse nõuded kohalduvad, milliste katsetega nõuetele vastavust kontrollitakse ning millised on katsete miinimumtulemused ja nende sooritamise erisused. Nõuded on vajalikud teise ja kolmanda astme abipolitseinikele, kuna nende ülesanded võivad eeldada tegutsemist olukordades, kus on vaja piisavat vastupidavust ja jõudu. Nõuete eesmärk on tagada, et abipolitseiniku füüsiline ettevalmistus vastaks talle antavate ülesannete laadile ning võimaldaks neid täita ohutult ja tulemuslikult.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse paragrahvis sätestatud kehalise ettevalmistuse nõudeid teise ja kolmanda astme abipolitseinikele. Esimese astme abipolitseinikule neid nõudeid ei kohaldata. Erisus tuleneb abipolitseinike astmepõhisest süsteemist ja eri astmetele antavate ülesannete erinevast iseloomust.

Lõike 2 kohaselt peab abipolitseinik olema kehalise ettevalmistuse poolest võimeline täitma talle pandud ülesandeid. Tegemist on üldnõudega, mille kohaselt peab abipolitseiniku füüsiline seisund võimaldama tal oma ülesandeid ohutult täita. Näiteks võivad politsei tegevuses täidetavad ülesanded eeldada pikemaajalist liikumist, jooksmist või füüsilist pingutust.

Lõikes 3 sätestatakse kehalised katsed, millega kontrollitakse nõuetele vastavust. Punkti 1 kohaselt hinnatakse üldist vastupidavust 3000 meetri jooksuga, punkti 2 kohaselt käelihaste jõudu toenglamangus kätekõverdamisega ning punkti 3 kohaselt kõhulihaste jõudu istesse tõusuga. Kolme erineva füüsilise võime hindamine annab abipolitseiniku kehalisest valmisolekust terviklikuma ülevaate kui üksnes ühe vabalt valitud katse sooritamine. Üheselt määratud katsed muudavad nõuetele vastavuse hindamise ka objektiivseks ja võrreldavaks.

Katsete liigid ühtlustatakse politseiametnike kehalise ettevalmistuse hindamisel kasutatavate katsetega. See on põhjendatud, kuna teise ja kolmanda astme abipolitseinikud osalevad politseiametnikega koos ülesannete täitmisel.

Lõikes 4 nähakse ette erisus abipolitseinikule, kes kaasatakse politsei tegevusse veesõiduki, sealhulgas laeva, meeskonnaliikmena. Sellisel juhul sooritatakse üldise vastupidavuse 3000 meetri jooksu asemel 500 meetri ujumine. Erisus arvestab ülesannete täitmise keskkonda: veesõiduki meeskonnaliikmel peab olema piisav füüsiline valmisolek tegutsemiseks veekeskkonnas. Katse sooritamisel lähtutakse Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori kehtestatud politseiametniku vastava kehalise ettevalmistuse nõude täitmise ja kontrollimise korrast.

Lõikes 5 nähakse ette võimalused asendada 3000 meetri jooks muu üldist vastupidavust tõendava tulemusega. Jooksu võib asendada ujumise, sõudmise või käimisega ning eelnõukohases määruses sätestatud tingimustel võib arvestada ka vähemalt kümne kilomeetri pikkuse distantsi läbimist spordivõistlusel või rahvaspordiüritusel. Näiteks võib arvesse minna nõuetekohaselt tõendatud tulemus jooksu-, jalgratta- või suusavõistluselt. Erisuse eesmärk on võimaldada üldist vastupidavust tõendada erineval viisil, säilitades samal ajal nõutava kehalise ettevalmistuse taseme.

Lõike 6 kohaselt ei pea abipolitseinik kehalisi katseid uuesti sooritama, kui ta on viimase 12 kuu jooksul tõendanud oma kehalist ettevalmistust määruses nimetatud teise teenistuse kehaliste katsetega. Arvestada saab politseiametniku, Kaitseväe tegevteenistuja või vanglaametniku kehalisi katseid ning teatud tingimustel päästeteenistuja füüsilisi katseid. Sätte eesmärk on vältida sama kehalise võimekuse põhjendamatut korduvat kontrollimist. Lõike 5 ja lõike 6 erinevus seisneb selles, et lõige 5 võimaldab asendada üldise vastupidavuse katse, lõige 6 aga võimaldab määruses sätestatud tingimustel loobuda kehaliste katsete uuesti sooritamisest tervikuna.

Lõigetes 7 ja 8 sätestatakse kehaliste katsete miinimumtulemused vastavalt nais- ja meessoost abipolitseinikele ning vanuserühmade kaupa. Vanuse ja soo arvestamine võimaldab hinnata kehalist võimekust ühtsete ja objektiivsete kriteeriumide järgi, arvestades samal ajal füüsilise võimekuse erinevusi. Katse loetakse sooritatuks, kui abipolitseinik saavutab vähemalt nõutava korduste arvu või läbib distantsi ettenähtud aja piires.

Kehaliste katsete tulemuste kehtestamisel on lähtutud vajadusest hinnata abipolitseiniku valmisolekut täita tema astmele vastavaid ülesandeid. Vanuserühmade ja soo järgi erinevate normide eesmärk on arvestada kehalise võimekuse üldisi erinevusi, säilitades samal ajal ülesannete täitmiseks vajaliku ettevalmistuse taseme. Samasugused nõuded on ka politseiametnikel.

Eelnõu § 6. Abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrollimine

Paragrahvis 6 sätestatakse, millal kontrollitakse abipolitseiniku vastavust kehalise ettevalmistuse nõuetele. Regulaarne kontroll on vajalik, kuna inimese kehaline võimekus võib aja jooksul muutuda ning see võib mõjutada tema valmisolekut täita füüsilist pingutust nõudvaid politsei ülesandeid ohutult.

Lõike 1 kohaselt kontrollitakse abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust enne teise astme abipolitseiniku staatuse andmist. Nõue tagab, et enne teise astme ülesannete täitmise õiguse saamist on kontrollitud isiku vastavust selle astme jaoks kehtestatud kehalise ettevalmistuse nõuetele.

Lõike 2 kohaselt kontrollitakse teise ja kolmanda astme abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust vähemalt kord kolme aasta jooksul. Perioodiline kontroll võimaldab veenduda, et abipolitseinik vastab nõuetele ka pärast staatuse saamist. Kolmeaastane kontrolliperiood võimaldab hinnata kehalist valmisolekut regulaarselt, tekitamata samal ajal põhjendamatut lisakoormust.

Võrreldes senise korraldusega kontrollimise sagedust sisuliselt ei muudeta, kuid seni PPA sisekorras sätestatud kolmeaastane kontrolliperiood tuuakse siseministri määruse tasandile.

Lõikega 3 nähakse ette, et kui abipolitseinik ei soorita kehalist katset nõutud tulemusega, on tal õigus sooritada kuni kaks korduskatset kuue kuu jooksul vastava katse esmakordse sooritamise päevast arvates. Eelnõukohase määruse kohaselt peab abipolitseinik üldjuhul sooritama kolm erinevat katset. Juhul, kui abipolitseinik ei saavuta näiteks jooksus nõutud tulemust, saab ta jooksukatset korrata kuni kahel korral. Ülejäänud nõutud tulemusega sooritatud katseid uuesti sooritama ei pea. Kuuekuulist tähtaega arvestatakse ebaõnnestunud katse esmakordse sooritamise päevast ning korduskatse uut tähtaega ei alusta. Tähtaeg annab abipolitseinikule aega kehalise ettevalmistuse parandamiseks. Üksnes ebaõnnestunud katse kordamine vähendab nii abipolitseiniku ajakulu kui ka PPA korralduslikku koormust.

Korduskatsete tegemise võimalus annab abipolitseinikule aega nõutava kehalise ettevalmistuse saavutamiseks. Seejuures tuleb eristada esimese astme abipolitseinikku, kes soovib saada teise astme staatust, ja juba teise või kolmanda astme abipolitseinikku, kes ei täida perioodilises kontrollis nõutud tulemust. Esimesel juhul ei saa kõrgema astme staatust anda enne nõuete täitmist.

Lõike 4 kohaselt dokumenteerib PPA kehaliste katsete ja korduskatsete läbiviimise ja tulemused. See võimaldab jälgida nõuetele vastavust, kasutatud korduskatsete arvu ja tähtaja järgimist ning tagab kontrolli tulemuste jälgitavuse.

Eelnõu § 7. Kehalise ettevalmistuse nõuete erisus kriisiolukorra ajal

Kehtivas abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse regulatsioonis ei ole ette nähtud erisust nõuetele vastavuse kontrollimiseks kriisiolukorra ajal. Kriisiolukorra all peetakse silmas kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud olukorda. Eelnõukohase määrusega võimaldatakse kriisiolukorra ajal korraline kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontroll edasi lükata, et kontrolli läbimata jäämine ei takistaks abipolitseiniku kaasamist olukorras, kus politsei vajab kiiresti lisajõudu. Erisus ei tähenda kehalise ettevalmistuse nõuetest loobumist, vaid üksnes nendele vastavuse kontrollimise ajutist edasilükkamist.

Lõike 1 kohaselt ei pea abipolitseinik kriisiolukorra ajal läbima §-s 6 sätestatud kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrolli. Säte võimaldab jätkata abipolitseiniku kaasamist ka juhul, kui korralise kontrolli tähtaeg saabub kriisiolukorra ajal. Sellega välditakse olukorda, kus üksnes kontrolli läbimata jäämine takistaks vajaliku abipolitseiniku ressursi kasutamist.

Lõike 2 kohaselt võib PPA lubada abipolitseinikul politsei tegevuses osaleda, kui tema kehaline seisund võimaldab talle määratavaid ülesandeid ohutult täita. Kontrolli edasilükkamine ei vabasta PPA-d kohustusest arvestada abipolitseiniku tegelikku kehalist võimekust. Kuigi lõige 1 võimaldab kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrolli edasi lükata, jääb PPA-le kaalutlusõigus otsustada abipolitseiniku politsei tegevusse lubamise üle. Kui PPA-le on teada asjaolud, mille tõttu abipolitseiniku kehaline seisund ei võimalda talle määratavaid ülesandeid ohutult täita, ei tohi teda nende ülesannete täitmisse kaasata.

Lõike 3 kohaselt kontrollitakse kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust esimesel võimalusel pärast kriisiolukorra lõppemist, kuid hiljemalt kolme kuu jooksul selle lõppemisest. Tähtaeg tagab, et kriisiolukorra erisus on ajutine ning pärast tavapärase olukorra taastumist kontrollitakse abipolitseiniku vastavust kehalise ettevalmistuse nõuetele mõistliku aja jooksul.
Kriisiolukorras kohaldatava erandi puhul tuleb eristada kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust ja nõuetele vastavuse perioodilist kontrollimist. Erandi eesmärk on võimaldada kriisiolukorra tõttu tegemata jääva korralise kontrolli edasilükkamist, mitte vabastada abipolitseinikku seadusest tulenevast kehalise ettevalmistuse nõudest. Abipolitseiniku osalemine politsei tegevuses peab ka kriisiolukorras olema kooskõlas tema pädevuse ja tegeliku võimega täita ülesandeid ohutult. Kui ilmneb põhjendatud kahtlus, et abipolitseinik ei vasta nõuetele, tuleb tema edasise tegevuse lubatavust hinnata seaduses sätestatud alustel. Erisuse rakendamisel tuleb tagada, et korraline kontroll viiakse läbi esimesel võimalusel pärast kriisiolukorra lõppemist, kuid hiljemalt määruses sätestatud tähtaja jooksul.

5. peatükk. Abipolitseiniku tervisenõuded, tervisekontrolli perioodilisus ja kord, samaväärse tervisekontrolli läbimisel saadud tervisetõendite loetelu ning nõuded tervisetõendi sisule ja vormile

Kehtiva regulatsiooni järgi on abipolitseiniku ja abipolitseinikuks astuda soovija tervisenõuded, tervisekontrolli tingimused ja kord, tervisehäirete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vorm sätestatud siseministri 1. juuli 2022. aasta määruses nr 20 „Abipolitseiniku ja abipolitseinikuks astuda soovija tervisekontrolli tingimused ja kord, abipolitseinikuks saamist välistavate tervisehäirete ja abipolitseiniku ülesande täitmisel tulirelva ja elektrišokirelva kandmist välistavate füüsiliste puuete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“. Eelnõuga koondatakse tervisenõuete regulatsioon abipolitseiniku tegevuse eeskirja ning kohandatakse tervisekontrolli korraldus määruses kasutatava astmepõhise süsteemiga.

Peatükis sätestatakse teise ja kolmanda astme abipolitseinikule kohaldatavad tervisenõuded, ülesannete täitmist takistavad tervisehäired, tervisekontrolli perioodilisus ja läbiviimise kord ning tervisetõendi sisu ja vorm. Samuti reguleeritakse teiste samaväärsete tervisekontrollide tulemusel väljastatud tervisetõendite arvestamist, tervisekontrolli läbimise erisust kriisiolukorra ajal ning tervisekontrolli kulude tasumist või hüvitamist. Esimese astme abipolitseinikule neid tervisenõudeid ei kohaldata, kuid enne teise astme väljaõppe alustamist tuleb tal läbida tervisekontroll või tõendada tervisenõuetele vastavust määruses nimetatud samaväärse tervisetõendiga.

Võrreldes kehtiva määrusega ajakohastatakse tervisenõudeid ja tervisekontrolli sisu ning muudetakse tervisekontrolli perioodilisust. Säilib võimalus arvestada teise samaväärse tervisekontrolli tulemusel väljastatud kehtivat tervisetõendit, et vältida sisult samaväärse tervisekontrolli põhjendamatut kordamist. Uue lahendusena reguleeritakse ka olukorda, kus kriisiolukorra tõttu ei ole perioodilist tervisekontrolli võimalik ettenähtud ajal läbida.

Tervisenõuete ja tervisekontrolli sisu ajakohastamisel on lähtutud Siseministeeriumi tellitud Eesti Töötervishoiuarstide Seltsi 2026. aastal valminud analüüsist „Abipolitseinikele tervisenõuete kehtestamise analüüs“ (edaspidi *ETTAS analüüs*). Analüüsis hinnati abipolitseiniku ülesannetest ja tegevuskeskkonnast tulenevaid terviseriske, tervisehäirete mõju ülesannete ohutule täitmisele ning tervisekontrolli vajaliku sisu ja perioodilisuse põhjendatust. Analüüsi järeldusi ja ettepanekuid on kasutatud eelkõige tervisenõuete ja tervisehäirete loetelu, tervisekontrollis tehtavate uuringute ning tervisekontrolli perioodilisuse kujundamisel. Vastavate nõuete täpsemad põhjendused esitatakse asjaomaste paragrahvide ja määruse lisa 1 selgitustes.

Eelnõu § 8. Abipolitseiniku üldised tervisenõuded

Paragrahvis 8 sätestatakse abipolitseiniku üldised tervisenõuded ja kirjeldatakse tingimusi, milles tema terviseseisund peab võimaldama ülesandeid täita. Üldnõuded moodustavad aluse määruse lisas 1 sätestatud konkreetsete tervisenõuete ja ülesannete täitmist takistavate tervisehäirete hindamisel. Nõuete eesmärk on tagada, et abipolitseiniku terviseseisund võimaldaks tal täita talle antud ülesandeid ohutult nii enda, teiste politsei tegevuses osalevate isikute kui ka kõrvaliste isikute jaoks.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse käesolevas peatükis sätestatud tervisenõudeid teise ja kolmanda astme abipolitseinike suhtes. Kohaldamisala on seotud astmepõhise süsteemiga, sest teise ja kolmanda astme abipolitseiniku ülesanded võivad eeldada füüsilist koormust ning selliste meetmete ja vahendite kasutamist, mille puhul terviseseisund võib otseselt mõjutada ülesande ohutut täitmist. Esimese astme abipolitseinikule peatükis sätestatud tervisenõudeid ei kohaldata. Kui esimese astme abipolitseinik soovib omandada teise astme, tuleb tervisenõuetele vastavus kontrollida enne teise astme väljaõppe alustamist määruse §-s 10 sätestatud korras. Selline lahendus seob tervisekontrolli ajaga, mil abipolitseinik valmistub täitma kõrgema astme pädevusse kuuluvaid ülesandeid.

Lõikes 2 sätestatakse üldine nõue, et abipolitseinik peab olema füüsiliselt ja psüühiliselt võimeline täitma talle antud ülesandeid ning tal ei tohi olla tervisehäiret, mis võib seada ohtu tema enda või teise isiku elu või tervise. Tegemist on tervisenõuete keskse põhimõttega, millest lähtutakse konkreetsete tervisehäirete hindamisel.

Politsei tegevuses osalemine võib eeldada kiiret reageerimist, ohu hindamist, suhtlemist konfliktiolukorras, füüsilist sekkumist, kaitsevarustuse kandmist või tehniliste vahendite kasutamist. Seetõttu ei piisa üksnes sellest, et tervisehäire ei takista inimese tavapärast igapäevaelu. Hinnata tuleb, kas terviseseisund võimaldab täita just abipolitseiniku ülesandeid ohutult ja usaldusväärselt.

Füüsilise võimekuse seisukohalt võivad olla olulised näiteks nägemine, kuulmine, südame-veresoonkonna ja hingamiselundite seisund, luu- ja lihaskonna funktsioon ning närvisüsteemi

toimimine. Psüühilise võimekuse puhul on oluline, et isik suudaks tegutseda pingelises või konfliktses olukorras, säilitada enesekontrolli ning teha olukorrale vastavaid otsuseid. Näiteks võib oluline nägemishäire raskendada ohu või teise isiku tegevuse õigeaegset märkamist, kuulmishäire võib takistada raadioside või hoiatushüüete mõistmist ning südame- või hingamiselundite haigus võib piirata võimet taluda ootamatut füüsilist koormust. Tervisehäire mõju hinnatakse alati seoses nende ülesannetega, mida abipolitseinik peab täitma.

Lõikes 3 loetletakse peamised tingimused, milles abipolitseiniku terviseseisund peab võimaldama ülesandeid täita. Loetelu kirjeldab abipolitseiniku tegevuskeskkonnale iseloomulikke koormusi ja ohutegureid ning aitab hinnata, milliseid terviseriske tuleb tervisekontrollis arvesse võtta.

Punktis 1 nimetatakse kõrgenenud vaimse pinge ja ohu olukorda, sealhulgas konfliktiolukorda. Abipolitseinik võib puutuda kokku agressiivse või koostööst keelduva isikuga, osaleda liiklusõnnetuse või vägivallajuhtumi lahendamisel või tegutseda muus kiiresti muutuvas ohuolukorras. Sellistes olukordades peab terviseseisund võimaldama säilitada tähelepanu, otsustusvõime ja enesekontrolli.

Punktis 2 nimetatakse ebaregulaarset töö- ja puhkeaega, sealhulgas öötööd ja pikki vahetusi. Politsei tegevuses osalemine võib toimuda õhtuti, öösiti, nädalavahetustel või pikema ajavahemiku vältel. Ebaregulaarne tegevusaeg võib mõjutada und, tähelepanu ja üldist töövõimet ning olla suurema mõjuga teatud tervisehäirete korral.

Punktis 3 nimetatakse ebaühtlast füüsilist koormust. Abipolitseiniku tegevus võib vahelduda vähese koormusega perioodidest järsu füüsilise pingutuseni. Näiteks võib pikale patrullsõidukis viibimisele või sündmuskohal seismisele järgneda vajadus kiiresti liikuda, abistada kannatanut või osaleda isiku kinnipidamises. Selline koormuse kiire muutumine eeldab piisavat südame-veresoonkonna, hingamiselundite ja luu-lihaskonna funktsiooni.

Punktis 4 nimetatakse sundasenditest tingitud koormust luu- ja lihaskonnale. Abipolitseinik võib pikalt seista või istuda, liikuda ebatasasel pinnal, kanda varustust ning tegutseda ebamugavas asendis. Terviseseisund peab võimaldama selliseid tegevusi täita ilma, et tekiks põhjendamatu oht isikule endale või teistele.

Punktis 5 nimetatakse organismi soojusvahetust häiriva kaitseriietuse, sealhulgas kaitsevesti kandmist. Kaitsevest (kuuli- või modulaarvesti) ja muu kaitsevarustus suurendavad füüsilist koormust ning võivad eriti sooja ilmaga raskendada organismi soojusvahetust. Seda tuleb arvestada eelkõige südame-veresoonkonna, hingamiselundite ja muu koormustaluvust mõjutava terviseseisundi hindamisel.

Punktis 6 nimetatakse vajadust kuulda vaikseid ja tugevaid helisid erinevas mürafoonis. Abipolitseinik peab suutma mõista raadiosidet ja korraldusi ning märgata hoiatushüüdeid, appikutseid, lähenevaid sõidukeid ja muid ohtu tähistavaid helisid. See vajadus võib tekkida nii vaikses keskkonnas kui ka tugeva taustmüraga avalikul üritusel, liikluses või rahvarohkes kohas.

Punktis 7 nimetatakse relva kandmist ja kasutamist. APolS kohaselt võib PPA väljastada teise või kolmanda astme abipolitseinikule pärast vastava väljaõppe läbimist tulirelva, elektrišokirelva,

pneumorelva, harjutusrelva, kummi- või teleskoopnuia või gaasipihusti. Seega ei tähenda määruses kasutatud mõiste „relv“ üksnes tulirelva, vaid hõlmab erineva kasutusviisi ja ohuastmega relvi, mida võidakse abipolitseinikule tema ülesannete täitmiseks väljastada.

Relva kandmine ja kasutamine eeldab terviseseisundit, mis võimaldab relva ohutult käsitseda ja kasutada. Sõltuvalt relva liigist võivad olulised olla eelkõige nägemine, kuulmine, koordinatsioon, tasakaal, käeline võimekus, reaktsioonikiirus, otsustusvõime ja psüühiline seisund. Kõigile teise ja kolmanda astme abipolitseinikele ei väljastata kõiki nimetatud relvi. Üldistes tervisenõuetes relva kandmise ja kasutamisega arvestamine tagab, et terviseseisundi hindamisel võetakse arvesse ka nende ülesannetega kaasnevaid ohutusriske.

Punktis 8 nimetatakse raadio- ja muude sidevahendite kasutamist. Sidevahendite kasutamine eeldab piisavat kuulmist, kõnevõimet, tähelepanu ja võimet infot kiiresti töödelda. Abipolitseinik peab suutma anda edasi olukorrateavet ning mõista talle edastatud korraldusi ka müra või pingelise olukorra tingimustes.

Punktis 9 nimetatakse tööd kuvariga. Abipolitseinik võib kasutada infosüsteeme, mobiilseid seadmeid ja muid kuvariga töövahendeid, näiteks andmete kontrollimiseks või dokumentide täitmiseks. Seetõttu peab tema terviseseisund, eelkõige nägemine ja tähelepanuvõime, võimaldama neid ülesandeid nõuetekohaselt täita.

Eelnõu § 9. Abipolitseiniku tervisenõuded ja abipolitseiniku ülesannete täitmist takistavad tervisehäired

Paragrahvis 9 sätestatakse, et abipolitseiniku täpsemad tervisenõuded ja ülesannete täitmist takistavate tervisehäirete loetelu on esitatud määruse lisas 1. Samuti määratakse kindlaks absoluutse meditsiinilise vastunäidustuse tähendus teise või kolmanda astme staatuse andmisel ning tingimused, mille korral võib juba tegutsev abipolitseinik perioodilises tervisekontrollis tuvastatud meditsiinilise vastunäidustuse korral tegevust jätkata.

Lõike 1 kohaselt on abipolitseiniku tervisenõuded ja tervisehäirete loetelu esitatud määruse lisas 1. Lisa kasutamine on põhjendatud, kuna tervisenõuded on mahukad ja meditsiiniliselt detailsed ning neid on otstarbekas esitada tervisevaldkondade kaupa. Nii saab tervisekontrolli tegev arst hinnata terviseseisundit süsteemselt ning seostada konkreetse tervisehäire selle võimaliku mõjuga abipolitseiniku ülesannete ohutule täitmisele.

Võrreldes kehtiva regulatsiooniga on lisa 1 tervisenõuded esitatud oluliselt süsteemsemalt ja täpsemalt. Kehtivas määruses on sätestatud eelkõige üksikud abipolitseinikuks saamist välistavad tervisehäired ning tulirelva ja elektrišokirelva kandmist välistavad füüsilised puuded. Uues regulatsioonis hinnatakse terviseseisundit tervisevaldkondade kaupa ning eristatakse absoluutseid ja suhtelisi meditsiinilisi vastunäidustusi. Lisaks tervisehäirete loetelule sisaldab lisa 1 konkreetseid funktsionaalseid nõudeid ja piirväärtusi. Näiteks on täpsustatud korrigeerimata ja korrigeeritud nägemisteravuse nõudeid, vaatevälja ja kuulmisfunktsiooni nõudeid ning teatud tervisevaldkondades ka koormustaluvuse või organi funktsiooni hindamise kriteeriume. Selliste piirväärtuste sätestamise eesmärk on muuta terviseseisundi hindamine ühetaolisemaks ja läbipaistvamaks ning siduda hinnang võimalikult otseselt inimese tegeliku võimega täita abipolitseiniku ülesandeid ohutult. Samal ajal võimaldab suhteliste vastunäidustuste kasutamine

vältida olukorda, kus diagnoosi olemasolu välistaks automaatselt tervisenõuetele vastavuse, kuigi inimese funktsionaalne võimekus võimaldab ülesandeid ohutult täita.

Lisa 1 koostamisel on lähtutud ETTAS analüüsist, milles hinnati abipolitseiniku tegevusega kaasnevaid ohutegureid ning tervisehäiretest tulenevaid riske. Tervisehäirete hindamisel ei lähtuta üksnes diagnoosi olemasolust, vaid sellest, kas ja mil määral mõjutab tervisehäire inimese võimet täita abipolitseiniku ülesandeid ohutult. Sama diagnoosi mõju võib eri inimestel olla erinev sõltuvalt haiguse raskusest, kulust, ravile allumisest, seisundi stabiilsusest ja inimese funktsionaalsest võimekusest.

Lisa 1 tabelis tähistab „A“ absoluutset ja „B“ suhtelist meditsiinilist vastunäidustust. Suhtelise vastunäidustuse korral ei välista tervisehäire olemasolu iseenesest tervisenõuetele vastavust, vaid hinnata tuleb selle tegelikku mõju ülesannete täitmisele. Tähise „A/B“ puhul sõltub hinnang konkreetse haiguse või seisundi raskusest ja mõjust tervisenõuetele vastavusele.

Tervisenõuded hõlmavad eelkõige neid tervisevaldkondi, mis võivad mõjutada ohu tajumist, füüsilist reageerimist, sidepidamist, otsustusvõimet, relva või muu vahendi ohutut kasutamist ning võimet tegutseda füüsilise ja vaimse koormuse tingimustes. Näiteks on nägemise ja kuulmise nõuded vajalikud selleks, et abipolitseinik suudaks märgata ohtu, mõista korraldusi ja raadiosidet ning tegutseda turvaliselt erinevates keskkonnatingimustes. Südame-, hingamiselundite ning luu- ja lihaskonna seisund mõjutavad võimet taluda ootamatut füüsilist koormust ja kanda kaitsevarustust. Vaimse tervise ja neuroloogiliste haiguste puhul on oluline nende võimalik mõju otsustusvõimele, enesekontrollile, koordinatsioonile ja ootamatu töövõime kaotuse riskile.

Mitme tervisehäire puhul võimaldab lisa 1 individuaalset hindamist. Näiteks ei välista hästi kontrollitud diabeet, kuulmislangus või muu suhteliseks vastunäidustuseks määratud seisund iseenesest tervisenõuetele vastavust, kui inimese funktsionaalne võimekus võimaldab ülesandeid ohutult täita.

Tervisekontrolli tegev arst hindab isiku vastavust määruses sätestatud tervisenõuetele. Arst ei otsusta, milliseid konkreetseid politsei ülesandeid abipolitseinikule antakse ega milliseid õigusi või vahendeid talle võimaldatakse. Need otsused teeb PPA, lähtudes muu hulgas arsti antud tervisehinnangust.

Lõike 2 kohaselt välistab absoluutne meditsiiniline vastunäidustus isikule teise või kolmanda astme abipolitseiniku staatuse andmise. Absoluutse vastunäidustuse puhul on tervise- või ohutusrisk selline, et vastava astme ülesannete täitmist ei saa pidada ohutuks. See ei välista esimese astme abipolitseinikuna tegutsemist, kuna käesolevas peatükis sätestatud tervisenõudeid esimese astme abipolitseinikele ei kohaldata. Sätet tuleb eristada lõikest 3. Lõige 2 käsitleb olukorda, kus otsustatakse teise või kolmanda astme staatuse andmist, lõige 3 aga juba tegutseva abipolitseiniku perioodilises tervisekontrollis tuvastatud meditsiiniline vastunäidustust. Viimasel juhul võimaldab määrus teatud tingimustel tegevust jätkata.

Lõikes 3 sätestatakse võimalus jätkata abipolitseinikuna tegutsemist perioodilises tervisekontrollis tuvastatud meditsiinilise vastunäidustuse korral, kui kõik lõikes nimetatud tingimused on täidetud. Regulatsiooni eesmärk on võimaldada juba tegutseva abipolitseiniku olukorda hinnata individuaalselt juhul, kui tervisehäire mõju on võimalik piisavalt kontrollida või

sobivate tegevustingimustega maandada. **Punkti 1 kohaselt** peab töötervishoiuarst või perearst olema andnud tegevuse jätkamiseks loa. Arst hindab tervisehäire olemust, raskust, ravi tulemuslikkust ja võimalikku mõju ülesannete täitmisele ning otsustab, kas tegevuse jätkamine on meditsiiniliselt põhjendatud. **Punkti 2 kohaselt** peavad olema tagatud arsti nõutud töötingimused. Kui arst seab tegevuse jätkamisele konkreetse tingimuse või piirangu, peab PPA suutma seda abipolitseiniku rakendamisel tegelikult järgida. **Punkti 3 kohaselt** ei tohi vahetu juhi hinnangul olla abipolitseinikul oma ülesannete täitmisel esinenud tervisehäirest tulenevaid takistusi. Vahetu juhi hinnang täiendab meditsiinilist hinnangut praktilise teabega selle kohta, kuidas on inimene seni tegelikes ülesannetes toime tulnud. Vahetu juht ei hinda tervisehäire meditsiinilist olemust ega asenda arsti otsust. Näiteks võib perioodilises tervisekontrollis ilmneda tervisehäire, mis piirab teatud suurema koormusega tegevusi, kuid ei takista teiste ülesannete ohutut täitmist. Kui arst lubab tegevust jätkata, PPA suudab arsti seatud tingimusi tagada ja abipolitseinikul ei ole senises tegevuses esinenud tervisehäirest tulenevaid takistusi, võimaldab lõige 3 tegevuse jätkamist individuaalselt hinnata. Selline lahendus tasakaalustab kahte eesmärki: ühelt poolt peab olema tagatud, et abipolitseinik suudab talle antud ülesandeid ohutult täita, teisalt ei ole põhjendatud seostada iga perioodilises tervisekontrollis tuvastatud meditsiinilist vastunäidustust automaatselt abipolitseinikuna tegutsemise lõpetamisega.

Eelnõu § 10. Abipolitseiniku tervisekontrolli perioodilisus

Paragrahvis 10 sätestatakse, millal kontrollitakse abipolitseiniku tervisenõuetele vastavust, kui sageli peab teise ja kolmanda astme abipolitseinik läbima perioodilise tervisekontrolli, millistel juhtudel saab arvestada samaväärse tervisekontrolli tulemusel väljastatud tervisetõendit ning millal võib tervisekontroll olla vajalik enne tavapärase tähtaja saabumist.

Lõike 1 kohaselt kontrollitakse esimese astme abipolitseiniku tervisenõuetele vastavust enne teise astme abipolitseiniku staatuse saamist ning teise ja kolmanda astme abipolitseiniku tervisenõuetele vastavust abipolitseinikuna tegutsemise ajal perioodiliselt. Säte lähtub astmepõhisest süsteemist. Esimese astme abipolitseiniku ülesanded on piiratumad, samas kui teise ja kolmanda astme ülesannetega kaasnevad suuremad füüsilised ja vaimsed koormused ning ohutegurid. Seetõttu peab enne teise astme staatuse saamist olema kontrollitud isiku vastavust tervisenõuetele. Perioodiline tervisekontroll on vajalik, kuna terviseseisund võib aja jooksul muutuda ning tekkida võib tervisehäire, mis mõjutab ülesannete ohutut täitmist.

Lõike 2 kohaselt peab esimese astme abipolitseinik läbima eelneva tervisekontrolli enne teise astme väljaõppe alustamist, kuid mitte varem kui kuus kuud enne seda. Kuuekuuline ajavahemik tagab, et tervisekontroll kajastab piisavalt ajakohaselt isiku terviseseisundit, kuid jätab samal ajal piisavalt aega võimalike täiendavate uuringute või eriarsti hinnangu saamiseks. Näiteks kui teise astme väljaõpe algab 1. septembril, võib selleks vajalik tervisekontroll olla tehtud kõige varem 1. märtsil.

Lõikes 3 sätestatakse juhud, mil teise astme abipolitseinikuks saada sooviv isik ei pea uut tervisekontrolli läbima, sest tema terviseseisundit on juba hinnatud samaväärses tervisekontrollis. Regulatsiooni eesmärk on vältida sisult kattuvate tervisekontrollide põhjendamatut kordamist ning vähendada sellega kaasnevat halduskoormust ja kulu. **Punkti 1 kohaselt** saab arvestada töötervishoiuarsti juures läbitud tervisekontrolli tulemusel väljastatud kehtivat tervisetõendit, kui kontrollis on hinnatud isiku vastavust käesoleva määruse §-des 8 ja 9

sätestatud tervisenõuetele. Seega ei piisa üksnes kehtiva tervisetõendi olemasolust, vaid selle aluseks olnud tervisekontroll peab sisuliselt katma abipolitseinikule kehtestatud tervisenõuded. **Punkti 2 kohaselt** saab arvestada ka Kaitseressursside Ameti või Kaitseväe arsti või tööterviishoiuarsti juures läbitud politseiametniku, päästeteenistuja või vanglateenistuse ametniku tervisekontrolli tulemusel väljastatud kehtivat tervisetõendit, kui tervisekontroll vastab käesoleva määruse nõuetele. Nimetatud tegevustes hinnatakse samuti mitmeid ohutuse seisukohalt olulisi terviseriske, näiteks nägemist, kuulmist, füüsilise koormuse talumist ja vaimset valmisolekut.
Iga nimetatud valdkonnas väljastatud tervisetõend ei ole siiski automaatselt samaväärne. Arvestada saab üksnes tõendit, mille aluseks olnud tervisekontroll võimaldab järeldada, et isik vastab ka abipolitseinikule kehtestatud tervisenõuetele.

Lõike 4 kohaselt peab teise ja kolmanda astme abipolitseinik läbima perioodilise tervisekontrolli kuni 49. eluaastani kaasa arvatud iga viie aasta järel ning alates 50. eluaastast iga kolme aasta järel, arvates eelmise tervisetõendi väljaandmise kuupäevast. Perioodilisuse määramisel on lähtutud ETTAS analüüsist. Analüüsi kohaselt kaasnevad teise ja kolmanda astme abipolitseiniku ülesannetega terviseriskid, kuid kokkupuude ohuteguritega on üldjuhul väiksema sageduse ja kestusega kui täiskoormusega politseiametnikul. Seetõttu on kuni 49-aastaste puhul põhjendatud viieaastane kontrollivahemik. Alates 50. eluaastast suureneb mitme tervisehäire esinemise tõenäosus, mistõttu on põhjendatud lühem, kolmeaastane kontrollivahemik. Näiteks kui teise astme abipolitseinikule väljastatakse tervisetõend 45-aastaselt, peab ta järgmise perioodilise tervisekontrolli läbima viie aasta pärast. Kui tervisetõend väljastatakse 52-aastaselt, tuleb järgmine tervisekontroll läbida kolme aasta pärast. Kui tervisetõend väljastatakse 49-aastasele abipolitseinikule, kohaldatakse viieaastast tervisekontrolli vahemikku. Seega ei pea ta 50-aastaseks saamisel läbima uut tervisekontrolli, vaid järgmine kontroll tuleb läbida viie aasta möödumisel eelmise tervisetõendi väljastamisest.

Lõike 5 kohaselt võib tervisekontrolli tegev arst meditsiinilise näidustuse korral määrata lõikes 4 sätestatust lühema tervisekontrolli tähtaja. Säte võimaldab arvestada konkreetse isiku terviseseisundit olukorras, kus tervisehäire kulgu, ravi mõju või võimalikku progresseerumist on vaja jälgida sagedamini kui üldine kolme- või viieaastane perioodilisus ette näeb. Näiteks võib lühem kontrollitähtaeg olla põhjendatud progresseeruva tervisehäire või sellise kroonilise haiguse korral, mille mõju ülesannete täitmisele vajab regulaarsemat hindamist.

Lõike 6 kohaselt ei pea teise ja kolmanda astme abipolitseinik läbima perioodilist tervisekontrolli, kui tal on lõikes 3 sätestatud tingimustele vastav kehtiv tervisetõend. Sätte eesmärk on vältida olukorda, kus sisult samaväärne tervisekontroll tuleb üksnes abipolitseiniku staatuse tõttu uuesti läbida.

Lõikes 7 sätestatakse juhud, mil PPA võib suunata abipolitseiniku tervisekontrolli enne järgmise perioodilise tervisekontrolli tähtaja saabumist. Säte võimaldab reageerida terviseseisundi muutusele olukorras, kus tavapärase kontrollitähtaja ootamine ei oleks ülesannete ohutu täitmise seisukohalt põhjendatud. **Punkti 1 kohaselt** võib tervisekontrolli suunata abipolitseiniku enda põhjendatud taotluse alusel. See võimaldab isikul ise algatada tervisekontrolli, kui tema terviseseisund on pärast eelmise tõendi väljastamist oluliselt muutunud, näiteks raske haiguse, vigastuse või operatsiooni tõttu. **Punkti 2 kohaselt** võib tervisekontrolli suunamise aluseks olla abipolitseiniku vahetu juhi või töökeskkonnaspetsialisti põhjendatud taotlus. Selline vajadus võib tekkida näiteks siis, kui ülesannete täitmisel ilmnevad terviseseisundiga seotud

raskused, mis annavad põhjendatud aluse kontrollida, kas abipolitseinik vastab jätkuvalt tervisenõuetele. **Punkti 3 kohaselt** võib abipolitseiniku tervisekontrolli suunata tema pikaajalise töövõimetuse tõttu. Pikaajalise töövõimetuse põhjustanud haigus või vigastus võib mõjutada ka abipolitseiniku ülesannete täitmise võimet ning sellisel juhul võib olla vajalik hinnata tervisenõuetele vastavust enne tegevuse jätkamist.

Lõike 8 kohaselt peab abipolitseinik teavitama oma vahetut juhti või personalitöötajat tervisehäirest, mis eeldatavalt mõjutab tema tegevusvõimet. Teavitamiskohustus ei hõlma iga terviseprobleemi, vaid tervisehäiret, mille puhul on põhjust arvata, et see võib mõjutada ülesannete täitmise võimet või politsei tegevuses osalemise ohutust. Tervisekontrolli käigus selgitab arst abipolitseinikule kontrolli tulemusi ja nende alusel tehtud otsust. See aitab tal mõista ülesannete täitmiseks olulisi tervisenõudeid ning märgata terviseseisundi muutusi, millest tuleks PPA-d teavitada. Abipolitseinikult ei eeldata meditsiinilise hinnangu andmist, vaid teadaolevast tervisehäirest ja selle võimalikust mõjust teatamist. Saadud teabe põhjal saab PPA hinnata, kas abipolitseinik tuleb suunata lõike 7 alusel tervisekontrolli või kohandada ajutiselt tema ülesandeid või politsei tegevuses osalemist.

Eelnõu § 11. Abipolitseiniku tervisekontrolli kord

Paragrahvis 11 sätestatakse abipolitseiniku tervisekontrolli korraldus, tervisedeklaratsiooni täitmine, tervisekontrollis tehtavad kohustuslikud ja vajaduspõhised uuringud, varasemate uuringute arvestamine, täiendavatele uuringutele suunamine ning tervisekontrolli tulemuste ja tervisetõendi vormistamine.

Lõike 1 kohaselt suunab abipolitseiniku tervisekontrolli PPA. PPA korraldab abipolitseinike tegevust ning peab jälgima, et teise ja kolmanda astme abipolitseinik vastaks tervisenõuetele. Seetõttu korraldab PPA ka tervisekontrolli suunamise, lähtudes §-s 10 sätestatud tervisekontrolli tähtaegadest ja muudest tervisekontrolli suunamise alustest.

Lõike 2 kohaselt täidab abipolitseinik enne tervisekontrolli pöördumist tervisedeklaratsiooni, kinnitab selles esitatud andmete õigsust ning esitab deklaratsiooni tervisekontrolli tegevale arstile. **Tervisedeklaratsiooni vorm on esitatud määruse lisas 2.** Tervisedeklaratsiooni eesmärk on anda arstile abipolitseiniku enda esitatud teave terviseseisundi ja muude tervisenõuetele vastavuse hindamisel oluliste asjaolude kohta. See täiendab muid arstile kättesaadavaid terviseandmeid ja tervisekontrolli tulemusi ning aitab otsustada täiendavate uuringute vajaduse üle. Andmete õigsuse kinnitamine rõhutab abipolitseiniku kohustust esitada tervisekontrolliks täielik ja õige teave. Tervisehäire või varasema ravi märkimine ei tähenda iseenesest tervisenõuetele mittevastavust, vaid arst hindab selle mõju ülesannete ohutule täitmisele koos muu asjakohase terviseinfoga. Tervisedeklaratsioon esitatakse arstile. PPA-le edastatakse tervisetõend, mitte deklaratsiooni vastused, diagnoosid ega uuringutulemused.

Lõikes 3 sätestatakse tervisekontrollis tehtavad kohustuslikud analüüsid, uuringud ja küsimustikud. Kohustusliku miinimumi kehtestamine aitab tagada, et tervisenõuetele vastavust hinnatakse ühetaoliselt ja abipolitseiniku ülesannetega seotud olulisemad terviseriskid saavad kontrollitud. Uuringute valikul on lähtutud ETTAS analüüsist ning eelnõukohase määruse §-des 8 ja 9 sätestatud tervisenõuetest. **Punkti 1 kohaselt** tehakse kliinilise vere analüüs ehk hemogramm ja veresuhkru analüüs. Need annavad teavet üldise terviseseisundi ning muu hulgas verevaeguse,

võimalike põletikuliste muutuste ja veresuhkru ainevahetuse häirete kohta, mis võivad mõjutada inimese töö- ja tegevusvõimet. **Punkti 2 kohaselt** tehakse uriini ribaanalüüs. Tegemist on sõeluuringuga, mis võib anda teavet muu hulgas neerude, kuseteede ja ainevahetusega seotud kõrvalekallete kohta ning vajaduse korral aluse terviseseisundi täiendavaks hindamiseks. **Punkti 3 kohaselt** kontrollitakse nägemisteravust ja värvusmeelt ning hinnatakse vaatevälja. Nägemisfunktsioon on oluline ümbruse ja võimaliku ohu tajumiseks, isikute ja esemete eristamiseks ning ülesannete ohutuks täitmiseks. Kontroll võimaldab hinnata vastavust lisas 1 sätestatud nägemisnõuetele. **Punkti 4 kohaselt** tehakse toonaudiomeetria, millega hinnatakse kuulmisfunktsiooni. Piisav kuulmine on vajalik muu hulgas suulisest kõnest ja raadiosidest arusaamiseks ning ohusignaalide märkamiseks. **Punkti 5 kohaselt** tehakse elektrokardiogramm ehk EKG. Uuring aitab tuvastada südame tööga seotud kõrvalekaldeid, mis võivad olla olulised olukorras, kus abipolitseiniku tegevusega kaasneb füüsiline koormus või kõrgendatud vaimne pinge. **Punkti 6 kohaselt** tehakse spiromeetria, mille abil hinnatakse kopsufunktsiooni. Hingamisfunktsioon on oluline eelkõige füüsilise koormuse talumisel ja kaitsevarustuse kandmisel ning tingimustes, kus inimene võib puutuda kokku hingamisteid ärritavate teguritega. **Punkti 7 kohaselt** tehakse alates 50. eluaastast koormuskardiogramm. Uuring võimaldab hinnata südame tööd füüsilise koormuse tingimustes ning tuvastada seisundeid, mis ei pruugi rahuolekus avalduda. Vanusepiiri kehtestamisel on arvestatud südame- ja veresoonkonna haiguste riski suurenemisega vanuse kasvades. **Punktides 8–10** nähakse ette emotsionaalse enesetunde küsimustiku EEK-2, alkoholi tarvitamise harjumusi hindava AUDIT küsimustiku ja obstruktiivse uneapnoe riski hindava STOP-BANG küsimustiku kasutamine. Tegemist on sõeltestidega, mille tulemusi hindab arst koos muu terviseinfoga. Küsimustike eesmärk ei ole iseseisvalt diagnoosi määrata, vaid aidata tuvastada asjaolusid, mis võivad vajada täiendavat hindamist. EEK-2 võimaldab hinnata vaimse tervisega seotud sümptomite esinemist, AUDIT alkoholi tarvitamisega seotud riske ning STOP-BANG obstruktiivse uneapnoe riski. Need valdkonnad võivad mõjutada tähelepanu, reaktsioonivõimet, otsustusvõimet, vaimset ja füüsilist töövõimet ning seega ülesannete ohutut täitmist.

Lõikes 4 sätestatakse uuringud, mida tehakse kliinilise näidustuse korral vajaduspõhiselt. Erinevalt lõikes 3 nimetatud uuringutest ei ole nende tegemine kohustuslik iga tervisekontrolli puhul. Vajaduse hindab arst, lähtudes tervisedeklaratsioonist, terviseseisundist, varasematest terviseandmetest ja tervisekontrolli käigus saadud tulemustest. Selline lahendus võimaldab täpsustada terviseriske ilma põhjendamatult kõigile abipolitseinikele täiendavaid uuringuid tegemata. **Punkti 1 kohaselt** võib kliinilise näidustuse korral teha täiendavaid vereanalüüse, sealhulgas määruses loetletud ferritiini, kolesterooli, maksa- ja kilpnäärmenäitajaid, B-hepatiidiga seotud näitajat ning süsivesikdefitsiitset transferriini. Nende uuringute eesmärk on täpsustada terviseseisundit juhul, kui selleks ilmneb tervisekontrollis meditsiiniline vajadus. **Punkti 2 kohaselt** võib kliinilise näidustuse korral määrata uriinist narkootilisi aineid. Uuring on põhjendatud juhul, kui tervisekontrollis kogutud teave annab aluse sellise terviseriski täiendavaks hindamiseks. **Punkti 3 kohaselt** võib kliinilise näidustuse korral teha kopsude röntgenuuringu. Seda kasutatakse juhul, kui muu terviseinfo või tehtud uuringute tulemused annavad põhjuse kopsude või hingamissüsteemi seisundit täiendavalt hinnata.

Tervisekontrollis tehtavate uuringute valikul tuleb lähtuda abipolitseiniku ülesannetest tulenevatest terviseriskidest ning hinnata, millised uuringud on vajalikud tervisenõuetele vastavuse kindlakstegemiseks. Kohustuslike uuringute eesmärk on tagada, et olulisi terviseriske hinnatakse kõigi teise ja kolmanda astme abipolitseinike puhul ühetaoliselt. Kliinilise näidustuse korral

tehtavad uuringud võimaldavad täpsustada terviseseisundit juhul, kui tervisedeklaratsioon, varasemad terviseandmed või kohustuslike uuringute tulemused annavad selleks põhjuse. Uuringute tegemisel tuleb arvestada proportsionaalsust ning võimaluse korral kasutada varasemate asjakohaste uuringute tulemusi, vältides põhjendamatut kordamist.

Lõike 5 kohaselt ei ole vaja tervisekontrollis korrata protseduuri või uuringut, mille tervishoiuteenuse osutaja on abipolitseinikule varem teinud ja mille tulemust on võimalik tervisekontrollis arvestada. Sätte eesmärk on vältida põhjendamatut uuringute dubleerimist ning sellega kaasnevat aja- ja ressursikulu. Varasema tulemuse arvestamise üle otsustab tervisekontrolli tegev arst, hinnates kogumis olemasolevaid terviseandmeid, uuringust möödunud aega ja isiku terviseseisundit. Kui varasem tulemus on endiselt asjakohane ja võimaldab hinnata tervisenõuetele vastavust, ei ole uuringu kordamine vajalik. Kui terviseseisund on vahepeal muutunud või olemasolevad andmed ei ole piisavad, otsustab arst uuringu kordamise vajaduse. Nii võimaldab säte vähendada tehtavate uuringute arvu, säilitades terviseseisundi hindamise usaldusväärsuse.

Lõike 6 kohaselt võib tervisekontrolli teostav arst saata abipolitseiniku terviseseisundi täpsustamiseks täiendavatele terviseuuringutele. Säte võimaldab saada vajalikku lisateavet olukorras, kus lõigetes 3 ja 4 nimetatud uuringutest või muudest terviseandmetest ei piisa tervisenõuetele vastavuse kohta põhjendatud otsuse tegemiseks. Täiendava uuringu vajaduse otsustab arst konkreetse inimese terviseseisundi põhjal. Näiteks võib täiendav uuring olla vajalik juhul, kui kohustusliku uuringu tulemus või tervisekaebus viitab seisundile, mille raskust või mõju ülesannete täitmisele on vaja täpsustada.

Lõike 7 kohaselt tutvustab ja selgitab tervisekontrolli teostav arst abipolitseinikule tervisekontrolli tulemusi ja nende põhjal tehtud otsust. Sätte eesmärk on tagada, et abipolitseinik saaks aru tervisekontrolli tulemusest ja sellest, kas tema terviseseisund vastab kehtestatud nõuetele ning kas arst on pidanud vajalikuks seada piiranguid või määrata varasema järgmise tervisekontrolli.

Lõike 8 kohaselt vormistab tervisekontrolli teinud arst pärast terviseseisundi hindamist tervisetõendi, mis sisaldab otsust isiku vastavuse kohta abipolitseiniku tervisenõuetele. Tervisetõendi vorm on esitatud määruse lisas 3. Tervisetõend annab PPA-le tervisenõuetele vastavuse kohta selge tulemuse, ilma et PPA peaks hindama tervisekontrolli aluseks olevaid meditsiinilisi andmeid. Lisa 3 kohaselt märgitakse tõendile tervisekontrolli tegija ja isiku andmed, otsus tervisenõuetele vastavuse kohta, vajaduse korral piirangud ning ettepanekud või soovitused, järgmise tervisekontrolli aeg ning tervisekontrolli tegija kinnitus. Piirangute ning ettepanekute või soovituste märkimise võimalus võimaldab arstil anda PPA-le terviseseisundist tuleneva teabe, mida tuleb abipolitseiniku ülesannete ja tegevustingimuste määramisel arvestada. Muu hulgas võimaldab see rakendada § 9 lõikes 3 sätestatud lahendust, mille kohaselt võib perioodilises tervisekontrollis tuvastatud meditsiinilise vastunäidustuse korral tegevust jätkata, kui arst on selleks loa andnud ja tema nõutud töötingimused on tagatud. Piirangute märkimise võimalus ei ole siiski seotud üksnes selle olukorraga, vaid võimaldab tervisetõendil kajastada ka muid terviseseisundist tulenevaid tingimusi, mida PPA peab abipolitseiniku rakendamisel arvestama. Tervisetõend ei sisalda tervisekontrolli käigus tuvastatud diagnoose ega muid meditsiinilisi andmeid. Järgmise tervisekontrolli aja märkimine võimaldab PPA-l jälgida tervisekontrolli perioodilisust ning arvestada olukorraga, kus arst on § 10 lõike 5 alusel määranud üldisest tähtajast lühema tervisekontrolli tähtaja.

Lõike 9 kohaselt väljastab tervisekontrolli tegev arst tervisetõendi PPA-le või abipolitseinikule. Kui tõend väljastatakse abipolitseinikule, peab ta selle ise PPA-le esitama. Kahe võimaluse sätestamine võimaldab tervisetõendi edastamise korraldada vastavalt sellele, kuidas konkreetne tervisekontroll on korraldatud. Olenemata tõendi edastamise viisist peab PPA-le jõudma tervisetõend, mille alusel saab PPA veenduda abipolitseiniku tervisenõuetele vastavuses ja arvestada vajaduse korral tervisetõendile märgitud piirangute või tingimustega.

Eelnõu § 12. Perioodilise tervisekontrolli erisuse kohaldamine kriisiolukorra ajal

Paragrahvis 12 sätestatakse erand perioodilise tervisekontrolli tavapärasest korrast olukorraks, kus tervisekontrolli tähtaeg saabub kriisiolukorra ajal, kuid kriisiolukorra või selle lahendamiseks rakendatavate meetmete tõttu ei ole tervisekontrolli läbimine võimalik. Erandi eesmärk on vältida olukorda, kus abipolitseinik peab üksnes tervisekontrolli korraldusliku kättesaamatuse tõttu politsei tegevusest kõrvale jääma ajal, mil tema panus võib kriisi lahendamisel olla vajalik.

Lõike 1 kohaselt võib abipolitseinik jätkata ülesannete täitmist perioodilist tervisekontrolli läbimata juhul, kui tervisekontrolli tähtaeg saabub kriisiolukorra ajal ja tervisekontrolli ei ole kriisiolukorra või selle lahendamiseks rakendatavate meetmete tõttu võimalik õigel ajal läbida. Erand hõlmab nii § 10 lõikes 4 sätestatud üldisest perioodilisusest tulenevat tähtaega kui ka olukorda, kus arst on § 10 lõike 5 alusel määranud lühema tervisekontrolli tähtaja. Erandi kohaldamise eelduseks on, et abipolitseinikule teadaolevalt ei esine tal tervisehäiret, mis takistaks abipolitseiniku ülesannete täitmist. Kui abipolitseinikule on teada selline tervisehäire, ei saa lõikes sätestatud erandile tuginedes ülesannete täitmist jätkata. Seega puudutab erand üksnes perioodilise tervisekontrolli tähtaja ajutist edasilükkamist ega muuda abipolitseinikule esitatavaid tervisenõudeid. Näiteks võib erand olla vajalik olukorras, kus kriisi tõttu on tervishoiuteenuse osutajate töökorraldus häiritud, tervisekontrolli tegemise võimalused ajutiselt piiratud või tervishoiuressurss suunatud kriisi lahendamisega seotud ülesannetesse.

Lõikes 2 sätestatakse erandi kohaldamise piirang. Erandit ei kohaldata, kui PPA-le on teada asjaolu, mis annab põhjendatud aluse arvata, et abipolitseiniku terviseseisund ei võimalda tal ülesandeid ohutult täita. Selline teave võib pärineda näiteks abipolitseinikult endalt, tema vahetult juhilt või muust PPA-le teadaolevast asjaolust, mis viitab terviseseisundi olulisele muutusele. Sätte eesmärk on tagada, et kriisiolukorrast tingitud paindlikkust ei kasutataks olukorras, kus on tegelik kahtlus abipolitseiniku terviseseisundi sobivuses. Ohutuskahtluse korral tuleb lähtuda tervisenõuete sisulisest eesmärgist ning vajaduse korral hinnata terviseseisundit enne politsei tegevuses osalemise jätkamist.

Lõike 3 kohaselt peab lõikes 1 nimetatud abipolitseinik läbima perioodilise tervisekontrolli esimesel võimalusel pärast seda, kui kontrolli läbimist takistanud asjaolu on ära langenud, kuid hiljemalt 90 päeva jooksul kriisiolukorra lõppemisest arvates. Säte rõhutab, et tervisekontrolli kohustus ei kao, vaid selle täitmine lükkub erandina edasi. Tervisekontroll tuleb teha niipea, kui see muutub taas reaalselt võimalikuks, mistõttu ei tähenda 90-päevane tähtaeg automaatselt õigust kontrolli kolm kuud edasi lükata. Üheksakümnepäevane ülempiir tagab samas piisava aja tervisekontrollide korraldamiseks pärast kriisiolukorda, mil tervishoiuteenuste tavapärase töökorralduse taastumine võib võtta aega.

Eelnõu § 13. Tervisekontrolli kulude hüvitamine

Paragrahvis 13 nähakse ette, et abipolitseiniku tervisekontrolli kulud tasub või hüvitab PPA vastavalt peadirektori kehtestatud ulatusele. Regulatsiooni eesmärk on tagada, et abipolitseinikule nõutava tervisekontrolli läbimisega seotud kulud ei jääks põhjendamatult tema enda kanda. Tervisekontroll on vajalik selleks, et hinnata abipolitseiniku vastavust määruses sätestatud tervisenõuetele ja tagada politsei tegevuses osalemise ohutus. Kuna abipolitseinik osaleb politsei tegevuses vabatahtlikult ning tervisekontrolli läbimise nõue tuleneb tema osalemisest politsei tegevuses, on põhjendatud, et tervisekontrolli kulud kannab PPA.
Kulude tasumise või hüvitamise ulatuse määrab PPA peadirektor. See võimaldab PPA-l korraldada tervisekontrolliga seotud kulude kandmist kooskõlas tervisekontrolli korralduse ja selleks ettenähtud vahenditega.

6. peatükk. Abipolitseiniku väljaõppe, erialaõppe ja täiendusõppe nõuded

Kehtiva APolSi alusel on abipolitseiniku kandidaadi ja abipolitseiniku väljaõppe nõuded ning arvestuse sooritamise kord reguleeritud eraldi siseministri 21. detsembri 2010. aasta määruses nr 64 „Abipolitseiniku kandidaadi ja abipolitseiniku väljaõppe nõuded ning arvestuse sooritamise kord“. Kehtiv väljaõppesüsteem ei ole üles ehitatud uue APolSi kolmetasandilise pädevusmudeli järgi ning erialaõpet ja täiendusõpet ei ole selles ulatuses terviklikult reguleeritud. Eelnõuga kujundatakse abipolitseiniku väljaõpe ümber astmepõhiseks ning seotakse senisest selgemalt abipolitseiniku pädevuse ja talle antavate ülesannetega. Väljaõppe sisu ja ulatus sõltuvad sellest, millise astme ülesandeid abipolitseinik täidab. Lisaks astmepõhisele väljaõppele nähakse ette erialaõpe valdkondades, kus ülesannete täitmine eeldab täiendavaid teadmisi või oskusi, ning täiendusõpe omandatud teadmiste ja oskuste säilitamiseks ja ajakohastamiseks.

Muudatuse eesmärk on tagada, et abipolitseiniku ettevalmistus vastaks tema tegelikule pädevusele ja ülesannetele ning et täiendavaid õigusi või eripädevust eeldavate ülesannete täitmiseks oleks olemas vajalik väljaõpe.

Eelnõu § 14. Abipolitseiniku väljaõppe üldnõuded

Paragrahvis 14 sätestatakse abipolitseiniku väljaõppe üldnõuded. Sätte eesmärk on tagada, et väljaõppe sisu vastaks sellele, milliseid ülesandeid ja millises ulatuses konkreetse astme abipolitseinik võib täita. Väljaõpe on ehitatud üles astmepõhisena: kõrgema astme pädevus eeldab eelneva astme teadmiste ja oskuste täiendamist ulatuses, mis võimaldab täita kõrgema astme ülesandeid.

Lõike 1 kohaselt peab väljaõppe korraldaja tagama, et väljaõpe on kavandatud viisil, mis võimaldab omandada vastava astme pädevuse piires täidetavate ülesannete õiguspäraseks ja ohutuks täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused. Nõue seob väljaõppe otseselt abipolitseiniku pädevusega. See tähendab, et väljaõppe sisu ei saa kujundada eraldiseisvalt abipolitseiniku õigustest ja ülesannetest, vaid see peab valmistama teda ette just nende ülesannete täitmiseks, mida vastava astme abipolitseinikul on lubatud täita.

Lõike 2 kohaselt on teise astme väljaõppe alustamise eelduseks esimese astme väljaõppe läbimine ning kolmanda astme väljaõppe alustamise eelduseks teise astme väljaõppe läbimine. Sellega sätestatakse väljaõppe järkjärguline ülesehitus. Iga järgmise astme väljaõpe tugineb eelneva väljaõppe käigus omandatud teadmiste ja oskuste tervikule ning võimaldab valmistada abipolitseiniku ette suurema vastutuse ja ulatusega ülesannete täitmiseks. Astmete järjestikuse läbimise eesmärk on tagada väljaõppe sidusus ja järjepidevus ning vältida teadmiste ja oskuste dubleerimist erinevatel väljaõppeastmetel.

Eelnõu § 15. Abipolitseiniku astmepõhise väljaõppe nõuded

Paragrahvis 15 sätestatakse teadmised ja oskused, mille omandamist peab eri astmete väljaõpe võimaldama. Väljaõppe sisu muutub astme tõustes põhjalikumaks ja praktilisemaks, sest suureneb ka abipolitseiniku pädevus ja iseseisvus ülesannete täitmisel. Sättes ei määrata üksikasjalikult kindlaks õppekava ülesehitust, konkreetseid õpiväljundeid ega õppemeetodeid, vaid määratakse kindlaks minimaalsed teadmised ja oskused, mille omandamist väljaõpe peab võimaldama.

Lõikes 1 sätestatakse esimese astme väljaõppe nõuded. Esimese astme väljaõpe on abipolitseiniku ettevalmistuse alus ning selle eesmärk on kujundada ühtne arusaam politsei rollist, abipolitseiniku ülesannetest ja käitumisstandarditest enne politsei tegevuses osalemist. Esimese astme abipolitseiniku ülesanded on suunatud eelkõige arendus-, tugi- ja ennetustegevustele.

Punkti 1 kohaselt võimaldab väljaõpe omandada teadmised PPA ning abipolitseiniku rollist, ülesannetest, õigustest ja kohustustest. Need teadmised on vajalikud selleks, et abipolitseinik mõistaks, millises õiguslikus ja organisatsioonilises raamistikus ta tegutseb, millised on tema pädevuse piirid ning millist käitumist temalt politsei tegevuses osalemisel oodatakse. **Punkti 2 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised professionaalse käitumise, kutse eetika ja suhtlemise põhimõtetest. Abipolitseinik puutub oma tegevuses kokku erinevate inimestega ning tema käitumine mõjutab otseselt seda, kuidas tajutakse politsei tegevust tervikuna. Seetõttu peab ta mõistma selge, lugupidava ja olukorrale sobiva suhtlemise põhimõtteid ning nende tähtsust politsei tegevuses. **Punkti 3 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised politseitööks vajaliku turvalise ja nõuetekohase tegutsemise põhimõtetest, sealhulgas teadmised töövahendite ja tehnoloogiate kasutamisest, andmekaitsest, infoturbest, füüsilisest turvalisusest ning vormiriietuse kandmise korrast. Nende teadmiste eesmärk on ennetada infosüsteemide ning abipolitseinikuna tegutsedes saadud teabe väärkasutust ja teisi turvariske. Näiteks peab abipolitseinik mõistma, et politsei infosüsteemides või töövahendites sisalduvat teavet ei tohi kasutada kõrvalisel eesmärgil ning et vormiriietuse ja politsei vahendite kasutamisega kaasneb kohustus järgida neile kehtestatud korda. **Punkti 4 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised politseitöö põhitegevustest ning abipolitseiniku rollist ja ülesannetest tugi- ja ennetustegevustes. See loob seose üldiste teadmiste ja praktilise rolli vahel: abipolitseinik peab mõistma, millistes politsei tegevustes ta saab osaleda, milline on tema panus nende ülesannete täitmisel ning millal tuleb tegutseda politseiametniku juhiste järgi.

Lõikes 2 sätestatakse teise astme väljaõppe nõuded. Teise astme väljaõpe tugineb esimese astme väljaõppes omandatud põhiteadmistele ja valmistab abipolitseiniku ette ülesanneteks, mille täitmine eeldab juba politseitöö õiguslike aluste tundmist, praktilisi välitööoskusi ning valmisolekut tegutseda olukordades, kus võib olla vajalik isiku õiguste piiramine või vahetu sunni

kohaldamine. Seetõttu ei piisa teise astme puhul üksnes teadmisest, kuidas politsei toimib, vaid abipolitseinik peab oskama oma teadmisi praktilises politseitegevuses õigesti ja ohutult kasutada.

Punkti 1 kohaselt võimaldab väljaõpe omandada teadmised politseitöö õiguslikest alustest, korrakaitseõiguse, haldusmenetluse ja haldussunni põhimõtetest, riikliku järelevalve meetmetest ning teise astme abipolitseiniku pädevusest. Need teadmised on vajalikud, et abipolitseinik mõistaks, millisel õiguslikul alusel politsei tegutseb ja kus asuvad tema enda pädevuse piirid. **Punkti 2 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised professionaalse suhtlemise, sealhulgas erinevate sihtrühmade ja erikohtlemist vajavate kannatanutega suhtlemise põhimõtetest. Politsei välitöös võib abipolitseinik puutuda kokku väga erinevas vanuses, seisundis ja olukorras inimestega. Seetõttu on oluline, et ta mõistaks erinevate sihtrühmadega suhtlemise eripärasid politsei tegevuses ning oskaks valida kannatanule ja tema olukorrale sobiva suhtlemisviisi. **Punkti 3 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised politsei välitöö põhimõtetest, isiku tuvastamisest, dokumentide kontrollimisest, sündmuskoha ja asitõendi puutumatuse tagamisest ning tööst kinnipeetavatega, samuti oskuse kasutada politsei töövahendeid ja infosüsteeme. Nende oskuste eesmärk on võimaldada abipolitseinikul politsei igapäevases välitöös ülesandeid täita viisil, mis ei kahjusta menetluse hilisemat läbiviimist ega isikute õigusi. Näiteks võib sündmuskohal vale tegutsemine kahjustada tõendeid, mistõttu peab abipolitseinik teadma, kuidas sündmuskohta ja seal olevaid esemeid kuni politseiametniku tegevuseni kaitsta. **Punkti 4 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised enesekaitse ja turvataktika põhimõtetest ning oskuse rakendada enesekaitse- ja kinnipidamisvõtteid, kasutada politsei erivahendeid ja relvi õiguspäraselt ning anda vältimatut esmaabi. Selliste oskuste omandamine on vajalik, sest teise astme abipolitseinik võib sattuda olukorda, kus tuleb kaitsta ennast või teist isikut või aidata politseiametnikku isiku kinnipidamisel. Väljaõpe peab aitama tagada, et jõudu või vahendit kasutatakse üksnes vajalikus ulatuses, eesmärgipäraselt ning võimalikult ohutult.

Lõikes 3 sätestatakse kolmanda astme väljaõppe nõuded. Kolmanda astme abipolitseiniku väljaõpe tugineb esimese ja teise astme väljaõppele ning valmistab ette suuremat iseseisvust eeldavate ülesannete täitmiseks. Seetõttu keskendub väljaõpe lisaks teadmistele ka oskusele olukorda iseseisvalt hinnata, valida oma pädevuse piires sobiv tegutsemisviis ning rakendada omandatud teadmisi erinevates politseitöö valdkondades.

Punkti 1 kohaselt võimaldab väljaõpe omandada teadmised kolmanda astme abipolitseiniku pädevusest, õigustest ja kohustustest ning oskuse iseseisvalt hinnata olukorda ja rakendada oma pädevusse kuuluvaid riikliku järelevalve meetmeid. Kõrgema astmega kaasnev suurem iseseisvus eeldab, et abipolitseinik ei tea üksnes meetmete nimetusi, vaid oskab hinnata ka nende kasutamise õiguslikke eeldusi ja sobivust konkreetse olukorra lahendamiseks. **Punkti 2 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised avaliku korra kaitse, liiklusjärelevalve, objektide valve, alkoholiseaduse ja tubakaseaduse täitmise järelevalve ning riigipiiri valvamise ja piirikontrolli põhimõtetest. Nende valdkondade hõlmamine on vajalik, kuna kolmanda astme pädevus võimaldab abipolitseinikku kaasata mitmekesisemates politsei tegevustes. Väljaõpe peab võimaldama omandada piisava arusaama iga valdkonna eesmärgist ja tegutsemispõhimõtetest, et abipolitseinik suudaks oma pädevuse piires õigesti tegutseda. **Punkti 3 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised konfliktsituatsioonide ennetamise ja lahendamise põhimõtetest, erikohtlemist vajavate isikutega iseseisvast suhtlemisest ning politseitööks vajaliku teabe hankimisest ja talletamisest. Kolmanda astme ülesannete täitmisel võib abipolitseinikul olla vaja hinnata, milline teave on olukorra lahendamiseks oluline ning kuidas suhtlemise kaudu aidata kaasa

olukorra lahendamisele ja ennetada selle eskaleerumist. Eesmärk on anda vajalikud teadmised nende tegevuste põhimõtetest ja tähendusest politseitöös. **Punkti 4 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised ainetest ja esemetest, mille käitlemine on keelatud või piiratud, ning oskuse need ära tunda ja nende avastamisel oma pädevuse piires ohutult tegutseda. Nõude eesmärk ei ole anda abipolitseinikule eksperdi ettevalmistust, vaid tagada, et ta oskaks võimalikku keelatud või ohtlikku eset või ainet märgata, hoiduks seda valesti käsitsemast ning rakendaks ohutult oma pädevusele vastavat edasist tegevust.

Lõikes 4 sätestatakse APolS-is ette nähtud kriisiolukorra ajal läbitava väljaõppe miinimumnõuded. Kriisiolukorras võib olla vajalik valmistada abipolitseinik politsei tegevuses osalemiseks ette tavapärasest kiiremini ja konkreetsete kriisiülesannete täitmiseks. Seetõttu peab väljaõppe sisu lähtuma esimese ja teise astme pädevusest ning nendest ülesannetest, mida abipolitseinik kriisi lahendamisel tegelikult täitma hakkab. Erisus ei tähenda väljaõppest loobumist, vaid väljaõppe suunamist kriisiolukorras kõige vajalikumatele teadmistele ja oskustele.

Punkti 1 kohaselt võimaldab väljaõpe omandada teadmised abipolitseiniku pädevusest, õigustest ja kohustustest ning politsei ülesannetest kriisi lahendamisel. See on vajalik, et ka kiire kaasamise korral mõistaks abipolitseinik, millised ülesanded teda ootavad, millised on tema tegutsemise piirid ja kelle juhtimisel ta tegutseb. **Punkti 2 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised korrakaitseliste ülesannete õiguspärase ja ohutu täitmise põhimõtetest ning oskuse täita korrakaitselisi ülesandeid kõrgendatud ohuga keskkonnas. Kriisiolukorras võivad tavapärased ohud olla suuremad ning olukord kiiresti muutuda, mistõttu peab abipolitseinik oskama hinnata enda ja teiste ohutust ning järgida ülesande täitmisel ette nähtud tegutsemisreegleid. **Punkti 3 kohaselt** võimaldab väljaõpe omandada teadmised turvalise sidepidamise, infovahetuse ning isikukaitse- ja erivahendite kasutamise põhimõtetest ning oskuse kasutada enese ja teiste kaitseks vajalikke isikukaitse- ja erivahendeid. Kriisi lahendamisel sõltub tegevuse koordineeritus suurel määral sellest, et abipolitseinik mõistab sidepidamise ja turvalise infovahetuse põhimõtteid ning oskab talle antud kaitse- ja erivahendeid õigesti kasutada.

Eelnõu § 16. Abipolitseiniku erialaõppe ja täiendusõppe nõuded

Paragrahvis 16 reguleeritakse väljaõpet, mida vajatakse lisaks astmepõhisele põhiettevalmistusele konkreetse valdkonna ülesannete täitmiseks, ning täiendusõpet juba omandatud pädevuse säilitamiseks. Erialaõppe eesmärk on vältida olukorda, kus abipolitseinik täidab spetsiifilisi teadmisi või oskusi nõudvat ülesannet üksnes üldise väljaõppe alusel. Täiendusõpe omakorda aitab tagada, et varem omandatud oskused püsivad kasutatavad ja teadmised vastavad kehtivale õigusele ning politsei tööpraktikale.

Lõike 1 kohaselt suunatakse abipolitseinik erialaõppele tema nõusolekul PPA otsusel, arvestades politsei vajadust ning abipolitseiniku ettevalmistust ja valmisolekut. Selline korraldus seob erialaõppe tegeliku vajadusega: erialaõpet ei läbita üksnes isikliku huvi tõttu, vaid selleks, et valmistada abipolitseinik ette ülesanneteks, mille täitmisel politsei tema täiendavat pädevust vajab. Samal ajal eeldab erialaõpe abipolitseiniku enda valmisolekut vastavas valdkonnas tegutseda.

Lõikes 2 sätestatakse piirkondliku politseitöö erialaõppe nõuded. Piirkondliku politseitöö eesmärk on lahendada turvalisusprobleeme võimalikult vara, koostöös kogukonna ja teiste

partneritega, mitte üksnes reageerida juba toimunud rikkumistele. Seetõttu peab abipolitseinik mõistma kogukonnakeskse politseitöö põhimõtteid, oskama märgata piirkonnas korduvaid või kujunevaid turvalisusprobleeme ning teadma, kuidas saab politsei neid ennetustegevuse kaudu mõjutada. Väljaõpe võimaldab omandada täiendavaid teadmisi tõenduspõhise ennetustegevuse põhimõtetest ning sellest, kuidas arvestada politsei tegevuse kavandamisel ja elluviimisel erinevate sihtrühmade eripäradega. Laste, noorte, eakate, erivajadusega inimeste või muude sihtrühmade puhul võivad nii turvalisusprobleemid kui ka sobivad suhtlemis- ja ennetusviisid olla erinevad. Selline ettevalmistus võimaldab abipolitseinikul osaleda ennetus- ja kogukonnatöös viisil, mis arvestab konkreetse piirkonna ja sihtrühma vajadusi ning toetab politsei eesmärgipärast tegevust.

Lõikes 3 sätestatakse karistusõiguse ja süüteomenetluse erialaõppe nõuded. Erialaõppe eesmärk on anda abipolitseinikule teadmised karistusõiguse ja süüteomenetluse põhimõtetest, et ta mõistaks võimaliku süüteoga seotud olukordades oma rolli, oskaks tegutseda menetlust toetavalt ning väldiks tegevust, mis võiks kahjustada tõendite säilimist või hilisemat menetlust. Abipolitseinik peab tundma karistusõiguse ja süüteomenetluse üldpõhimõtteid, et osata eristada võimaliku süüteoga seotud olukorda tavapärasest korrakaitselisest olukorrast. Õpe võimaldab omandada teadmised ka kriminaal- ja väärteomenetluse erinevustest ja omavahelistest seostest. See on vajalik, et abipolitseinik mõistaks, miks ei saa kõiki õigusrikkumisi käsitleda samal viisil ning miks võivad erinevate rikkumiste korral erineda menetlustoimingud. Samuti võimaldab õpe omandada teadmised sündmuskoha kaitsmisele suunatud tegevustest. Sündmuskohal tehtud eksimus võib põhjustada tõendi hävimise, saastumise või kaotsimineku ning raskendada hilisemat menetlust. Seetõttu peab abipolitseinik teadma, kuidas sündmuskohta kaitsta ning kuidas oma tegevusega toetada politseiametniku tööd. Erialaõppe eesmärk ei ole anda abipolitseinikule menetleja pädevust, vaid valmistada teda ette toetama politseid süüteomenetlusega seotud tegevuses.

Lõikes 4 sätestatakse piirivalve erialaõppe nõuded. Piirivalveülesannete täitmine erineb tavapärasest politseitööst nii õigusliku raamistiku, tegutsemiskeskkonna kui ka võimalike ohtude poolest. Seetõttu peab abipolitseinik tundma riigipiiri valvamise ja piirikontrolli õiguslikke aluseid ning põhimõtteid, et mõista, millistel juhtudel ja millises ulatuses võib isikute, sõidukite või dokumentide kontrollimine piiril toimuda. Õpe võimaldab omandada teadmised ka piirijuhtumitele reageerimisest, Schengeni alal viibimise alustest ja ebaseaduslikust rändest. Need teadmised aitavad abipolitseinikul mõista, millised asjaolud võivad viidata ebaseaduslikule piiriületusele või viibimisaluse puudumisele ning kuidas sellises olukorras oma pädevuse piires tegutseda. Lisaks võimaldab erialaõpe omandada oskuse maastikul orienteeruda ja patrullida. Piirivalveülesandeid täidetakse sageli hajaasustusega või raskesti ligipääsetaval alal, kus liikumine, asukoha määramine ja meeskonnaga koordineeritud tegutsemine on osa ülesande ohutust täitmisest.

Lõikes 5 sätestatakse tulirelva erialaõppe nõuded. Tulirelva kandmise ja kasutamisega kaasneb kõrgendatud oht ning selle kasutamine võib põhjustada raskeid tagajärgi isiku elule ja tervisele. Seetõttu peab väljaõpe andma abipolitseinikule nii õigusliku arusaama relva kasutamise lubatavusest kui ka praktilise oskuse relva ohutult käsitseda ja kasutada. Abipolitseinik peab tundma tulirelva kandmise ja kasutamise õiguslikke aluseid, et osata hinnata, millal võib relva kasutada, millised piirangud selle kasutamisele kehtivad ning millal ei ole relva kasutamine lubatud. Õiguslike teadmiste eesmärk on vältida olukorda, kus tulirelva kasutatakse üksnes olukorra ohtlikkuse subjektiivse tajumise põhjal, ilma et selleks oleks seadusest tulenev alus. Väljaõpe peab andma ka oskuse tulirelva hooldada ning tulirelva ja laskemoona ohutult käsitseda.

Tulirelva tehniline korrasolek ja korrektne käsitsemine on vajalikud nii juhulasu kui ka muu relva väärkasutusest tuleneva ohu vältimiseks. Oskus tulirelva ja laskemoona ohutult käsitseda ning tulirelva õiguspäraselt kasutada peab tagama, et abipolitseinik suudab relva kasutada kontrollitult ja võimalikult täpselt olukorras, kus selle kasutamine on õiguspärane ja vajalik. Lisaks peab väljaõpe andma oskuse anda laskevigastuse korral esmaabi. Tulirelva kasutamise järel võib tekkida vajadus viivitamatuks elupäästvaks sekkumiseks ning abipolitseinik peab suutma anda kannatanule esmast abi kuni professionaalse meditsiiniabi saabumiseni. Seetõttu käsitleb erialaõpe tulirelva kasutamist tervikuna, alates õigusliku aluse hindamisest kuni ohutu käsitsemise ja võimalike tagajärgede lahendamiseni.

Lõikes 6 sätestatakse elektrišokirelva erialaõppe nõuded. Elektrišokirelva kasutamine eeldab eraldi ettevalmistust, sest tegemist on vahetu sunni vahendiga, mille ebaõige kasutamine võib ohustada nii isikut, kelle suhtes relva kasutatakse, kui ka teisi kohalviibijaid. Seetõttu peab abipolitseinik tundma elektrišokirelva kandmise ja kasutamise õiguslikke aluseid ning oskama hinnata, millal on selle kasutamine lubatud ja põhjendatud. Väljaõpe peab andma teadmised elektrišokirelva ehitusest, toimest ja hooldamisest. Need teadmised on vajalikud selleks, et abipolitseinik mõistaks relva toimemehhanismi, kasutamisega kaasnevaid riske ning oskaks relva enne kasutamist kontrollida ja nõuetekohaselt hooldada. Samuti peab väljaõpe andma praktilise oskuse relva õiguspäraselt ja ohutult käsitseda ning kasutada. Lisaks peab erialaõpe andma oskuse anda pärast elektrišokirelva kasutamist vajalikku esmaabi. Relva kasutamise järel tuleb osata hinnata isiku seisundit ja vajaduse korral abi anda või korraldada täiendava meditsiiniabi saamine. Seega hõlmab väljaõpe nii relva kasutamisele eelnevat õiguslikku hinnangut kui ka ohutut käsitsemist ja kasutamise järgset tegevust.

Lõikes 7 sätestatakse kriisirolli erialaõppe nõuded, mida kohaldatakse abipolitseinikule, kellele on määratud kriisiroll. Kriisirolli erialaõppe eesmärk on valmistada abipolitseinik ette osalemiseks sündmuste lahendamises, mis erinevad tavapärasest politseitegevusest oma ulatuse, ohutaseme või vajaliku ressursi poolest. Seetõttu peab abipolitseinik mõistma Eesti julgeoleku- ja siseturvalisuskeskkonnast tulenevaid peamisi ohte ning seda, kuidas need võivad mõjutada politsei ülesandeid ja töökorraldust. Väljaõpe võimaldab omandada oskuse tegutseda politseiametniku juhendamisel õiguspäraselt, ohutult ja meeskonnatöö põhimõtteid järgides. See on oluline, kuna ressursimahukate sündmuste, massiliste korratuste või muu kriisiolukorra lahendamisel sõltub tegevuse tulemuslikkus suurel määral sellest, et iga meeskonnaliige täidab talle antud ülesannet koordineeritult ning järgib juhtimist ja kokkulepitud tegutsemisviise. Kriisirolli erialaõpe annab seega kriisirolliga abipolitseinikule täiendava ettevalmistuse nende ülesannete täitmiseks, mille jaoks talle kriisiroll on määratud.

Lõikes 8 sätestatakse politsei tegevuses veesõiduki meeskonnaliikmena osalemiseks vajalik erialaõpe. Veesõidukil tegutsemine erineb maismaal täidetavatest politseiülesannetest nii töökeskkonna, ohutusriskide kui ka meeskonnatöö korralduse poolest. Seetõttu peab veesõiduki meeskonnaliikmena osaleval abipolitseinikul olema eriettevalmistus, mis annab vajalikud teadmised ja oskused veekeskkonnas ohutuks tegutsemiseks. Nõude täidab vabatahtliku merepäästja esimese astme õppe või PPA kehtestatud merepääste esimese astme koolituse läbimine. Mõlemad väljaõppevormid annavad baasteadmised ja -oskused veesõidukil ning veekeskkonnas tegutsemiseks, sealhulgas ohutusnõuete järgimiseks, meeskonnatööks ja päästevahendite kasutamiseks. Kahe alternatiivse väljaõppe arvestamise eesmärk on vältida põhjendamatut dubleerivat õpet. Kui abipolitseinik on juba läbinud sisult sobiva väljaõppe, ei ole

vajalik nõuda temalt teise samaväärse koolituse läbimist üksnes selleks, et ta saaks veesõiduki meeskonnaliikmena politsei tegevuses osaleda.

Lõikega 9 täpsustatakse, et paragrahvis nimetatud erialaõpete loetelu on avatud. APolS eelnõu kohaselt peab abipolitseinik läbima vastava erialaõppe, kui talle antud ülesande täitmiseks on vaja lisateadmisi ja -oskusi. Seetõttu võimaldab lõige 9 korraldada vajaduse korral ka paragrahvis nimetamata erialaõpet, et abipolitseinik saaks omandada konkreetse ülesande täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused.

Lõikes 10 sätestatakse täiendusõppe üldnõue. Täiendusõppe eesmärk on tagada, et abipolitseiniku teadmised ja oskused ei piirduks üksnes varasemalt väljaõppe läbimisel omandatuga, vaid püsiksid ajakohased kogu tegutsemise aja jooksul. Vajadus täiendusõppe järele tuleneb sellest, et õigusaktid, politsei töövõtted, tehnilised vahendid ja töökorraldus võivad muutuda ning praktilised oskused võivad vähese kasutamise tõttu aja jooksul nõrgeneda.

Lõikes 11 sätestatakse turvataktika ja vahetu sunni täiendusõppe nõuded. Enesekaitse-, turvataktika- ja vahetu sunni oskused on praktilised oskused, mille ohutu kasutamine eeldab regulaarset harjutamist. Ühekordsest väljaõppest ei piisa, sest vähese kasutamise korral võivad nii võtted kui ka otsustusoskus aja jooksul halveneda. Täiendusõppe eesmärk on säilitada abipolitseiniku oskus hinnata olukorra ohtlikkust, valida sobiv tegutsemisviis ning kasutada vahetut sundi üksnes õiguslikult lubatud ja vajalikus ulatuses. Täiendusõpe aitab seega vähendada nii ebaproportsionaalse jõukasutuse kui ka ebaõigete võtete kasutamise riski ning toetab abipolitseiniku enda ja teiste isikute ohutust.

Lõikes 12 sätestatakse kriisirolli täiendusõppe nõue. Kriisirolliga seotud teadmisi ja oskusi ei kasutata tavapärases politseitegevuses tingimata regulaarselt, kuid kriisiolukorras peab abipolitseinik suutma neid rakendada kiiresti ja õigesti. Seetõttu on vajalik, et esmase erialaõppe käigus omandatud teadmisi ja oskusi perioodiliselt säilitataks ja ajakohastataks. Täiendusõpe peab võimaldama värskendada teadmisi kriisiolukordadest ja siseturvalisust mõjutavatest ohtudest ning harjutada kriisirollis vajalikku meeskonnatööd ja tegutsemist politseiametniku juhendamisel. See aitab tagada, et kriisirolliga abipolitseinik ei omaks üksnes kunagi varem läbitud väljaõpet, vaid oleks ka tegelikult valmis neid teadmisi ja oskusi vajaduse korral kasutama.

7. peatükk. Abipolitseiniku tunnistus, ametimärk, vormiriietus ja eraldusmärgid

Peatükis sätestatakse abipolitseiniku tunnistuse ja ametimärgi vorm ja kirjeldus ning nõuded abipolitseiniku vormiriietusele ja eraldusmärkidele. Regulatsiooni eesmärk on tagada, et politsei tegevuses osalev abipolitseinik oleks selgelt tuvastatav ning politseiametnikust eristatav. Samuti võimaldavad eraldusmärgid vajaduse korral eristada eri astme abipolitseinikke.

Eelnõuga koondatakse need nõuded ühte määrusesse. Abipolitseiniku tunnistuse ja vormiriietuse lahendused on ka praegu kasutusel ning eelnõu eesmärk ei ole neid põhimõtteliselt ümber kujundada. Ametimärgi kirjeldus, mis on seni olnud reguleeritud PPA sisekorras, sätestatakse määruse tasandil. Selline lahendus muudab abipolitseiniku tuvastusvahendite ja eraldusmärkide regulatsiooni terviklikumaks ja ühetaolisemaks.

Eelnõu § 17. Abipolitseiniku tunnistuse vorm ja kirjeldus

Paragrahvis 17 sätestatakse abipolitseiniku tunnistuse vorm, kujunduselemendid ja tunnistusele kantavad andmed. Tunnistus võimaldab tõendada isiku abipolitseiniku staatust ning kontrollida, kas tunnistust esitav isik on selle õiguspärane kasutaja ja kas tunnistus kehtib. Seetõttu peab tunnistus võimaldama üheselt tuvastada nii dokumendi liigi ja väljastaja kui ka konkreetse abipolitseiniku. Eelnõuga ei muudeta tunnistuse senist põhilahendust. Olemasoleva tunnistuse vorm ja kirjeldus sätestatakse uues tervikmääruses, mistõttu ei teki üksnes uue määruse kehtestamise tõttu vajadust kehtivaid tunnistusi ümber kujundada või välja vahetada.

Lõike 1 kohaselt on tunnistus plastkaart mõõtmetega 85,5 mm × 54 mm. Mõõtmete kindlaksmääramine tagab, et tunnistused valmistatakse ühetaolises formaadis ning neid on praktiline kaasas kanda ja kontrollimisel esitada.

Lõikes 2 sätestatakse tunnistuse turva- ja kujunduselemendid. Tunnistuse mõlemal küljel kasutatakse värvilist turvamustrit, esiküljel politseivapi ja tagaküljel väikese riigivapi kujutist. Turvamuster aitab muuta tunnistuse jäljendamise keerulisemaks ning vapikujutised näitavad dokumendi seost PPA ja Eesti Vabariigiga.

Lõikes 3 määratakse kindlaks tunnistuse esiküljel olevad elemendid. Tekstid „POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMET“ ja „ABIPOLITSEINIKU TUNNISTUS“ näitavad dokumendi väljastajat ja liiki. Isikuandmete, foto, tunnistuse numbri ja kehtivusaja jaoks ette nähtud väljad võimaldavad siduda tunnistuse konkreetse isikuga ning kontrollida dokumendi kehtivust. Fotokujutis võimaldab lisaks kontrollida, et tunnistust kasutab selle omanik.

Lõike 4 kohaselt on tunnistuse tagaküljel tekst „EESTI VABARIIK“. Tekst on osa tunnistuse ühtsest kujundusest ning näitab dokumendi ametlikku seost Eesti riigiga.

Lõikes 5 sätestatakse tunnistusele kantavad andmed. Tunnistusele kantakse abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi, isikukood, värvitrükis fotokujutis, tunnistuse number ning tunnistuse kehtivuse viimane kuupäev. Nende andmete koos kasutamine võimaldab tuvastada tunnistuse omaniku ning kontrollida konkreetse tunnistuse kehtivust. Tunnistuse number võimaldab eristada üht väljastatud tunnistust teisest ja pidada nende üle arvestust.

Lõike 6 kohaselt on tunnistuse teksti värvus must. Teksti värvuse kindlaksmääramine tagab tunnistuste ühetaolise kujunduse ja andmete selge loetavuse.

Lõike 7 kohaselt on tunnistuse vorm esitatud määruse lisas 4. Lisa annab tekstilise kirjelduse kõrval tunnistuse ühtse visuaalse lahenduse ning võimaldab tunnistusi valmistada ja väljastada ühetaoliselt.

Eelnõu § 18. Abipolitseiniku ametimärgi vorm ja kirjeldus

Paragrahvis 18 sätestatakse abipolitseiniku ametimärgi vorm, kujundus, tunnusnumber ja mõõtmed. Ametimärk on abipolitseiniku staatust näitav tuvastusvahend, mis võimaldab politsei tegevuses osalevat abipolitseinikku visuaalselt eristada. Ametimärgil olev sõna „ABIPOLITSEINIK“ näitab üheselt, et selle kandja ei ole politseiametnik, vaid abipolitseinik. Ametimärk on abipolitseinikel juba kasutusel, kuid selle kirjeldus on seni olnud PPA sisekorras.

Eelnõuga tuuakse olemasoleva ametimärgi põhilahendus määruse tasandile. Sellega ei võeta kasutusele uut ametimärki, vaid antakse kasutusel olevale lahendusele selge õiguslik regulatsioon.

Lõikes 1 sätestatakse ametimärgi materjal ja põhivorm. Ametimärk on ümardatud nurkadega metallist jäik märk, mis paikneb mustas täisnahast taskus. Materjali ja vormi kindlaksmääramine tagab ametimärkide ühetaolisuse ja vastupidavuse ning võimaldab neid igapäevases politseitegevuses korduvalt kasutada.

Lõikes 2 sätestatakse ametimärgil kasutatav kujutis ja värvilahendus. Varrukaembleemi kujutis ning riigivapi kasutamine seovad ametimärgi politsei ja avaliku võimu ülesannete täitmisega. Kujutise ja värvide täpne määratlemine tagab, et eri abipolitseinikele väljastatud ametimärgid on visuaalselt ühetaolised.

Lõike 3 kohaselt on ametimärgil hõbedane tekst „ABIPOLITSEINIK“. Tähistus annab selgelt teada ametimärgi kandja staatuse ning aitab vältida tema ekslikku pidamist politseiametnikuks.

Lõikes 4 sätestatakse ametimärgi unikaalne neljakohaline number. Number võimaldab eristada konkreetset ametimärki teistest ametimärkidest ning siduda selle ametimärkide arvestuses konkreetse väljastatud märgiga. See toetab ametimärkide väljastamise, kasutamise ja tagastamise kontrollitavust.

Lõikes 5 sätestatakse ametimärgi, nahktasku, varrukaembleemi kujutise ja numbrivälja mõõtmed ning numbri kõrgus. Täpsed mõõtmed on vajalikud eelkõige ametimärkide ühetaoliseks valmistamiseks ja selleks, et kasutusel ei oleks erineva suuruse või proportsiooniga ametimärke.

Lõike 6 kohaselt on ametimärgi kujutis esitatud määruse lisas 5. Visuaalne kujutis täiendab tekstilist kirjeldust ning annab ametimärgi valmistamiseks ja kontrollimiseks üheselt mõistetava näidise.

Eelnõu § 19. Abipolitseiniku vormiriietus ja eraldusmärgid

Paragrahvis sätestatakse abipolitseinikule politseiametniku vormiriietuse väljastamise võimalus ning eraldusmärgid, mida abipolitseinik peab seda vormiriietust kandes kasutama. Regulatsiooni eesmärk on ühest küljest muuta politsei tegevuses osalev abipolitseinik selgelt äratuntavaks ning teisest küljest tagada, et teda oleks võimalik politseiametnikust eristada. Abipolitseinik tegutseb politseiametnikuga samas töökeskkonnas ja kannab sama liiki vormiriietust, mistõttu peab tema erinev staatus olema väliselt selgelt nähtav.

Lõike 1 kohaselt väljastab PPA abipolitseinikule vajaduse korral politseiametniku vormiriietuse, mille kirjeldus on kehtestatud siseministri 31. augusti 2017. aasta määrusega nr 35 „Politseiametniku vormiriietuse ja eraldusmärkide kirjeldus“. Vormiriietust ei pea seega väljastama igale abipolitseinikule automaatselt, vaid selle vajadus sõltub ülesannetest, millesse abipolitseinik kaasatakse. Selline lahendus võimaldab kasutada vormiriietust juhtudel, kus see on ülesannete täitmiseks ja abipolitseiniku äratuntavuse tagamiseks vajalik.

Lõike 2 kohaselt peab abipolitseinik politseiametniku vormiriietust kandes kasutama abipolitseiniku eraldusmärke. Kohustus on vajalik, et politseiametniku vormiriietuse kandmine ei tekitaks ekslikku muljet, nagu oleks selle kandja politseiametnik. Eraldusmärgid annavad nähtava teabe kandja tegeliku staatuse kohta ning võimaldavad eri olukordades abipolitseinikku kiiresti ära tunda. **Punkti 1 kohaselt kasutatakse eraldusmärgina sõna „ABIPOLITSEINIK“ vormiriietuse ning ohutus- ja modulaarvesti seljaosal ja vasakul rinnal.** Sõnaline tähistus on kõige otsesem viis näidata, et vormiriietuse kandja on abipolitseinik. Tähistuse kasutamine nii seljal kui ka rinnal võimaldab staatust tuvastada nii eemalt kui ka vahetus suhtluses. Tähistuse täpne kujundus on esitatud määruse lisas 6. **Punkti 2 kohaselt on eraldusmärgiks varrukaembleem.** Varrukaembleem seob abipolitseiniku visuaalselt PPA-ga, kuid sisaldab samal ajal abipolitseiniku staatust näitavat tähistust. Selle kujundus on esitatud määruse lisas 7, mis tagab embleemide ühetaolise välimuse ja valmistamise. **Punkti 3 kohaselt kasutatakse abipolitseiniku tunnust.** Tunnus võimaldab lisaks abipolitseiniku staatusele eristada tema astet. Määruse lisas esitatud lahenduse järgi tähistatakse eri astmeid lühendi „AP“ ja sellele lisatavate tärnidega. Selline eristus on vajalik, kuna uue APolSi järgi sõltuvad abipolitseiniku pädevus ja ülesannete ulatus tema astmest. Astmetunnus võimaldab politsei tegevuses osalejatel abipolitseiniku astet kiiresti visuaalselt eristada. **Punkti 4 kohaselt kasutatakse nimesilti või identifitseerimissilti.** Nimesildil on abipolitseiniku nimi ning identifitseerimissildil talle määratud tunnus, mille alusel saab PPA tema isiku kindlaks teha. Neid silte ei kanta samaaegselt. Üldjuhul kannab abipolitseinik nimesilti, mis võimaldab ka teistel isikutel teda nime järgi tuvastada.

Identifitseerimissildi kasutamine on erandlik ja aitab kaitsta abipolitseiniku ning tema lähedaste turvalisust. Näiteks massiliste korratuste või kriisiolukorra ajal võib nime avaldamine suurendada isikuandmete levitamise, ahistamise või ähvardamise ohtu, sealhulgas internetis ja sotsiaalmeedias. Identifitseerimissilt võimaldab seda riski vähendada, säilitades abipolitseiniku tuvastatavuse. Tema tegevuse kohta kaebuse või päringu esitamisel saab viidata sildil olevale tunnusele, mille alusel PPA teeb kindlaks asjaomase abipolitseiniku. Samasugune võimalus kasutada nimesildi asemel identifitseerimissilti on ette nähtud ka politseiametnikele.

Lõike 3 kohaselt võib abipolitseinik lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eraldusmärkidele kanda funktsiooniembleemi, mis näitab abipolitseiniku tegevusvaldkonda. Funktsiooniembleemide kirjeldused ja kandmise korra kehtestab Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor.

Funktsiooniembleem on vormiriietusel kantav eraldusmärk, mis võimaldab abipolitseiniku tegevusvaldkonda visuaalselt tuvastada. Embleemi kirjelduses määratakse kindlaks selle kujundus, sümboolika, värvus ja muud tehnilised tunnused.

8. peatükk. Hüvitiste taotlemise ja väljamaksmise kord ning hüvitise ulatus

Peatükis reguleeritakse abipolitseiniku tegevusega seotud hüvitiste taotlemise, menetlemise ja väljamaksmise korda ning juhtudel, kus see on vajalik, ka hüvitise ulatuse määramise põhimõtteid. Peatükk hõlmab ühelt poolt tasustamata lisapuhkuse kasutamisega seotud hüvitist ja kriisirolliga abipolitseinikule kriisi lahendamises osalemise eest makstavat hüvitist ning teiselt poolt abipolitseiniku ülesande täitmise tõttu abipolitseinikule või tema perekonnaliikmele tekkinud otsese varalise kahju hüvitamist.

Peatüki eesmärk on sätestada ühtne ja selge menetluskord selle kohta, millised andmed ja dokumendid tuleb hüvitise saamiseks esitada, millise tähtaja jooksul taotlus lahendatakse ning kuidas hüvitis välja makstakse. Varalise kahju hüvitamise puhul sätestatakse lisaks kahju suuruse kindlaksmääramise alused ja hüvitise ülemmäär. Selline regulatsioon võimaldab hüvitiste maksmise aluseks olevaid asjaolusid kontrollida ning tagab, et eri liiki hüvitiste menetlemine toimub läbipaistvate ja ette teada olevate reeglite järgi.

1. jagu Abipolitseinikule lisapuhkuse ning selle eest makstava hüvitise taotlemise ja väljamaksmise kord ning kriisirolliga abipolitseinikule kriisi lahendamises osalemise eest makstava hüvitise ulatus ning selle taotlemise ja väljamaksmise kord

Jaos reguleeritakse kahte omavahel seotud juhtumit, kus abipolitseiniku osalemine väljaõppes, politsei ülesannete täitmises või kriisi lahendamises võib mõjutada tema tavapärase töö tegemist ja sellest saadavat sissetulekut. Esmalt sätestatakse tasustamata lisapuhkuse taotlemiseks vajalikud andmed ning selle puhkuse eest hüvitise saamise menetlus. Seejärel reguleeritakse eraldi kriisirolliga abipolitseinikule kriisi lahendamises osalemise eest makstava hüvitise ulatust ja menetlust.

Võrreldes kehtiva määrusega säilib kriisirolliga abipolitseinikule makstava hüvitise taotlemise ja väljamaksmise põhikorraldus üldjoontes senisel kujul. Tasustamata lisapuhkuse ja selle eest makstava hüvitise regulatsioon viiakse kooskõlla uue APolS-ga ning sätestatakse käesolevas määruses ühtse menetlusena.

Eelnõu § 20. Tasustamata lisapuhkuse taotlemine

Paragrahvis 20 nähakse ette andmed, mis peavad sisalduma APolS § 44 alusel tööandjale esitatavas tasustamata lisapuhkuse taotluses. Lisapuhkuse saamiseks esitab abipolitseinik tööandjale PPA peadirektori või tema volitatud isiku kirjaliku taotluse. Taotluse esitab tööandjale abipolitseinik, kuid PPA taotlus kinnitab, et lisapuhkust vajatakse seaduses ette nähtud eesmärgil.

Kirjalik vorm võimaldab tööandjal üheselt tuvastada lisapuhkuse taotleja, puhkuse ajavahemiku ja selle kasutamise eesmärgi. Taotluse võib esitada ka elektrooniliselt. Taotluses sisalduvad andmed on vajalikud eelkõige selleks, et tööandja saaks korraldada oma töö ning kontrollida, millise APolS-s ette nähtud lisapuhkuse juhtumiga on tegemist.

Punkti 1 kohaselt märgitakse taotluses tööandja nimi ja registrikood. Need andmed võimaldavad üheselt kindlaks teha tööandja, kellele PPA taotlus on suunatud. **Punkti 2 kohaselt** märgitakse taotluses abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi ning isikukood. Andmed võimaldavad üheselt tuvastada isiku, kellele lisapuhkust taotletakse. **Punkti 3 kohaselt** märgitakse tasustamata lisapuhkuse algus- ja lõppkuupäev ning eesmärk. Ajavahemiku märkimine võimaldab tööandjal teada, millal abipolitseinik oma tavapäraseid töö- või teenistusülesandeid ei täida. Eesmärgi märkimine võimaldab eristada, kas lisapuhkust kasutatakse väljaõppes osalemiseks või APolS-s ette nähtud ülesannete täitmiseks, sest seaduses võivad nende juhtumite suhtes kehtida erinevad tingimused ja lisapuhkuse kestuse piirid.

Eelnõu § 21. Tasustamata lisapuhkuse hüvitamine

Paragrahvis 21 sätestatakse tasustamata lisapuhkuse eest hüvitise taotlemise, taotluse menetlemise ja hüvitise väljamaksmise kord. Hüvitise eesmärk on vähendada abipolitseinikule tekkivat sissetuleku vähenemist olukorras, kus ta kasutab väljaõppes osalemiseks või seaduses ette nähtud ülesannete täitmiseks oma põhitöökohal tasustamata lisapuhkust.

Lõike 1 kohaselt võib PPA maksta abipolitseinikule APolS § 44 lõike 3 alusel tasustamata lisapuhkuse eest hüvitist. Hüvitise maksmine on PPA võimalus, mitte automaatselt tekkiv õigus hüvitisele. See võimaldab PPA-l hüvitise maksmise otsustamisel arvestada seaduses sätestatud tingimusi ja hüvitamiseks ette nähtud eelarvevahendeid. Hüvitise maksmise võimalus aitab vähendada majanduslikku takistust abipolitseiniku väljaõppes või politsei ülesannete täitmises osalemisele. Kuna abipolitseiniku tegevus on vabatahtlik, võib tasustamata lisapuhkuse kasutamine tähendada talle tavapärase töötasu või palga vähenemist.

Lõikes 2 sätestatakse hüvitise taotlemise tähtaeg ja taotluses esitatavad andmed. Abipolitseinik esitab PPA-le kirjaliku taotluse 30 päeva jooksul tasustamata lisapuhkuse lõppemisest arvates. Tähtaeg võimaldab menetleda hüvitise taotlust ajal, mil lisapuhkuse kasutamise asjaolud ja selle kohta käivad andmed on hõlpsasti kontrollitavad. **Punkti 1 kohaselt** märgitakse taotluses abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi ning isikukood. Need andmed võimaldavad taotleja üheselt tuvastada ning seostada taotluse konkreetse abipolitseiniku ja tema kasutatud lisapuhkusega. **Punkti 2 kohaselt** märgitakse kasutatud lisapuhkuse aeg ja eesmärk. Nende andmete alusel saab PPA kontrollida, millise ajavahemiku eest hüvitist taotletakse, kas taotlus on esitatud tähtajaks ning millisel APolS-s sätestatud alusel lisapuhkust kasutati. **Punkti 3 kohaselt** märgitakse arvelduskonto number ning konto omaniku ees- ja perekonnanimi, kui konto ei kuulu abipolitseinikule. Andmed on vajalikud hüvitise õigesse arvelduskontole kandmiseks ning juhul, kui kasutatakse teise isiku kontot, makse saaja tuvastamiseks. **Punkti 4 kohaselt** esitatakse teave kohustusliku kogumispensioniga liitumise kohta. Teave on vajalik hüvitiselt kinnipeetavate ja arvestatavate maksude ning maksete õigeks arvestamiseks.

Lõikes 3 sätestatakse taotlusele lisatavad tööandja kinnitused ja andmed, mis võimaldavad PPA-l kontrollida hüvitise saamise eeldusi ning arvutada selle suuruse.

Punktis 1 nimetatud kinnitus tõendab tasustamata lisapuhkuse andmist. **Punktis 2** nimetatud kinnitus on vajalik, sest seaduse kohaselt ei maksta hüvitist, kui tööandja säilitab abipolitseinikule lisapuhkuse ajaks senise töötasu või palga. **Punktis 3** nimetatud kuue kuu keskmise töötasu andmed on hüvitise suuruse arvutamise aluseks.

Lõike 4 kohaselt vaatab PPA taotluse läbi ja otsustab hüvitise maksmise 30 päeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates. Nõuetekohane taotlus tähendab, et esitatud on lõikes 2 nõutud andmed ja lõikes 3 nimetatud tööandja kinnitus. Tähtaeg annab abipolitseinikule selguse, millise aja jooksul hüvitise maksmise küsimus lahendatakse, ning tagab taotluste ühetaolise menetlemise.

Lõike 5 kohaselt makstakse hüvitis taotluses märgitud arvelduskontole hiljemalt 14 kalendripäeva jooksul hüvitise maksmise otsuse tegemisest arvates. Eraldi väljamaksetähtaja sätestamine eristab hüvitise maksmise otsustamist otsuse täitmisest ning tagab, et positiivse otsuse korral jõuab hüvitis abipolitseinikuni kindlaksmääratud aja jooksul.

Eelnõu § 22. Kriisirolliga abipolitseiniku hüvitise ulatus ning selle taotlemine ja väljamaksmine

Paragrahvis 22 sätestatakse kriisi lahendamisse kaasatud kriisirolliga abipolitseinikule makstava hüvitise ulatus ning hüvitise taotlemise, menetlemise ja väljamaksmise kord. Hüvitise eesmärk on vähendada kriisi lahendamisse kaasamisega seotud sissetuleku vähenemist juhul, kui abipolitseinik ei saa kaasamise ajal teha oma tavapärast tööd või teostada avalikku võimu ja tööandja ei säilita talle senist töötasu või palka.

Lõike 1 kohaselt võib PPA maksta APolS § 39 lõike 5 alusel kriisi lahendamisse kaasatud kriisirolliga abipolitseinikule hüvitist. Hüvitise maksmine on PPA võimalus, mitte automaatselt tekkiv õigus. Hüvitise maksmisel tuleb arvestada APolS-s sätestatud tingimustega, sealhulgas asjaoluga, et hüvitist ei maksta juhul, kui tööandja säilitab kriisi lahendamises osalevale abipolitseinikule tema senise töötasu või palga.

Lõikes 2 sätestatakse hüvitatavate tundide arvestamise põhimõte. Üldjuhul makstakse hüvitist nende tundide eest, mil kriisirolliga abipolitseinik tegelikult kriisi lahendamises osales. Kui kriisi lahendamises osaletud tundide arv on väiksem kui sama ajavahemiku kalendaarsete tööpäevade töötundide arv, lähtutakse hüvitise maksmisel kalendaarsete tööpäevade töötundide arvust. Sellega võetakse arvesse, et kriisi lahendamisse kaasamise tõttu võib abipolitseinik olla oma tavapärasest tööst eemal kogu tööpäeva ulatuses ka juhul, kui konkreetseid kriisiülesandeid täidetakse selle päeva jooksul vähem tunde.

Näiteks kui kriisirolliga abipolitseinik on kriisi lahendamisse kaasamise tõttu oma tavapärasest tööst eemal ühe kaheksatunnise tööpäeva, kuid täidab kriisi lahendamise ülesandeid kuus tundi, arvestatakse hüvitist kaheksa tunni eest. Kui ta osaleb kriisi lahendamises samal ajavahemikul kümme tundi, lähtutakse tegelikust kümnest tunnist.

Lõikes 3 sätestatakse hüvitise taotlemise kord. Taotlus esitatakse iga kalendrikuu kohta, mil kriisirolliga abipolitseinik kriisi lahendamises osales, ning see tuleb esitada 30 päeva jooksul vastava kalendrikuu lõppemisest arvates. Kuupõhine taotlemine võimaldab hüvitist menetleda ka juhul, kui kriisi lahendamine kestab üle ühe kalendrikuu, ega eelda kriisi või abipolitseiniku kaasamise täieliku lõppemise äraootamist. **Punkti 1 kohaselt** märgitakse taotluses kriisirolliga abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi ning isikukood. Need andmed võimaldavad taotleja üheselt tuvastada. **Punkti 2 kohaselt** märgitakse kriisi lahendamises osalemise aeg. Selle alusel saab PPA kontrollida, millise ajavahemiku eest hüvitist taotletakse, ning määrata lõikes 2 sätestatud põhimõtte järgi hüvitatavate tundide arvu. **Punkti 3 kohaselt** märgitakse arvelduskonto number ning konto omaniku ees- ja perekonnanimi, kui konto ei kuulu kriisirolliga abipolitseinikule. Andmed võimaldavad teha väljamakse õigesse arvelduskontole ja vajaduse korral tuvastada konto omaniku. **Punkti 4 kohaselt** esitatakse teave kohustusliku kogumispensioniga liitumise kohta. Teave on vajalik hüvitise väljamaksmisel kohaldatavate maksude ja maksete õigeks arvestamiseks.

Lõikes 4 sätestatakse taotlusele lisatavad tööandja kinnitused, mis võimaldavad PPA-l kontrollida hüvitise saamise eeldusi.

Punktis 1 nimetatud kinnitus tõendab, et abipolitseinik keeldus kriisi lahendamises osalemiseks töö tegemisest või tema avaliku võimu teostamise õigus peatati. **Punktis 2** nimetatud kinnitus

võimaldab kontrollida, et tööandja ei säilitanud talle selleks ajaks töötasu või palka ning seega ei esine sellest tulenevat hüvitise maksmise välistust.

Lõike 5 kohaselt vaatab PPA taotluse läbi ja otsustab hüvitise maksmise 30 päeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates. Nõuetekohane taotlus peab sisaldama lõikes 3 nimetatud andmeid ning sellele peab olema lisatud lõikes 4 nimetatud tööandja kinnitus. Tähtaeg võimaldab PPA-l kontrollida nii kriisi lahendamises osalemise aega kui ka hüvitise maksmise muid eeldusi ning annab taotlejale selguse taotluse lahendamise aja kohta.

Lõike 6 kohaselt makstakse hüvitis taotluses märgitud arvelduskontole hiljemalt 14 kalendripäeva jooksul hüvitise maksmise otsuse tegemisest arvates. Nagu tasustamata lisapuhkuse hüvitise puhul, eristatakse sellega taotluse lahendamiseks ettenähtud aega hüvitise tegelikuks väljamaksmiseks ettenähtud ajast.

2. jagu. Varalise kahju hüvitamine.

Jaos sätestatakse politseitegevuses osalemise tõttu abipolitseinikule või tema perekonnaliikmele tekkinud otsese varalise kahju hüvitamise taotlemise, hüvitise suuruse kindlaksmääramise, taotluse lahendamise ja hüvitise väljamaksmise kord. Regulatsiooni koostamisel on lähtutud siseministri 13. juuni 2022. aasta määrusest nr 12 „Teenistusülesannete täitmise tõttu politseiametnikule või tema perekonnaliikmele tekitatud otsese varalise kahju hüvitamise tingimused ja kord“. Eesmärk on kujundada abipolitseiniku ja politseiametniku varalise kahju hüvitamise menetlused võimalikult ühetaoliseks, kuna mõlemal juhul hüvitatakse politsei ülesannete täitmisega põhjuslikus seoses tekkinud otsest varalist kahju.

Võrreldes kehtiva regulatsiooniga varalise kahju hüvitamise põhialuseid ei muudeta. Muudetakse eelkõige hüvitise taotlemise ja menetlemise korda ning viiakse see võimalikult suures ulatuses kooskõlla politseiametnikule või tema perekonnaliikmele tekitatud otsese varalise kahju hüvitamise korraga. Senise „taotluse läbivaatamise kokkuvõtte“ asemel lahendatakse taotlus otsusega, täpsustatakse taotluses esitatavaid andmeid ja hüvitise väljamaksmise tähtaega ning lihtsustatakse menetlust juhul, kui hüvitise maksmiseks tuleb taotleda raha Vabariigi Valitsuse reservist. Menetluste ühtlustamine on põhjendatud, kuna nii abipolitseiniku kui ka politseiametniku puhul hüvitatakse politsei ülesannete täitmisega põhjuslikus seoses tekkinud otsest varalist kahju. Erinev menetluskord on põhjendatud üksnes ulatuses, milles see tuleneb abipolitseiniku õiguslikust staatusest või APolS-st.

Eelnõu § 23. Taotluse esitamine

Paragrahvis 23 sätestatakse varalise kahju hüvitamise taotluse esitamise tähtaeg, taotluses esitatavad andmed, taotlusele lisatavad dokumendid ning puudustega taotluse korral toimimise kord. Regulatsiooni eesmärk on tagada, et PPA-l oleks kahju hüvitamise otsustamiseks vajalik teave nii kahjujuhtumi, kahjustatud vara, kahju suuruse kui ka võimalike muudest allikatest saadud hüvitiste kohta.

Lõikes 1 sätestatakse kahju hüvitamise taotluse esitajate ring ja taotluse esitamise tähtaeg. Taotluse võib esitada kahju kannatanud abipolitseinik või APolS § 46 lõikes 1 nimetatud isik: tema laps, vanem, lesk, registreeritud elukaaslane, kellega sõlmitud kooseluleping on lõppenud surma

tõttu, abieluga sarnanevas suhtes olev elukaaslane või perekonnaseaduse tähenduses tema ülalpidamisel olnud teine isik. Hüvitatav kahju peab olema tekkinud abipolitseiniku ülesande täitmise tõttu. Taotlus esitatakse PPA-le 30 kalendripäeva jooksul päevast, mil kannatanu kahju tekkimisest teada sai või pidi teada saama. Tähtaja alguse sidumine teadasaamisega arvestab olukordi, kus kahju ei ilmne kohe selle tekkimisel. Tähtaeg võimaldab koguda taotluse esitamiseks vajalikke andmeid ja dokumente ning toetab juhtumi õigeaegset menetlemist, kui kahju tekkimise asjaolusid ja seost abipolitseiniku ülesande täitmisega on lihtsam kontrollida.

Lõikes 2 sätestatakse taotluses esitatavad andmed. Andmete eesmärk on võimaldada tuvastada hüvitist taotlev isik, kahjustatud vara ja kahjujuhtumi asjaolud ning teha kindlaks, kas ja millises ulatuses on sama kahju juba muudest allikatest hüvitatud.

Punkti 1 kohaselt märgitakse taotluses kannatanu ees- ja perekonnanimi, isikukood, elukoht ning kontaktandmed. Isikuandmed võimaldavad taotleja üheselt tuvastada ning elukoha- ja kontaktandmed on vajalikud kannatanuga menetluse käigus suhtlemiseks ja otsuse kättetoimetamiseks.

Punkti 2 kohaselt tuleb juhul, kui kannatanu on abipolitseiniku perekonnaliige, märkida ka abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi ning kannatanu seos abipolitseinikuga. See võimaldab kontrollida, kas taotluse esitanud isik kuulub APolS-s sätestatud hüvitise saamiseks õigustatud isikute hulka.

Punkti 3 kohaselt esitatakse andmed hävinud, kadunud või rikutud vara kohta, sealhulgas vara nimetus ja liik, soetusaasta, soetushind, arvatav harilik väärtus kahju tekkimise ajal ning rikutud vara puhul selle jääkväärtus. Nende andmete alusel saab kindlaks teha, milline vara sai kahjustada ja milline oli selle väärtus vahetult enne kahjujuhtumit. Soetushind üksi ei pruugi väljendada vara tegelikku väärtust kahju tekkimise ajal, sest väärtust mõjutavad muu hulgas vara vanus, kasutusaeg ja seisukord. Rikutud vara puhul on jääkväärtuse märkimine vajalik selleks, et hinnata kahju tegelikku ulatust. Näiteks kui vara väärtus enne kahjustamist oli 1200 eurot ja pärast kahjustamist 500 eurot, tuleb hüvitise suuruse kindlaksmääramisel arvestada, et osa vara väärtusest on säilinud.

Punkti 4 kohaselt tuleb taotluses kirjeldada põhjuslikku seost abipolitseiniku ülesande täitmise ja kahju tekkimise vahel. Hüvitamise eelduseks ei ole üksnes kahju olemasolu, vaid asjaolu, et kahju tekkis abipolitseiniku ülesande täitmise tõttu. Seetõttu peab taotlusest nähtuma, millise ülesande täitmisega kahjujuhtum seostus ning millistel asjaoludel kahju tekkis. Näiteks võib selline seos esineda juhul, kui abipolitseiniku isiklik ese saab kahjustada ülesande täitmisel vahetu sekkumise käigus. Samuti võib hüvitamise aluseks olla abipolitseiniku või tema perekonnaliikme vara kahjustamine seoses abipolitseiniku ülesannete täitmisega. Üksnes asjaolust, et kahjustatud vara kuulub abipolitseinikule või tema perekonnaliikmele, hüvitamiseks ei piisa.

Punktide 5 ja 6 kohaselt tuleb esitada teave selle kohta, kas sama kahju on hüvitatud või hüvitatakse muudest allikatest. Nõude eesmärk on vältida sama kahju mitmekordset hüvitamist. Muuks hüvitise allikaks võib olla näiteks kindlustusandja või kahju tekitanud isik. Näiteks kui hüvitatava kahju suurus on 2000 eurot ja kannatanu saab sama kahju eest kindlustusandjalt 1500 eurot, saab määruse alusel makstav hüvitis katta üksnes hüvitamata osa.

Punkti 7 kohaselt märgitakse taotluses arvelduskonto number, kuhu soovitakse hüvitise maksmist. Kontoandmete esitamine juba taotluses võimaldab positiivse otsuse korral hüvitise välja maksta ilma täiendavalt väljamakseks vajalikke andmeid küsimata.

Punkti 8 kohaselt märgitakse taotluse esitamise kuupäev ja taotlus allkirjastatakse. Kuupäev võimaldab kontrollida taotluse esitamise tähtajast kinnipidamist ning allkiri kinnitab taotleja tahet hüvitist taotleda.

Lõike 3 kohaselt lisatakse taotlusele kahju tekkimist ja vara väärtust tõendavad dokumendid. Kui sama kahju on osaliselt hüvitatud või hüvitatakse muudest allikatest, lisatakse ka seda tõendavad dokumendid. Tõendite täpset loetelu ei sätestata, sest vajalikud dokumendid sõltuvad vara liigist ja kahjujuhtumi asjaoludest. Asjakohaseks tõendiks võib olla näiteks ostudokument, maksekinnitus, hinnapakkumine, foto, eksperdihinnang või kindlustusandja otsus.

Lõikes 4 sätestatakse puudustega taotluse menetlemise kord. Kui taotlus ei vasta määruses sätestatud nõuetele või vajalikud dokumendid puuduvad või on puudulikud, teavitab PPA sellest kannatanut kirjalikult ja annab puuduste kõrvaldamiseks tähtaja. Säte võimaldab taotlejal parandatavad puudused kõrvaldada ning tagab samal ajal, et PPA-l oleks enne sisulise otsuse tegemist olemas vajalik teave.

Eelnõu § 24. Hüvitise suurus

Paragrahvis 24 sätestatakse hüvitise suuruse määramise alused, hüvitise ülemmäär ning reeglid, mille alusel arvestatakse sama kahju eest muudest allikatest saadud hüvitisi. Regulatsiooni eesmärk on hüvitada kannatanule tegelikult tekkinud otsene varaline kahju määruses sätestatud ulatuses ning vältida sama kahju mitmekordset hüvitamist.

Lõike 1 kohaselt võetakse hüvitise suuruse määramisel aluseks kahjustatud vara harilik väärtus tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 65 tähenduses. Harilikust väärtusest lähtumine võimaldab arvestada vara tegelikku majanduslikku väärtust kahju tekkimise ajal, mitte üksnes selle kunagist soetushinda. Vara väärtust mõjutavad muu hulgas selle vanus, kasutusaeg ja seisukord. Näiteks ei tähenda viis aastat tagasi 1500 euro eest soetatud eseme hävimine automaatselt 1500 euro suurust hüvitist. Hüvitise määramisel tuleb lähtuda sellest, milline oli samaväärse vara harilik väärtus kahju tekkimise ajal.

Lõikes 2 sätestatakse hüvitise ülemmääraks 25-kordne politseiametniku madalaima põhipalgavahemiku madalaim määr. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga säilib hüvitise ülemmäära põhimõte, kuid arvutusaluse terminoloogia viiakse vastavusse politseiteenistuses kasutatava palgasüsteemiga. Ülemmäär ei ole kindlasummaline hüvitis. Hüvitise suurus sõltub konkreetsel juhul tegelikult tekkinud ja tõendatud kahjust, kuid hüvitis ei või ületada lõikes sätestatud piirmäära.

Lõike 3 kohaselt arvatakse hüvitise suuruse määramisel kahjust maha sama kahju eest makstud hüvitised ja toetused, mis on nimetatud APolS § 45 lõikes 1. Need hõlmavad kindlustusandja makstud hüvitist ning riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse makstud toetust või hüvitist. Sätte eesmärk on vältida sama kahju mitmekordset hüvitamist ja tagada, et riigi makstav

hüvitis kataks üksnes hüvitamata kahjuosa. Maha arvatakse juba makstud summad, mitte summad, mida kannatanul on õigus saada, kuid mida ei ole veel välja makstud. Näiteks kui kahju suurus on 4000 eurot ja kindlustusandja on sellest hüvitanud 2500 eurot, saab määruse alusel makstava hüvitise suurus olla kuni 1500 eurot.

Lõikes 4 reguleeritakse olukorda, kus kannatanu saab pärast PPA makstud hüvitist sama kahju eest hüvitise muust allikast, mida ei olnud hüvitise määramisel võimalik lõike 3 alusel arvesse võtta. Sellisel juhul tuleb PPA-d viie tööpäeva jooksul teavitada ja maksta tagasi muu hüvitise suurusele vastav summa. Ka selle sätte eesmärk on vältida olukorda, kus sama kahju hüvitatakse kannatanule kokku suuremas ulatuses, kui kahju tegelikult tekkis.

Eelnõu § 25. Taotluse lahendamine

Paragrahvis 25 sätestatakse varalise kahju hüvitamise taotluse sisulise lahendamise kord. Võrreldes kehtiva abipolitseiniku varalise kahju hüvitamise korraga loobutakse „taotluse läbivaatamise kokkuvõtte“ koostamisest ning menetlus lõpetatakse hüvitise maksmise kohta tehtava otsusega. Samuti ei seota PPA peadirektori volitatud isiku otsustuspädevust enam hüvitise konkreetse rahalise suurusega.

Lõike 1 kohaselt teeb PPA peadirektor või tema volitatud isik 30 kalendripäeva jooksul nõuetekohase taotluse ja kõigi vajalike dokumentide saamisest arvates otsuse hüvitise maksmise kohta. Otsuse tegemine hõlmab nii taotluse rahuldamist kui ka rahuldamata jätmist. PPA hindab menetluses, kas kahju hüvitamise eeldused on täidetud, ning põhjendatud taotluse korral määrab hüvitise suuruse. Kui hüvitamise eeldused ei ole täidetud, jäetakse taotlus rahuldamata. 30-kalendripäevane menetlustähtaeg hakkab kulgema ajast, mil PPA-le on esitatud nõuetekohane taotlus ja kõik selle lahendamiseks vajalikud dokumendid. Kui taotluses esineb puudusi, tuleb need enne taotluse sisulist lahendamist kõrvaldada. Peadirektori võimalus volitada taotlust lahendama teist isikut võimaldab korraldada menetlust PPA töökorraldusele vastavalt. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga ei sõltu volitatud isiku otsustuspädevus enam määratava hüvitise suurusest.

Lõikes 2 antakse PPA-le võimalus koguda vajaduse korral lisatõendeid ja määrata ekspertiis kahju suuruse või kahju tekkimise asjaolude väljaselgitamiseks. Selline vajadus võib tekkida juhul, kui kannatanu esitatud andmed ja dokumendid ei võimalda piisava kindlusega hinnata kahjustatud vara väärtust, kahju ulatust või kahju tekkimise asjaolusid. Näiteks võib eksperdihinnang olla vajalik suurema väärtusega või tehniliselt keeruka vara puhul, kui selle väärtuse või kahjustuse ulatuse kindlakstegemine eeldab eriteadmisi. PPA korraldatava menetlusega kaasnevad kulud kaetakse PPA eelarvest, mistõttu ei jää PPA vajalikuks peetud ekspertiisi või muu menetlustoimingu kulu kannatanu kanda.

Lõike 3 kohaselt esitatakse otsuses seisukoht taotluse põhjendatuse kohta ning põhjendatud taotluse korral hüvitise suurus. Otsusest peab seega olema üheselt arusaadav, kas kahju hüvitamise eeldused on täidetud ja millises ulatuses hüvitis määratakse. Otsuse kasutamine senise läbivaatamise kokkuvõtte asemel muudab menetluse tulemuse selgemaks, sest kannatanu saab ühe dokumendiga teada nii PPA seisukoha tema nõude põhjendatuse kohta kui ka rahuldamise korral makstava hüvitise suuruse.

Lõike 4 kohaselt toimetatakse otsus kannatanule kätte. Kättetoimetamine tagab, et kannatanu saab teada taotluse lahendamise tulemusest ja talle määratud hüvitise suurusest ning saab vajaduse korral kasutada otsuse vaidlustamiseks ette nähtud õiguskaitsevahendeid.

Eelnõu § 26. Hüvitise maksmine

Paragrahvis 26 sätestatakse määratud hüvitise väljamaksmise tähtaeg ja kord ning toimimine juhul, kui PPA eelarves ei ole hüvitise maksmiseks vajalikku raha. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga sätestatakse selgelt hüvitise väljamaksmise tähtaeg ning lihtsustatakse Vabariigi Valitsuse reservist raha taotlemise menetlust.

Lõike 1 kohaselt maksab PPA hüvitise taotluses märgitud arvelduskontole 60 kalendripäeva jooksul hüvitise maksmise otsuse tegemisest arvates. Tähtaja sätestamine annab kannatanule selguse, millal võib ta pärast positiivse otsuse tegemist hüvitise väljamaksmist oodata.

Lõikes 2 reguleeritakse olukorda, kus PPA eelarves ei ole hüvitise maksmiseks vajalikku raha. Sellisel juhul esitab PPA kümne tööpäeva jooksul otsuse tegemisest Siseministeeriumile taotluse raha eraldamiseks Vabariigi Valitsuse reservist ning teavitab sellest kannatanut. Taotlusele lisatakse PPA otsus hüvitise maksmise kohta.
Võrreldes kehtiva korraga menetlust lihtsustatakse. Siseministeeriumile ei ole enam vaja edastada kogu kahju hüvitamise menetluse materjale, vaid reservist raha taotlemise aluseks on PPA tehtud hüvitamisotsus. Sellega välditakse PPA-s juba sisuliselt lahendatud kahjunõude menetluse põhjendamatut kordamist teises asutuses. Kannatanu teavitamine annab talle selguse, et hüvitise väljamaksmiseks tuleb saada täiendavad eelarvevahendid ning et väljamakse ei ole viibinud tema taotlusega seotud puuduste tõttu.

Lõike 3 kohaselt esitab Siseministeerium raha eraldamise taotluse Vabariigi Valitsuse reservist kehtiva korra järgi. Eelnõukohases määruses ei korrata seetõttu reservist raha eraldamise üldist menetluskorda ega sätestata Siseministeeriumile eraldi menetlustähtaega. Reservist raha taotlemise edasine menetlus toimub selleks kehtestatud üldises korras.

9. peatükk. Abipolitseiniku staatuse peatamine ja staatuse taastamine

Uue APolS-ga luuakse võimalus abipolitseiniku staatus ajutiselt peatada ja peatamise aluseks olnud asjaolu äralangemisel või peatamise tähtaja lõppemisel otsustada tema edasine staatus. Kehtivas regulatsioonis sellist vahepealset lahendust ei ole. Kui abipolitseinik ei saa pikema aja jooksul politsei tegevuses osaleda või esineb ajutine takistus tema tegevuse jätkamiseks, võib kehtiva korra järgi tekkida vajadus hinnata tema staatusest vabastamist ka juhul, kui takistus ei ole püsiv. Staatuse peatamine võimaldab selliseid olukordi lahendada paindlikumalt. Peatamise ajal säilib isiku seos abipolitseiniku staatusega, kuid ta ei osale aktiivselt politsei tegevuses. Peatamise lõppemisel ei eeldata automaatselt senises ulatuses tegevusse naasmist, vaid PPA hindab seaduses ja määruses sätestatud korras, milline otsus on konkreetsete asjaolude põhjal põhjendatud.

Määruses sätestatakse selleks menetluslik kord: kuidas taotletakse staatuse peatamist, millistel juhtudel ei ole abipolitseiniku taotlus vajalik, kuidas peatamine vormistatakse, kuidas taotletakse staatuse taastamist või peatamise pikendamist, mida kontrollib PPA enne staatuse taastamist ning kuidas vormistatakse peatamise lõppemisel tehtav otsus. Regulatsiooni eesmärk on ühelt poolt

võimaldada abipolitseinikul pärast ajutist eemalolekut tegevusse tagasi pöörduda ilma uut abipolitseinikuks saamise menetlust läbimata ning teiselt poolt tagada, et politsei tegevusse naasev isik vastaks jätkuvalt tema tegevuseks vajalikele nõuetele.

Eelnõu § 27. Abipolitseiniku taotlusel staatuse peatamine

Paragrahvis 27 sätestatakse abipolitseiniku enda taotlusel staatuse peatamiseks esitatava taotluse vorm ja andmed. Staatuse peatamise alus ning selle lubatud kestus tulenevad APolS-st, mistõttu määruses neid tingimusi uuesti ei korrata. Määrusega täpsustatakse eelkõige, millise teabe peab abipolitseinik PPA-le esitama, et peatamine oleks võimalik selgelt ja üheselt vormistada. Taotlus tuleb esitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. See võimaldab hiljem tuvastada nii abipolitseiniku tahte kui ka soovitud peatamisperioodi. Vorm ei eelda tingimata paberkandjal ja omakäeliselt allkirjastatud dokumenti, vaid oluline on, et taotluse sisu oleks säilitatav ja taasesitatav.

Punkti 1 kohaselt märgitakse taotluses abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi ning isikukood. Nende andmete abil saab PPA taotleja üheselt tuvastada ja seostada taotluse konkreetse abipolitseiniku andmetega. **Punkti 2 kohaselt** märgitakse staatuse peatamise soovitav algus- ja lõppaeg. Peatamise ajavahemiku märkimine on oluline, sest tegemist ei ole abipolitseiniku staatusest loobumise, vaid ajutise staatuse peatamisega. Näiteks võib abipolitseinik teada, et ta viibib pikema aja välismaal, keskendub õpingutele või ei saa muul isiklikul põhjusel pikema perioodi jooksul politsei tegevuses osaleda. Sellisel juhul annab ta PPA-le teada, milliseks ajavahemikuks ta soovib staatuse peatamist. Eelnõukohane määrus ei nõua abipolitseinikult peatamise põhjuse kirjeldamist. Taotluspõhise peatamise puhul on määruse seisukohalt oluline isiku selgelt väljendatud soov staatus peatada ja peatamise soovitud ajavahemik. See väldib ka vajadust nõuda PPA-le üksikasjalikku teavet abipolitseiniku eraeluliste asjaolude kohta juhul, kui selline teave ei ole peatamise vormistamiseks vajalik.

Eelnõu § 28. Abipolitseiniku staatuse peatamine abipolitseiniku taotluseta

Paragrahvis 28 reguleeritakse juhte, mil staatuse peatamiseks ei ole vaja abipolitseiniku taotlust. Need olukorrad erinevad §-s 27 käsitletud vabatahtlikust peatamisest selle poolest, et peatamise vajadus tuleneb seaduses nimetatud asjaolust või PPA hinnangust, mitte abipolitseiniku soovist ajutiselt tegevusest kõrvale jääda.

Lõike 1 kohaselt peatatakse APolS § 51 lõike 1 punktis 1 nimetatud juhul abipolitseiniku staatus ilma tema taotluseta. Tegemist on olukorraga, kus abipolitseinik on kriminaalasjas kahtlustatav või süüdistatav ning tema staatus peatatakse süüteomenetluse ajaks. Sellisel juhul on peatamine seadusest tulenevalt kohustuslik ega sõltu sellest, kas abipolitseinik ise soovib tegevuse jätkamist. Seetõttu puuduks eraldi taotluse nõudmisel ka sisuline eesmärk. Peatamise eesmärk on hoida lahus aktiivne osalemine politsei tegevuses ja olukord, kus sama isiku suhtes toimub kriminaalmenetlus. See ei tähenda isiku süü eeldamist ega ole karistus, vaid ajutine staatust puudutav meede süüteomenetluse ajaks. Menetluse lõpptulemusest sõltub, milline otsus tehakse hiljem abipolitseiniku staatuse kohta.

Lõike 2 kohaselt võib APolS § 51 lõikes 3 nimetatud juhtudel abipolitseiniku staatuse samuti peatada ilma tema taotluseta. Erinevalt lõikest 1 ei ole siin peatamine kohustuslik, vaid PPA

hindab selle vajadust konkreetse juhtumi asjaolude põhjal. Üheks selliseks juhuks on abipolitseiniku suunamine tervisekontrolli, kui on vaja hinnata, kas tema terviseseisund võimaldab tal jätkuvalt abipolitseiniku ülesandeid täita. Staatuse peatamine võimaldab sellisel juhul oodata ära tervisekontrolli tulemuse enne, kui isik jätkab selliste ülesannete täitmist, mille ohutu täitmine eeldab tervisenõuetele vastavust. Teiseks võib staatuse peatada distsiplinaarmenetluse ajaks. Sellisel juhul võimaldab peatamine vajaduse korral hoiduda abipolitseiniku aktiivsest kaasamisest politsei tegevusse kuni menetluses oluliste asjaolude väljaselgitamiseni. Peatamine ei tähenda ka siin etteulatuvalt hinnangut distsiplinaarsüüteo toimepanemise kohta, vaid võimaldab PPA-l reageerida menetluse ajal ilmnenud asjaoludele proportsionaalsemalt.

Lõike 3 kohaselt ei pea APolS § 51 lõikes 4 nimetatud kadett staatuse peatamiseks taotlust esitama. Kadeti puhul on staatuse peatamine seotud tema nimetamisega PPA koosseisuvälise politseiametniku ametikohale õppepraktika läbimise ajaks. Kuna peatamise vajadus tuleneb kadeti õigusliku staatuse muutumisest, ei ole põhjendatud nõuda temalt selleks veel eraldi taotlust. Peatamine vormistatakse kas koosseisuvälise politseiametniku ametikohale nimetamise haldusaktis või eraldi haldusaktiga. Kui peatamine kajastatakse juba ametikohale nimetamise haldusaktis, ei ole sama õigusliku muudatuse vormistamiseks vaja anda veel teist sisult kattuvat haldusakti.

Staatuse peatamise kohustuslikke ja kaalutlusõiguslikke aluseid tuleb eristada. Kui APolS-is sätestatud tingimustel on staatuse peatamine kohustuslik, puudub PPA-l õigus jätta staatus peatamata. Kui APolS võimaldab staatuse peatamise üle otsustada kaalutlusõiguse alusel, tuleb hinnata konkreetse juhtumi asjaolusid, peatamise eesmärki ning selle mõju abipolitseinikule ja politsei tegevuse korraldamisele. Staatuse peatamise otsus peab olema põhjendatud ja võimaldama isikul aru saada peatamise õiguslikust alusest ning selle kestusest.

Eelnõu § 29. Abipolitseiniku staatuse peatamise vormistamine

Paragrahvis 29 sätestatakse staatuse peatamise vormistamise kord ja haldusaktis esitatavad andmed. Säte on vajalik selleks, et peatamise õiguslik tähendus ja kestus oleksid nii abipolitseinikule kui ka PPA-le üheselt arusaadavad. Üksnes teadmisest, et „staatus on peatatud“, ei piisa, kui pole selge, millal peatamine algab, millal see lõpeb ning millised praktilised kohustused sellega kaasnevad. Staatuse peatamise vormistab PPA peadirektor või tema volitatud isik haldusaktiga.

Punkti 1 kohaselt märgitakse haldusaktis staatuse peatamise alus. Aluse märkimine võimaldab eristada näiteks abipolitseiniku enda taotlusel toimuvat peatamist kriminaalmenetluse, tervisekontrolli või muu APolS-s sätestatud aluse tõttu toimuvast peatamisest. Peatamise alus on oluline ka selle hindamisel, millal ja millistel asjaoludel saab peatamine lõppeda. **Punkti 2 kohaselt** märgitakse peatamise algusaeg. Sellest ajast rakenduvad APolS-is sätestatud staatuse peatamise tagajärjed, sealhulgas keeld osaleda politsei tegevuses ning kasutada abipolitseiniku tunnistust, ametimärki ja vormiriietust. Algusaeg määrab hetke, millest alates tuleb lähtuda sellest, et isiku abipolitseiniku staatus on peatatud. See on oluline nii abipolitseinikule endale kui ka PPA töökorralduse jaoks, sest peatatud staatusega isikut ei saa käsitada aktiivselt politsei tegevuses osaleva abipolitseinikuna. **Punkti 3 kohaselt** märgitakse peatamise lõppaeg või asjaolu, mille saabumisel peatamine lõpeb. Mõne peatamise aluse puhul on võimalik lõppkuupäev ette määrata, näiteks abipolitseiniku enda taotletud tähtajalise peatamise korral. Teistel juhtudel ei pruugi täpne

kuupäev olla ette teada, näiteks kui staatus peatatakse distsiplinaarmenetluse ajaks. **Punkti 4 kohaselt** märgitakse vajaduse korral haldusaktis APolS § 51 lõike 6 alusel tagastamisele kuuluv vara ja selle tagastamise tähtaeg. Abipolitseiniku kasutusse võib olla antud PPA vara, mille jätmine tema valdusse peatamise ajaks ei ole põhjendatud. Haldusaktis konkreetse vara ja tagastamistähtaja märkimine väldib ebaselgust selle üle, mida ja mis ajaks tuleb PPA-le tagastada. Näiteks kui abipolitseinikule on tema ülesannete täitmiseks väljastatud tunnistus, vormiriietus, sülearvuti või muu PPA vara, saab haldusaktis konkreetselt märkida, milline ese tuleb peatamise tõttu tagastada. Nii ei pea abipolitseinik ise erinevatest õigusnormidest tuletama, millist temale antud vara tagastamiskohustus puudutab.

Eelnõu § 30. Abipolitseiniku staatuse taastamise või peatamise pikendamise taotlemine

Paragrahvis 30 sätestatakse, kuidas toimub abipolitseiniku enda taotlusel peatatud staatuse puhul üleminek peatamiselt tagasi aktiivsesse staatusesse või peatamise jätkamine. Regulatsioon on vajalik selleks, et peatamise tähtaja saabumine ei tekitaks olukorda, kus PPA-le jääb teadmata, kas abipolitseinik soovib politsei tegevusse tagasi pöörduda või vajab jätkuvalt peatamist.

Lõike 1 kohaselt abipolitseinik, kelle staatus on peatatud abipolitseiniku seaduse § 51 lõike 1 punkti 2 alusel, ei pea staatuse taastamiseks peatamise tähtaja lõppemisel taotlust esitama. Säte täpsustab õigusselguse tagamiseks, et peatamise tähtaja lõppemisel ei ole staatuse taastamiseks vaja esitada uut taotlust. Peatamistaotluses on isik juba väljendanud soovi peatada oma staatus kindlaks ajavahemikuks. Sama ajavahemiku lõpus uue taastamistaotluse nõudmine tekitaks täiendavat asjaajamist. Peatamise lõppaeg on PPA-le teada, mistõttu saab PPA taastamiseks vajalikud toimingud aegsasti kavandada. Näiteks saab PPA enne staatuse peatamise tähtaja lõppemist võtta abipolitseinikuga ühendust, et selgitada välja, kas ta soovib abipolitseiniku staatuse taastamist varasemalt teada antud kuupäeval või soovib staatuse peatamise pikendamist. Taotluse esitamisest vabastamine ei tähenda staatuse automaatset taastumist: PPA kontrollib taastamise eeldusi ja teeb APolS-is ette nähtud otsuse.

Lõike 2 kohaselt abipolitseinik, kelle staatus on peatatud abipolitseiniku seaduse § 51 lõike 1 punkti 2 alusel, võib taotleda staatuse peatamise pikendamist, esitades PPA-le vähemalt 14 kalendripäeva enne peatamise tähtaja lõppemist kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis taotluse. Taotluses märgitakse soovitav uus lõppaeg, arvestades, et staatuse peatamise kogukestus ei või ületada kolme aastat. See võimaldab jätkata peatamist juhul, kui abipolitseinik ei ole esialgu kavandatud ajal veel valmis tegevusse tagasi pöörduma. Näiteks võib esialgu kaheks aastaks kavandatud välismaal viibimine või muu ajutine eemalolek pikeneda. Pikendamine on siiski võimalik ainult APolS-s lubatud kogukestuse piires ning määrus ei loo võimalust hoida staatust tähtajatult peatatuna. Etteteatamistähtaeg annab PPA-le aega taotluse lahendamiseks ja otsuse vormistamiseks enne peatamistähtaja lõppu.

Lõige 3 võimaldab taastamist taotleda ka enne peatamise tähtaja saabumist. See on oluline olukorras, kus peatamise põhjuseks olnud eluline asjaolu lõpeb varem kui abipolitseinik taotluse esitamisel eeldas. Näiteks võib isik taotleda staatuse peatamist kaheks aastaks, kuid olla juba pooleteise aasta järel valmis abipolitseinikuna politsei tegevusse naasma. Sellisel juhul ei pea ta ootama algselt määratud peatamistähtaja lõpuni. Ka ennetähtaegse taastamise puhul tuleb taotlus esitada vähemalt 14 kalendripäeva enne soovitavat taastamise aega. Etteteatamistähtaeg ei ole

mõeldud abipolitseiniku tegevusse naasmise takistamiseks, vaid selleks, et PPA-l oleks võimalik taastamise eeldusi enne tegelikku naasmist kontrollida ja teha vajalik otsus.

Lõike 4 kohaselt märgitakse lõigetes 2 ja 3 nimetatud taotluses abipolitseiniku ees- ja perekonnanimi ning isikukood. Need andmed võimaldavad taotluse üheselt seostada konkreetse isiku ja tema peatatud staatusega.

Lõike 5 kohaselt abipolitseinik, kelle staatus on peatatud APolS § 51 lõike 1 punkti 1 ning lõigete 3 ja 4 alusel, ei pea staatuse taastamiseks taotlust esitama. Erinevus võrreldes lõikega 1 tuleneb sellest, et nendel juhtudel ei peatatud staatust abipolitseiniku enda soovil. Seetõttu ei ole põhjendatud panna talle ka kohustust algatada taastamismenetlus eraldi taotlusega. PPA peab reageerima peatamise aluseks olnud asjaolu lõppemisele ja tegema sellest lähtudes seaduses ette nähtud otsuse.

Eelnõu § 31. Abipolitseiniku nõuetele vastavuse kontroll staatuse peatamise lõppemisel

Paragrahv 31 reguleerib üht staatuse taastamise keskset küsimust – kuidas veendutakse enne abipolitseiniku aktiivsesse tegevusse naasmist, et ta vastab jätkuvalt talle esitatavatele nõuetele. Staatuse taastamine erineb uue abipolitseiniku staatuse andmisest: isik on juba abipolitseinikuks saanud ning seetõttu ei ole põhjendatud kogu kandideerimis- ja kontrollimenetlust uuesti läbi viia. Samas võib peatamine olla kestnud pikemat aega ning mõne nõude täitmist tuleb enne tegevusse naasmist uuesti kontrollida.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PPA enne staatuse taastamise otsustamist, kas staatuse peatamise aluseks olnud asjaolu on ära langenud, ning abipolitseiniku vastavust APolS-s sätestatud nõuetele otsuse tegemiseks vajalikus ulatuses. Abipolitseiniku enda taotlusel peatatud staatuse puhul kontrollitakse peatamise tähtaja saabumist või enne tähtaja lõppemist esitatud taastamise taotlust. Menetluse tõttu peatatud staatuse puhul tehakse kindlaks, kas menetlus on lõppenud ning kas selle tulemus võimaldab staatuse taastada Näiteks sõltub distsiplinaarmenetluse ajaks peatatud staatuse taastamine menetluse tulemusest. Kirjalik noomitus ei välista staatuse taastamist, kuid kui distsiplinaarkaristuseks määratakse abipolitseiniku staatusest vabastamine, siis staatust ei taastata. Nõuetele vastavuse kontrollimine „vajalikus ulatuses“ tähendab eelkõige selle hindamist, kas abipolitseiniku astmele kohaldatavate tervise- ja kehalise ettevalmistuse nõuete täitmine on jätkuvalt tõendatud või tuleb seda uuesti kontrollida. Jätkuvalt kehtivatele andmetele saab tugineda ning neid ei ole vaja üksnes staatuse taastamise tõttu uuesti tõendada. Samuti võib enne ülesannete täitmise jätkamist olla vajalik täiendusõpe, et ajakohastada teadmisi ja taastada praktilisi oskusi. Staatuse taastamine ei ole iseseisev alus uue taustakontrolli tegemiseks. Kui aga PPA-le teadaolevate asjaolude põhjal esineb põhjendatud kahtlus, et isik ei vasta enam abipolitseinikule esitatavatele nõuetele, võib PPA teha taustakontrolli APolS-is sätestatud alusel ja korras. Sellisel juhul tuleneb kontrolli vajadus konkreetsest põhjendatud kahtlusest.

Lõike 2 kohaselt hõlmab kontroll vajaduse korral tervisenõuetele ja kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust. Need nõuded on eraldi esile tõstetud, sest nende täitmine võib sõltuda ajast ning peatamise kestel võib varasema tervisetõendi kehtivus lõppeda või saabuda kehalise ettevalmistuse kontrollimise tähtaeg. Näiteks võib kolmeks aastaks peatatud staatusega abipolitseiniku varasem tervisetõend olla taastamise ajaks aegunud. Sellisel juhul tuleb enne või

pärast taastamist määruses sätestatud korras tagada, et tema tervisenõuetele vastavus oleks uuesti tõendatud.

Lõige 3 võimaldab staatuse taastada ka enne, kui kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavus või kehtiva tervisetõendi olemasolu on lõplikult tõendatud. PPA võib sellisel juhul anda nõuetele vastavuse tõendamiseks kuni kolm kuud. Tegemist on praktilise üleminekulahendusega: peatatud staatusega isikul ei pruugi olla olnud põhjust või võimalust peatamise ajal läbida kontrolli, kuid üksnes sellest ei pea tulenema tema staatuse taastamise täielik edasilükkamine. Näiteks kui abipolitseiniku staatuse taastamise ajaks on tema tervisetõendi kehtivus lõppenud, kuid muud takistust tema staatuse taastamiseks ei ole, võib PPA staatuse taastada ning määrata uue tervisetõendi esitamiseks tähtaja. Sama põhimõte kehtib kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse tõendamisel. Lahendus arvestab, et staatuse peatamise ajal ei ole abipolitseinikul üldjuhul kohustust läbida perioodilist tervisekontrolli ega täita kehalise ettevalmistuse nõudeid. Seetõttu võivad vajalikud tõendid taastamise ajaks puududa. Säte võimaldab korraldada tegevusse naasmise järk-järgult, järgides lõikes 4 sätestatud ülesannete piirangut.

Lõige 4 tasakaalustab lõikes 3 antud võimalust. Kuni tervise- või kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavus ei ole tõendatud, võib abipolitseinik osaleda politsei tegevuses üksnes APolS § 4 lõikes 1 sätestatud ulatuses. Seega ei tähenda staatuse taastamine enne kontrolli läbimist, et abipolitseinik võiks kohe jätkata kõigi nende ülesannete täitmist, milleks tema varasem aste või ettevalmistus muidu õiguse annaks. Näiteks kui teise või kolmanda astme abipolitseinik taastatakse enne kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse tõendamist, on tema politsei tegevuses osalemise ulatus ajutiselt piiratud seaduses nimetatud ulatusega. Pärast nõuete täitmise tõendamist langeb selle sätte alusel kehtiv ajutine piirang ära.

Lõige 5 reguleerib olukorda, kus abipolitseinik ei tõenda talle antud tähtaja jooksul nõuetele vastavust. Sellisel juhul võib PPA peadirektor või tema volitatud isik APolS-s sätestatud alusel abipolitseiniku astet langetada või ta staatusest vabastada. Tegemist ei ole automaatse tagajärjega, mille määrus seoks üksnes tähtaja möödumisega, vaid edasine otsus tehakse seaduses sätestatud alusel. Säte on vajalik selleks, et lõikes 3 antav kuni kolmekuuline tähtaeg ei muudaks tervise- ja kehalise ettevalmistuse nõudeid sisutühjaks. Üleminekuaeg annab võimaluse nõuetele vastavus pärast taastamist tõendada, kuid ei võimalda jätkata määramata aja jooksul olukorras, kus nõuetele vastavust ei ole kinnitatud.

Eelnõu § 32. Abipolitseiniku staatuse peatamise lõppemisel tehtav otsus

Paragrahvis 32 sätestatakse, kuidas vormistatakse abipolitseiniku edasine õiguslik seisund peatamise lõppemisel. Peatamise tähtaja saabumine või selle aluseks olnud asjaolu äralangemine ei tähenda kõigil juhtudel automaatselt staatuse taastumist. APolS näeb ette mitu võimalikku lahendust ning PPA peab menetluses tuvastatud asjaolude põhjal tegema vastava otsuse.

Lõike 1 kohaselt teeb PPA peadirektor või tema volitatud isik APolS § 51 lõikes 7 nimetatud otsuse ning eelnõukohases määruses sätestatakse, millised andmed otsuses kajastatakse. Otsusest peab olema võimalik üheselt aru saada, milline on abipolitseiniku staatus pärast peatamise lõppemist ja millisest hetkest vastav muudatus kehtib. **Punkti 1 kohaselt** märgitakse otsuse alus. See võimaldab siduda tehtud lahenduse menetluses tuvastatud asjaolude ja seaduses sätestatud otsustamisalusega. **Punkti 2 kohaselt** märgitakse staatuse taastamise korral taastamise aeg.

Konkreetse aja märkimine on oluline, sest sellest hetkest muutub isik taas aktiivse staatusega abipolitseinikuks ning talle kohalduvad vastavad õigused ja kohustused. **Punkti 3 kohaselt** märgitakse peatamise pikendamise korral uus lõppaeg. See annab nii PPA-le kui ka abipolitseinikule selguse, kui kaua peatamine jätkub ning millal tuleb tema edasine staatus uuesti lahendada. **Punkti 4 kohaselt** märgitakse astme langetamise korral abipolitseinikule antav aste. Selline otsus võib olla asjakohane juhul, kui isik ei vasta enam senise astme nõuetele, kuid APolS alusel on võimalik tema tegevust jätkata madalamal astmel. Määrus ise astme langetamise materiaalõiguslikke aluseid ei loo, vaid määrab kindlaks, mida vastavas otsuses kajastatakse. **Punkti 5 kohaselt** märgitakse staatusest vabastamise korral vabastamise aeg. See võimaldab üheselt määrata hetke, millest alates isik enam abipolitseiniku staatust ei oma. **Punkti 6 kohaselt** märgitakse juhul, kui abipolitseinikule antakse § 31 lõike 3 alusel tähtaeg kehalise ettevalmistuse või tervisenõuetele vastavuse tõendamiseks, ka selle tähtaja lõpp. See on vajalik selleks, et abipolitseinik teaks taastamise otsusest üheselt, millise nõude ta peab täitma ja mis ajaks. Ühtlasi võimaldab see PPA-l hiljem hinnata, kas nõue täideti tähtajaks. Näiteks võib taastamisotsuses märkida, et abipolitseiniku staatus taastatakse kindlal kuupäeval, kuid tal tuleb kolme kuu jooksul esitada kehtiv tervisetõend. Kuni selle nõude täitmiseni saab ta politsei tegevuses osaleda § 31 lõikes 4 sätestatud piiratud ulatuses.

10. peatükk. Abipolitseinike arvestuse pidamise andmete täpsema loetelu.

Politsei- ja Piirivalveamet peab abipolitseinike kohta arvestust, mille eesmärk on saada ülevaade abipolitseinike koosseisust ja staatusest ning tagada abipolitseinike tegevuse korraldamine, politsei tegevuses osalemine, nõuetele vastavuse jälgimine ning statistika kogumine ja analüüs. Eelnõukohase määrusega sätestatakse abipolitseinike arvestuse pidamiseks töödeldavate andmete täpsema loetelu.

Lõikes 1 loetletakse abipolitseiniku üldandmed: nimi ja staatuse ajal varem kasutatud nimed, isikukood või selle puudumisel sünniaeg ja sugu, tegelik elukoht, mobiiltelefoninumber, e-posti aadress ning abipolitseiniku tuvastamiseks kasutatav foto. Andmed võimaldavad abipolitseinikku tuvastada, temaga ühendust võtta ja tema tegevust korraldada. Staatuse ajal kasutatud varasemad nimed võimaldavad seostada sama isikuga ka enne nimemuutust koostatud dokumendid ja arvestusandmed. Foto on vajalik abipolitseiniku tunnistuse vormistamiseks ja isiku visuaalseks tuvastamiseks. Üldandmete vajadust on selgitatud ka kandideerimisel esitatavate andmete juures; arvestuses kasutatakse neid abipolitseinikuna tegutsemise korraldamiseks.

Lõikes 2 loetletakse abipolitseiniku staatusega seotud andmed. Need võimaldavad PPA-l saada tervikliku ülevaate abipolitseiniku staatusest ja selle muutumisest ning korraldada tema kaasamist politsei tegevusse.

Punktides 1 ja 2 nimetatud staatuse ja astme andmed võimaldavad kindlaks teha, millal isik sai abipolitseinikuks ning millise astme nõuded, õigused ja ülesanded talle kohalduvad. Haldusakti andmed võimaldavad seostada staatuse ja astme muutused vastavate otsustega. **Punkti 3** kohaselt töödeldakse tunnistuse ja ametimärgi andmeid, et pidada arvestust nende väljastamise, kehtivuse ja tagastamise üle. **Punktis 4** nimetatud üksuse andmed on vajalikud abipolitseiniku tegevuse ja kaasamise korraldamiseks. **Punktides 5–7** nimetatud peatamise, taastamise ja staatusest vabastamise või staatuse lõppemise andmed võimaldavad jälgida abipolitseiniku staatuse muutumist ning teha õigel ajal otsuse tema edasise staatuse kohta. Samuti võimaldavad need

kindlaks teha, kas isikut saab politsei tegevusse kaasata, ning korraldada vajaduse korral ligipääsude lõpetamise ja vara tagastamise. **Punktis 8** nimetatud staaži alguskuupäev ja ajavahemikud võimaldavad arvutada staaži ning jälgida, millised perioodid on selle hulka arvestatud. Arvestatud staaž on vajalik muu hulgas astme tõstmise eelduste kontrollimiseks: kolmanda astme staatuse saamine eeldab vähemalt üheaastast teise astme abipolitseiniku staaži. **Punktis 9** nimetatud ergutamise ja distsiplinaarkaristuse liik, määramise kuupäev ja alus ning otsuse kuupäev ja number võimaldavad jälgida, mille eest ja millal abipolitseinikku ergutati või talle distsiplinaarkaristus määrati, ning seostada need vastava otsusega. Distsiplinaarkaristuse andmed võimaldavad arvestada ka karistuse õiguslike tagajärgedega. **Punktis 10** nimetatud kriisirolli andmed annavad PPA-le ülevaate kriisirolliga abipolitseinikest ning toetavad nende kaasamise ja kvalifikatsiooni säilitamiseks vajaliku täiendusõppe kavandamist. **Punktis 11** nimetatud spetsialiseerumiste andmed toetavad abipolitseiniku kaasamist tema ettevalmistusele vastavate ülesannete täitmisse. **Punktis 12** nimetatud koostöövestluse kuupäev võimaldab jälgida vestluste toimumist ning kavandada edasisi vestlusi abipolitseiniku tegevuse, arenguvajaduste ja panustamise võimaluste käsitlemiseks. Arvestusse kantakse vestluse kuupäev, mitte selle sisu. **Punktis 13** nimetatud kinnitus ja selle andmise kuupäev võimaldavad tõendada, et abipolitseinik on tutvunud juurdepääsupiiranguga teabe kaitsmise kohustusega. **Punktis 14** nimetatud juurdepääsuõiguste andmed võimaldavad jälgida õiguste ulatust ja muutumist ning tagada nende vastavuse abipolitseiniku ülesannetele.

Lõikes 3 loetletakse abipolitseinikule esitatavate nõuete täitmise kohta töödeldavad andmed. Need võimaldavad PPA-l jälgida nõuetele vastavust ja kavandada vajalikke kontrolle, arvestades abipolitseiniku astet ning talle antavaid ülesandeid.

Punktides 1 ja 2 nimetatud hariduse ja eesti keele oskuse andmed võimaldavad kontrollida vastavate nõuete täitmist ning tuvastada selle tõendamise aluse. Keeleoskust tõendava dokumendi andmeid töödeldakse selle olemasolu korral, sest nõude täitmine võib olla tõendatud ka muul seaduses lubatud alusel. **Punkti 3** kohaselt töödeldakse tervisetõendi väljastamise kuupäeva ja kehtivusaega, tervisenõuetele vastavuse otsust ning tõendil märgitud ülesannete täitmise piiranguid ja tingimusi. Need võimaldavad jälgida järgmise tervisekontrolli tähtaega ja arvestada ülesannete määramisel arsti seatud piirangutega. Loetelu ei hõlma diagnoose ega uuringutulemusi. **Punktis 4** nimetatud kehaliste katsete andmed võimaldavad jälgida kehalise ettevalmistuse nõuete täitmist ja järgmise kontrolli aega. Edasilükkamise, katsete sooritamisest vabastamise ja asendamise andmed võimaldavad fikseerida, millisel alusel on kohaldatud määruses ette nähtud erisust ning millega on nõuetele vastavus tõendatud. **Punkti 5** kohaselt töödeldakse staatuse ajal põhjendatud kahtluse esinemisel tehtud nõuetele vastavuse kontrolli või taustakontrolli ajendit, aega ja tulemust. Need võimaldavad fikseerida kontrolli põhjuse ja järelduse ning arvestada tulemusega abipolitseiniku edasise tegevuse korraldamisel. Säte ei anna iseseisvat alust kontrolli tegemiseks ega hõlma kogu kontrolli käigus kogutud materjali; kontrolli alused ja ulatus tulenevad APolS-ist.

Lõikes 4 loetletakse õppes osalemise kohta töödeldavad andmed. Need võimaldavad PPA-l saada ülevaate abipolitseiniku läbitud õppest, omandatud pädevustest ja edasisest koolitusvajadusest ning hinnata tema ettevalmistust ülesannete täitmiseks.

Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed võimaldavad kindlaks teha läbitud väljaõppe, erialaõppe või täiendusõppe sisu, mahu, toimumise aja ja korraldaja. **Punktis 3** nimetatud arvestuse või testi andmed näitavad, kas abipolitseinik on saavutanud nõutud õpitulemused. **Punkti 4** kohaselt

kajastatakse varasema õpi- või töökogemuse arvestamist, et oleks tuvastatav, milline õppe osa ja maht on selle alusel arvestatud ning millisel alusel vastav otsus tehti. **Punktides 5 ja 6** nimetatud eripädevuse ja õppe läbimist tõendava dokumendi andmed võimaldavad tuvastada omandatud pädevuse ning seostada selle vastava tõendiga.

Lõikes 5 loetletakse abipolitseinikule antud õiguste kohta töödeldavad andmed. Need võimaldavad PPA-l kindlaks teha, millised õigused abipolitseinikul kehtivad ja millises ulatuses saab teda ülesannete täitmisse kaasata.

Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed võimaldavad tuvastada antud õiguse nimetuse, ulatuse ja kehtivusaja ning selle õiguse andmise haldusaktiga. **Punktides 3 ja 4** nimetatud andmed võimaldavad jälgida õiguse peatamist või kehtetuks tunnistamist ning vältida abipolitseiniku kaasamist ülesannetesse, mille täitmiseks vajalik õigus on peatatud või enam ei kehti.

Lõikes 6 loetletakse politsei tegevuses osalemise kohta töödeldavad andmed. Need võimaldavad PPA-l pidada arvestust abipolitseinike tegevuse üle, korraldada nende kaasamist ning menetleda osalemisega seotud lisapuhkuse ja hüvitiste taotlusi.

Punktides 1–4 nimetatud osalemise aeg, piirkond, toetatud tegevuse liik, struktuuriüksus ja tundide arv annavad ülevaate sellest, millal, kus ja millises mahus abipolitseinik politsei tegevuses osales. Andmed toetavad ka tegevuse kavandamist ning statistika kogumist ja analüüsi**. Punktides 5 ja 6** kajastatakse välislähetust ja kriisi lahendamises osalemist, et eristada neid tavapärasest osalemisest ning arvestada nendega seotud korralduslike ja hüvitamise erisustega. **Punktis 7** nimetatud tööandja ja lisapuhkuse andmed on vajalikud lisapuhkuse taotlemiseks, selle kasutamise arvestuseks ning hüvitise taotlemise korral hüvitise menetlemiseks. **Punktis 8** nimetatud taotluse, otsuse ja väljamakse andmed võimaldavad jälgida hüvitise menetlemist ja maksmist ning eristada määratud hüvitist tegelikult väljamakstud summast. **Punktis 9** nimetatud arvelduskonto andmed on vajalikud väljamakse tegemiseks. Konto omaniku nimi kajastatakse eraldi juhul, kui konto ei kuulu väljamakse saajale. **Punktis 10** nimetatud keskmise töötasu või palga andmed on vajalikud lisapuhkuse hüvitise arvutamiseks. Töötasu või palga säilitamise andmed võimaldavad kontrollida, kas esineb seaduses sätestatud hüvitise maksmise välistus. **Punktis 11** nimetatud kogumispensioniga liitumise teave on vajalik hüvitise väljamakse maksuarvestuseks. **Punktis 12** nimetatud sõidukiandmed võimaldavad tuvastada isikliku sõiduauto, mille kasutamise kulude hüvitamist taotletakse, ning selle registreeritud omaniku või vastutava kasutaja. **Punkti 13** kohaselt töödeldakse distsiplinaarmenetluse alustamise ja lõpetamise kuupäeva, alust ning tulemust. Need võimaldavad jälgida menetluse kulgu ja arvestada selle tulemusega abipolitseiniku edasise tegevuse korraldamisel.

Lõikes 7 loetletakse vahendi, erivahendi, relva ja laskemoona väljastamise ning tagastamise kohta töödeldavad andmed. Need võimaldavad PPA-l jälgida, milline varustus on abipolitseiniku kasutuses, ning pidada arvestust selle väljastamise, hoidmise ja tagastamise üle.

Punktides 1 ja 2 nimetatud andmed võimaldavad tuvastada väljastatud vahendi, erivahendi või relva ning laskemoona liigi ja koguse. **Punktides 3–5** kajastatakse väljastamise aega, väljastajat ja abipolitseiniku vastuvõtmise kinnitust. Muu identifitseerimistunnus võimaldab kajastada ka väljastamist, milles teine isik vahetult ei osale, näiteks relvakapi koodi ja logiandmete kaudu. Väljastamise andmed tagavad toimingu jälgitavuse ning võimaldavad kindlaks teha, millal varustus

abipolitseiniku valdusse anti. **Punktis 6** nimetatud hoiukoha andmed võimaldavad PPA-l jälgida, kus abipolitseinikule väljastatud erivahendit või relva hoitakse. **Punktides 7–9** nimetatud tagastamise aeg, tagastatud laskemoona liik ja kogus ning vastuvõtja andmed võimaldavad fikseerida varustuse tagastamise ja kontrollida väljastatud ning tagastatud laskemoona koguseid. Vajaduse korral märgitakse lisaks kuupäevale kellaaeg, et eristada samal päeval toimunud väljastamisi ja tagastamisi.

11. peatükk. Jõustumine

Eelnõu § 34. Määruse jõustumine

Paragrahvis 34 sätestatakse määruse jõustumine 2027. aasta 1. veebruaril. Jõustumisaeg on seotud uue APolS kavandatud jõustumisega, et seaduses ette nähtud nõuded ja nende rakendamiseks vajalik määrus hakkaksid kehtima samal ajal.

3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus ei ole kasutatud uusi termineid. Abipolitseiniku astmete, pädevuse ja kriisirolli tähenduses lähtutakse abipolitseiniku seaduses sätestatust.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Isikuandmete töötlemist reguleerivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679.

5. Määruse mõjud

Eelnõukohase määrusega täpsustatakse uue APolS-i rakendamiseks vajalikke nõudeid ja menetlusi ning koondatakse seni mitmes rakendusaktis reguleeritud küsimused ühte määrusesse. Abipolitseinike astmepõhise süsteemi, pädevuse laiendamise, väljaõppe mahu suurenemise ja staatuse peatamise võimaluse üldisi mõjusid on käsitletud APolS-i eelnõu seletuskirja 6 osas. Käesolevas seletuskirjas hinnatakse määrusega kehtestatavate nõuete ja menetluste mõju, lähtudes APolS-i eelnõu seletuskirjas esitatud analüüsist. Senise korraldusega võrreldakse muudatusi selleks, et selgitada nende mõju ulatust, rakendamiseks vajalikku kohanemist ja täiendavat koormust. Isikuandmete töötlemise vajalikkust ja proportsionaalsust käsitletakse ka nende andmete ja toimingute puhul, mille kasutamine jätkub senisega võrreldes samalaadselt.

Peamised mõjutatud sihtrühmad on abipolitseinikuks kandideerijad, abipolitseinikud, PPA ning SKA. Tervisekontrolli korralduse muudatused mõjutavad ka perearste ja töötervishoiuarste, hüvitiste taotlemise kord abipolitseinike tööandjaid ning andmete kogumine teatud juhtudel kandideerijate lähedasi. Mõju hindamisel käsitletakse muudatuste ulatust, avaldumise sagedust, ebasoovitavate mõjude riski ja võimalikke leevendusmeetmeid. Eraldi hinnatakse muudatustega kaasnevat halduskoormust ning selle vähendamise võimalusi.

5.1. Muudatused abipolitseiniku väljaõppenõuetes

Väljaõppe mõju hindamisel tuleb eristada seaduses sätestatud väljaõppe mahtu ja määruses kehtestatavaid väljaõppenõudeid. Määrus ei kehtesta iseseisvalt abipolitseiniku kolmeastmelist süsteemi ega seaduses ette nähtud väljaõppe üldmahtu. Määruse mõju seisneb eelkõige selles, milliseid teadmisi ja oskusi tuleb vastava astme väljaõppes õpetada. Mõju suurus sõltub sellest, kui palju isikuid suunatakse vastava astme või erialaõppesse, millises ulatuses saab arvestada varasemat õpi- ja töökogemust ning kui palju muutub olemasolevate õppekavade sisu ja korraldus.

5.1.1 Abipolitseinikud ja abipolitseinikuks kandideerijad

2026. aasta septembri kuu alguse seisuga oli PPA-s 1320 abipolitseinikku, mis moodustab elanikkonnast 0,09 protsenti. Igal aastal värvatakse abipolitseinikuks umbes 250–300 uut inimest ning staatusest vabastatakse 200–250 inimest, kellest omakorda 50–70 asuvad tööle politseiametnikuna. Eelnõukohane määrus puudutab uusi abipolitseinikke ning olemasolevaid abipolitseinikke vastavalt sellele, kas nad läbivad järgmise astme väljaõpet või erialaõpet. Õppekoormus sõltub abipolitseiniku astmest, talle antud õigustest ja täidetavatest ülesannetest ega rakendu kõigile ühetaoliselt.

Määrusega sätestatud väljaõppenõuded seovad omandatavad teadmised ja oskused senisest selgemalt abipolitseiniku astme, pädevuse ja täidetavate ülesannetega. Esimese astme väljaõppes keskendutakse eelkõige PPA ja abipolitseiniku rolli, töökorralduse, suhtlemise, infoturbe, turvalisuse ja politseitöö põhialuste tundmisele. Teise ja kolmanda astme väljaõppes lisanduvad suuremat pädevust eeldavad teadmised ja oskused, sealhulgas korrakaitseõigus, riikliku järelevalve meetmed, politsei välitöö, töö kinnipeetavatega, erivahendite kasutamine, enesekaitse- ja kinnipidamisvõtted, esmaabi, konfliktide lahendamine ja liiklusjärelevalve. Erialaõpe võimaldab omandada täiendavaid teadmisi konkreetse politsei tegevusvaldkonna ülesannete täitmiseks.

Määruse muudatusel on abipolitseinikele eelkõige hariduslik ja sotsiaalne mõju ning selle kaudu omakorda positiivne mõju siseturvalisusele. Väljaõppe läbimise ja arvestuse sooritamise kohustus ei ole uus. Täiendav mõju tuleneb sellest, et väljaõppenõuded seotakse senisest detailsemalt abipolitseiniku astme, pädevuse ja ülesannetega.

Haridusmõju on positiivne, kuna väljaõppenõuete määratlemine võimaldab kujundada õpet pädevuspõhiselt ning annab õppijale selgema ülevaate sellest, mida ta peab väljaõppe tulemusel teadma ja oskama. Astmeline ülesehitus võimaldab teadmisi ja oskusi järk-järgult arendada ning erialaõpe süvendada pädevust valdkonnas, milles abipolitseinik politsei tegevusse panustab.

Sotsiaalne mõju seisneb eelkõige arenguvõimaluste suurenemises. Süsteemsem väljaõpe ja spetsialiseerumise võimalus võivad suurendada kindlustunnet ülesannete täitmisel ning toetada motivatsiooni abipolitseinikuna jätkata. Politseiharidusega tihedamalt seotud väljaõpe võib toetada ka nende abipolitseinike edasist haridus- või karjäärivalikut, kes soovivad hiljem saada politseiametnikuks.

Siseturvalisuse seisukohalt aitab väljaõppenõuete täpsem määratlemine tagada, et abipolitseinikul oleks talle antud ülesannete täitmiseks vajalik ja tema pädevusele vastav ettevalmistus. See on eriti oluline tegevustes, kus ebapiisavad teadmised või oskused võivad mõjutada isikute õigusi või põhjustada ohtu abipolitseinikule, politseiametnikule või kolmandatele isikutele. Pädevuse ja

väljaõppe parem vastavus vähendab eksimuste riski ning toetab ülesannete õiguspärast ja ohutut täitmist.

Mõju ulatus – keskmine. Väljaõppenõuded ei ole uued, kuid muutuvad nende struktuur ja sisu ning lisanduvad erialaõppe võimalused. Muudatus mõjutab seda, millised teadmised ja oskused tuleb konkreetse astme või eriala omandamiseks saavutada. Määrusest endast ei tulene kolmeastmelise süsteemi loomine ega kogu väljaõppe mahu suurenemine. Abipolitseiniku jaoks avaldub mõju eelkõige vastava astme või erialaõppe läbimisel. Astme väljaõppe läbimine on üldjuhul ühekordne, erialaõppe vajadus sõltub täidetavatest ülesannetest ning täiendusõpe on korduv. Omandatud teadmisi ja oskusi kasutatakse politsei tegevuses osalemisel.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Abipolitseinik puutub määruse mõjuga kokku väljaõppe või erialaõppe läbimisel ning omandatud teadmiste ja oskuste rakendamisel politsei tegevuses. Mõju ei avaldu kõigile igapäevaselt, kuid on väljaõppe läbimise ja aktiivse politsei tegevuses osalemise ajal reeglipärane.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – keskmine. Peamine võimalik ebasoodne mõju on väljaõppega kaasnev aja- ja õppekoormus. Abipolitseiniku tegevus on vabatahtlik ning väljaõpe tuleb enamasti ühildada põhitöö, õpingute, pereelu ja muude kohustustega. Kontaktõppega võivad kaasneda ka transpordi- ja muud kaudsed kulud. Kui õppekorraldus on liiga jäik või ajamahukas, võib väheneda valmisolek omandada kõrgema astme või eriala pädevust. Riski vähendavad ülesannetest lähtuv õppevajadus, paindlik õppekorraldus ning varasemate teadmiste ja kogemuste arvestamine.

Leevendusmeetmed. Väljaõpe tuleb korraldada võimalikult paindlikult ning kasutada sobivas ulatuses e-õpet, kontaktõpet ja praktilist õpet. Võimaluse korral tuleb arvestada varasemate õpingute ja töökogemusega, et vältida juba omandatud teadmiste ja oskuste põhjendamatut kordamist. Koolituste ajakava tuleb teha osalejatele piisava ajavaruga teatavaks ning selgitada abipolitseinikele astmepõhise väljaõppe ülesehitust, erialaõppe võimalusi ja arvestuse tingimusi. Õppekoormuse ja õppes osalemisest loobumise põhjuste jälgimine võimaldab vajaduse korral õppekorraldust kohandada. Kõrgema astme ja erialaõpe puudutab vastavaid ülesandeid täita soovivaid abipolitseinikke ega rakendu kõigile ühetaoliselt.

5.1.2. Sisekaitseakadeemia

SKA on Eestis ainus õppeasutus, kus õpetatakse sisejulgeoleku valdkonna spetsialiste. SKA-s õpib ligi 1000 õppurit ja töötab 249 inimest. SKA koosseisu kuuluvas Politsei- ja piirivalvekolledžis korraldab täiendusõpet kolm töötajat ning õppetööga on otseselt seotud umbes 35 õppejõudu. Mõju ei puuduta kogu SKA töötajaskonda, vaid eelkõige politsei- ja piirivalvekolledži ning täiendusõppe, õppekavaarenduse ja õpetamisega seotud töötajaid.

Abipolitseinike väljaõppe korraldamine ei ole SKA-le uus ülesanne. SKA osaleb väljaõppes juba kehtiva regulatsiooni alusel ning korraldab praegu eelkõige esimese astme õpet. Uue APolS-i rakendamiseks on alustatud kolmeastmelisele süsteemile vastava väljaõppe arendamist ning moodustatud vastav töörühm.

Määrusest tulenev täiendav mõju seisneb selles, et väljaõppesüsteem tuleb sisustada määruses sätestatud konkreetsete väljaõppenõuetega. Selleks tuleb viia õppekavad, aineprogrammid, õppematerjalid, õpetamise metoodika ja hindamine vastavusse esimese, teise ja kolmanda astme ning erialaõppe nõuetega.

Määruse rakendamise ettevalmistamiseks on loodud Siseministeeriumi, SKA ja PPA töörühm. Õpiväljundite alusel ajakohastatakse aineprogramme ning määratud on nende eest vastutavad õppejõud. Abipolitseinike väljaõpe on kavas viia SKA üldise õppetöö planeerimise süsteemi ning ette valmistatakse Moodle'i õppekeskkonnad, e- ja kontaktõppe materjalid ning täiendõppekavad. Mõju avaldub seega nii õppe sisus kui ka õppetöö kavandamises, digitaalse õppe korraldamises ja personaliressursi planeerimises.

Mõju haridusele on positiivne. Astmete ja erialaõppe kaupa määratletud väljaõppenõuded annavad SKA-le selgema lähtekoha õppekavade, aineprogrammide ja õppematerjalide kujundamiseks ning aitavad tagada, et väljaõppe sisu vastab abipolitseiniku pädevusele ja tegelikele ülesannetele.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele seisneb õppekavade, õppematerjalide, hindamise ja õppekeskkondade kohandamises ning õppejõudude ja õppekorralduse töö planeerimises. Suurem kohanemisvajadus tekib rakendamise ettevalmistamisel; edaspidi jätkub õppe korraldamine ja ajakohastamine tavapärase tööprotsessina.

Mõju ulatus – keskmine. Määruse rakendamiseks tuleb muuta ja täiendada aineprogramme, õppematerjale, täiendõppekavasid, hindamise korraldust ja digitaalseid õppekeskkondi ning integreerida abipolitseinike väljaõpe SKA üldisesse õppetöö planeerimisse. Samas ei ole tegemist täiesti uue tegevusega ning uue süsteemi ettevalmistamisega on juba alustatud.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Mõju on kõige intensiivsem rakendamise ettevalmistamise ja üleminekuperioodil. 2026. aasta sügisel tuleb ette valmistada õpiväljundid, aineprogrammid ja õpiteekonnad ning viia abipolitseinike väljaõpe SKA õppetöö planeerimise süsteemi. Aasta lõpuks tuleb ette valmistada Moodle'i õppekeskkonnad ja õppematerjalid. Pärast rakendumist avaldub mõju regulaarselt õppe planeerimisel, läbiviimisel, hindamisel ja materjalide ajakohastamisel.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – keskmine. Peamine risk on ajutine töökoormuse suurenemine rakendusperioodil. Tavapärase töö kõrval tuleb koostada või ajakohastada aineprogramme, õppematerjale ja täiendõppekavasid, arendada e-õppekeskkondi ning kujundada õpiteekondi. Risk suureneb, kui mitu arendustegevust tuleb teha samaaegselt või õppejõu-, digi- või õppekorralduslikku ressurssi ei ole piisavalt.

Riskide realiseerumise tõenäosus. Riskide realiseerumise tõenäosus on keskmine ja suurim rakendamise ettevalmistusperioodil. Riski vähendab asjaolu, et tegevustega on juba alustatud, vastutused on töörühmas jaotatud ning tööks on koostatud etapistatud tegevuskava.

Leevendusmeetmed. Uue väljaõppe rakendamist tuleb jätkata etapiviisiliselt ning töörühmas kokku lepitud tegevuskava alusel. Õpiväljundite, aineprogrammide, õpiteekondade, digitaalse õppekeskkonna ja täiendõppekavade arendus tuleb omavahel koordineerida, et vältida töö

dubleerimist ja hilisemat ümbertegemist. Õppetöö planeerimisel tuleb arvestada õppejõudude ja muu personali tegeliku töökoormusega ning PPA tuleb kaasata õppe sisu ja praktiliste vajaduste hindamisse. Esimeste õpperühmade tagasiside võimaldab vajaduse korral õppekorraldust ja sisu korrigeerida.

5.1.3. Politsei- ja Piirivalveamet

2024. aasta lõpu andmetel töötas **PPA-s 4646 inimest**, kellest 3813 olid politseiametnikud ja 833 muud teenistujad. Otsene mõju puudutab eelkõige abipolitseinike väljaõppe, kaasamise ja juhtimisega seotud ametnikke ning on PPA töötajaskonna suhtes piiratud.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele. Abipolitseinike väljaõppe korraldamine ja õppe sisusse panustamine ei ole PPA-le uus ülesanne. Määrusest tulenev täiendav mõju seisneb eelkõige astme- ja erialapõhiste väljaõppenõuete rakendamises ning nende sidumises PPA tegeliku koolitus- ja kaasamisvajadusega.

Töökorralduslik mõju avaldub eelkõige erialaõppe planeerimisel. Teise astme abipolitseinik suunatakse erialaõppele tema nõusolekul ja PPA otsusel, kui ülesannete täitmiseks on vaja täiendavaid teadmisi ja oskusi. Otsustamisel arvestatakse politsei vajadust, abipolitseiniku soovi, senist osalemist politsei tegevuses ja valmisolekut vastava eriala ülesannete täitmiseks. See eeldab koolitusvajaduse sidumist konkreetsete tegevusvaldkondade ja tegeliku rakendamisvajadusega.

PPA peab samuti tegema SKA-ga regulaarset sisulist koostööd, andes õppe kavandamisel sisendit vajalike teadmiste ja praktiliste oskuste kohta ning tagasisidet väljaõppes ilmnenud puudustest. Määrusest ei tulene kogu kolmeastmelise väljaõppesüsteemi rakendamise ressursivajadus. Üleminekuõpe, koolitusmahtude kasv ning täiendava koolituspersonali ja instruktorite vajadus on seotud uue APolS-i rakendamisega tervikuna. Määruse mõju seisneb eelkõige väljaõppesüsteemi sisulises rakendamises.

Mõju siseturvalisusele. Määrusel on PPA kaudu positiivne mõju siseturvalisusele. Astme ja ülesannetega seotud väljaõppenõuded aitavad tagada, et politsei tegevusse kaasatud abipolitseiniku teadmised ja oskused vastavad talle antavatele ülesannetele. Erialapõhine väljaõpe võimaldab PPA-l suunata koolitusressurssi valdkondadesse, kus abipolitseinike panust tegelikult vajatakse.

Mõju ulatus – väike. Muudatus eeldab olemasoleva väljaõppevajaduse planeerimise, SKA-ga tehtava koostöö ja abipolitseinike õppele suunamise praktika kohandamist, kuid ei loo PPA-le uut põhifunktsiooni ega eelda organisatsiooni töökorralduse ulatuslikku ümberkujundamist. Mõju PPA töökorraldusele tervikuna on väike, kuid väljaõppe korraldamise ja koordineerimisega seotud teenistujate töökoormus võib üleminekuperioodil suureneda.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Mõju avaldub regulaarselt koolitusvajaduse planeerimisel, õppe sisusse panustamisel, abipolitseinike järgmise astme või erialaõppesse suunamisel ning ülesannetesse kaasamisel. Mõju ei ole kogu PPA jaoks igapäevane, kuid asjaomaste üksuste jaoks reeglipärane.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – keskmine. Peamine risk on üleminekuperioodi täiendav planeerimis- ja koordineerimiskoormus. Risk suureneb, kui PPA koolitusvajadus,

määruses sätestatud väljaõppenõuded ja SKA õppekorraldus ei ole piisavalt kooskõlas või nõudlus mõne astme või erialaõppe järele ületab olemasoleva koolitusvõimekuse.

Riskide realiseerumise tõenäosus. Riskide realiseerumise tõenäosus on keskmine ning suurim üleminekuperioodil, mil tuleb käivitada uued ja muudetud õppekavad ning kujundada välja PPA ja SKA püsiv koostöökorraldus. Määruse tasandil on risk seotud eelkõige väljaõppenõuete rakendamise, koolitusvajaduse määratlemise ja asutustevahelise koordineerimisega.

Leevendusmeetmed. PPA ja SKA vahel tuleb kokku leppida selge tööjaotus ning regulaarne infovahetuse ja tagasiside korraldus. PPA peab andma SKA-le õigeaegselt sisendit tegelike tööülesannete ja praktikas vajalike oskuste kohta. Koolitusvajadus ja õppemahud tuleb kavandada piisava ajavaruga ning erialaõppesse suunamisel lähtuda PPA tegelikust vajadusest ja abipolitseiniku valmisolekust. Vajaduse korral tuleb väljaõpe etapistada. Pärast uue süsteemi rakendumist tuleb koguda tagasisidet selle kohta, kas abipolitseinike teadmised ja oskused vastavad väljaõppenõuetele ja täidetavatele ülesannetele.

Üldjäreldus. Määruse väljaõpet puudutav mõju avaldub sihtrühmadele erinevalt. Abipolitseinikele seisneb mõju eelkõige väljaõppe sisu täpsustumises ja sellega kaasnevas õppekoormuses, SKA-le õppe arendamises ja korraldamises ning PPA-le väljaõppe sidumises tegelike tööülesannete ja koolitusvajadusega. Peamised ebasoovitavad mõjud on seotud rakendus- ja üleminekuperioodi koormusega ning neid vähendavad paindlik õppekorraldus, PPA ja SKA koostöö, varasemate teadmiste arvestamine ja süsteemne tagasiside.

5.2. Muudatused abipolitseiniku staatuse peatamise ja taastamisega

Määrusega täpsustatakse abipolitseiniku staatuse peatamise, pikendamise ja taastamise menetlust. Sätestatakse abipolitseiniku taotluse sisu, PPA otsuse vormistamine, taotluseta peatamise korraldus, taastamise või peatamise pikendamise taotlemine ning nõuetele vastavuse kontroll peatamise lõppemisel.

5.2.1. Abipolitseinikud

Määruse menetlusnormid võivad puudutada kõiki abipolitseinikke, kuid otsene mõju tekib ainult neile, kelle staatus peatatakse ja hiljem taastatakse või kelle peatamise tähtaega pikendatakse. Varasema rakenduspraktika puudumise tõttu ei ole mõjutatud isikute arvu võimalik täpselt hinnata.

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud.
Määrusega muutub staatuse peatamise ja taastamise menetlus abipolitseiniku jaoks ette teada olevaks ja ühetaoliseks. Määrusest nähtub, millises vormis ja milliste andmetega tuleb peatamist taotleda, millal tuleb esitada taastamise või peatamise pikendamise taotlus ning millistel juhtudel ei ole taastamiseks eraldi taotlust vaja.

Menetluse täpsustamine vähendab ebamäärasust ka staatuse taastamisel. Kui taastamise ajaks ei ole tõendatud tervise- või kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust, võib PPA staatuse taastada ja anda nõuetele vastavuse tõendamiseks täiendava tähtaja. Selle aja jooksul on abipolitseiniku politsei tegevuses osalemine piiratud.

Mõju ulatus – väike. Määrus ei loo staatuse peatamise õigust ega peatamise materiaalõiguslikke aluseid, vaid sätestab seadusest tuleneva võimaluse kasutamise menetluse. Abipolitseiniku jaoks seisneb kohanemisvajadus eelkõige taotluse esitamises, tähtaja järgimises ja vajaduse korral nõuetele vastavuse tõendamises.

Mõju avaldumise sagedus – väike. Mõju avaldub ainult juhul, kui konkreetse abipolitseiniku staatus peatatakse ning tekib vajadus see taastada või peatamise perioodi pikendada. Tegemist ei ole eelduslikult regulaarse toiminguga ning varasem praktika sageduse hindamiseks puudub.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike. Risk võib tekkida eelkõige siis, kui abipolitseinik ei ole teadlik taastamise või peatamise pikendamise taotluse esitamise tähtajast või kui taastamise ajaks ei ole tõendatud tervise- või kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust. Riski vähendab võimalus esitada taotlus enne peatamisperioodi lõppu ka juhul, kui esialgne tähtaeg jäi järgimata, ning võimalus anda pärast staatuse taastamist nõuetele vastavuse tõendamiseks täiendav tähtaeg.

Riskide realiseerumise tõenäosus. Riskide realiseerumise tõenäosus on väike. Peamine risk on seotud taotluse esitamise tähtaja järgimata jätmise või taastamisel kohalduvate nõuete vähese teadlikkusega. Määruses sätestatud selge menetlus ja täiendav võimalus taotluse esitamiseks vähendavad seda riski.

Leevendusmeetmed. Staatuse peatamise otsuse tegemisel tuleb abipolitseinikule selgelt teatavaks teha peatamise lõpptähtaeg, taastamise või pikendamise taotluse esitamise kord ja tähtaeg ning nõuetele vastavuse tõendamise tingimused. Taotluse vorm ja esitamise kanal peavad olema lihtsalt kättesaadavad ning lähenevast peatamisperioodi lõpust tuleb isikut võimaluse korral õigeaegselt teavitada.

5.2.2. Mõju Politsei- ja Piirivalveametile

Määruse otsene töökorralduslik mõju puudutab PPA-s eelkõige neid ametnikke, kes menetlevad abipolitseinike staatusega seotud küsimusi või kontrollivad taastamisel nõuetele vastavust. Mõju ei laiene PPA töötajaskonnale tervikuna.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

PPA peab menetlema staatuse peatamise, taastamise ja pikendamise taotlusi, vormistama nõutud haldusaktid, jälgima tähtaegu ning kontrollima enne staatuse taastamist vajalikus ulatuses abipolitseiniku jätkuvat vastavust nõuetele. Vajaduse korral hõlmab kontroll tervise- ja kehalise ettevalmistuse nõudeid.

Määruse mõju seisneb eelkõige menetluse standardiseerimises ja tähtajapõhises haldamises, mitte PPA-le uue otsustuspädevuse andmises. Ühetaoline menetluskord aitab tagada, et staatuse peatamise ja taastamise juhtumeid käsitletakse PPA eri struktuuriüksustes samadel alustel.

Mõju ulatus – väike. Määrus lisab PPA olemasolevasse abipolitseinike haldamise töökorraldusse konkreetse menetluskorra, kuid ei eelda põhitegevuse ega organisatsiooni töökorralduse

ulatuslikku muutmist. Vajalik on eelkõige menetluse, vastutuse ja tähtaegade jälgimise korraldamine.

Mõju avaldumise sagedus – väike. PPA puutub toimingutega kokku ainult konkreetsetes staatuse peatamise, taastamise või pikendamise menetlustes. Need ei ole igapäevased ega puuduta kõiki PPA üksusi.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike. Peamised riskid on menetlustähtaja või peatamisperioodi lõpu tähelepanuta jäämine, nõuetele vastavuse kontrolli ebaühtlane korraldamine või erineva menetluspraktika kujunemine. Määrusega kehtestatav ühetaoline menetlus aitab neid riske vähendada.

Riskide realiseerumise tõenäosus. Riskide realiseerumise tõenäosus on väike kuni keskmine eelkõige rakendamise alguses, mil PPA-l puudub uue staatuse peatamise menetluse varasem praktika. Pärast ühtse menetluspraktika väljakujunemist risk väheneb.

Leevendusmeetmed. PPA-l tuleb kehtestada ühtne sisemine töökorraldus ning määrata selgelt vastutavad teenistujad või üksused. Menetluses on otstarbekas kasutada ühtseid taotluse ja haldusakti vorme ning kontrollnimekirja. Peatamise lõpptähtaja ja nõuetele vastavuse tõendamise tähtaja jälgimine tuleb korraldada viisil, mis võimaldab isikuga piisava ajavaruga ühendust võtta ja tagab ühetaolise menetluspraktika.

5.3 Muudatused seoses abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse nõuete ja nende kontrollimise korraga

Kehtiva siseministri 21. detsembri 2010. aasta määruse nr 68 „Abipolitseiniku kutsesobivuse nõuded“ kohaselt peab abipolitseinik olema kehalise ettevalmistuse poolest võimeline täitma talle pandud ülesandeid. Nõuetele vastavuse tõendamiseks sooritab abipolitseinik enda valikul ühe kolmest katsest: 3000 meetri jooksu, 500 meetri ujumise või 6000 meetri sõudmise sõudeergomeetril. Kehtivas määruses ei ole kontroll seotud abipolitseiniku erineva pädevustasemega ega ole sätestatud regulaarse kontrolli sagedust.

Käesoleva määrusega seotakse kehalise ettevalmistuse nõuded abipolitseiniku astmega. Esimese astme abipolitseinik ei pea määruses sätestatud katseid sooritama. Teise ja kolmanda astme abipolitseiniku puhul hinnatakse üldjuhul üldist vastupidavust 3000 meetri jooksuga, käelihaste jõudu toenglamangus kätekõverdamisega ja kõhulihaste jõudu istesse tõusuga. Normid diferentseeritakse soo ja vanuserühmade järgi ning üldise vastupidavuse hindamiseks nähakse ette asendusvõimalused.

Kavandatav katsete süsteem põhineb samadel põhimõtetel nagu politseiametnike kehalise ettevalmistuse kontroll. PPA-l on seetõttu olemas kogemus samalaadsete katsete korraldamise, hindamise ja tulemuste arvestamisega. Samal ajal ei ole ka abipolitseinike kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontroll PPA-le uus ülesanne. Määruse täiendav mõju seisneb olemasoleva kontrollikorralduse sisulises muutmises ja teise ning kolmanda astme abipolitseinike lülitamises perioodilisse kontrolli.

Kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust kontrollitakse vähemalt üks kord kolme aasta jooksul. Võrreldes kehtiva määrusega on teise ja kolmanda astme nõuded teatud osas nõudlikumad, sest ühe kehalise võime asemel tuleb üldjuhul tõendada nii vastupidavust kui ka jõuvõimekust. Olemasolevatele abipolitseinikele ette nähtud üleminekuaeg võimaldab vajaduse korral kehalist ettevalmistust parandada ja PPA-l kontrollid ajaliselt hajutada.

Võrreldes senise regulatsiooniga suureneb nõuetele vastavuse kontrolli maht nende abipolitseinike puhul, kes peavad senise ühe katse asemel sooritama kolm erinevat kehalist katset. Sellega võib suureneda katseteks valmistumise ja nende läbimise ajakulu. Koormust vähendavad võimalus asendada üldise vastupidavuse katse määruses nimetatud alternatiivse katse või tulemusega ning arvestada teistes teenistustes edukalt sooritatud kehalisi katseid. Nende võimaluste tegelik mõju sõltub sellest, kui paljud abipolitseinikud saavad neid kasutada.

5.3.1. Abipolitseinikud

Määruse kehalise ettevalmistuse nõuded ei puuduta kõiki abipolitseinikke ühetaoliselt. Esimese astme abipolitseinik neid nõudeid ei kohaldada. Otsene mõju avaldub eelkõige teise ja kolmanda astme abipolitseinikele ning esimese astme abipolitseinikele, kes soovivad omandada teise astme staatuse.

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud

Võrreldes kehtiva korraga muutub teise ja kolmanda astme abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse hindamine mitmekülgsemaks. Ühe vabalt valitud katse asemel hinnatakse lisaks üldisele vastupidavusele käe- ja kõhulihaste jõudu, mistõttu võib nõuete täitmine olla osale abipolitseinikest senisest nõudlikum.

Mõju vähendavad määruses ette nähtud paindlikud lahendused. Üldise vastupidavuse hindamisel on võimalik kasutada erinevaid asenduskatseid ning arvestada nõuetekohaselt dokumenteeritud spordivõistluse või rahvaspordiürituse tulemust. Samuti saab arvestada teistes teenistustes viimase 12 kuu jooksul edukalt sooritatud katseid. Normid on diferentseeritud soo ja vanuserühmade järgi.

Ebasoodne mõju võib avalduda eelkõige nende teise ja kolmanda astme abipolitseinike puhul, kelle senine kehaline ettevalmistus võimaldab täita kehtiva määruse nõude, kuid mitte kõiki uue määruse kohaseid katseid. Sellisel juhul võib olla vajalik oma kehalist ettevalmistust eesmärgipäraselt parandada ja selleks täiendavalt aega kasutada.

Mõju ulatus – keskmine. Ühe vabalt valitud katse asemel tuleb üldjuhul tõendada nii vastupidavust kui ka jõuvõimekust ning osa abipolitseinikke peab seetõttu oma ettevalmistust või treeningharjumusi kohandama. Mõju vähendavad vanuse- ja soopõhised normid, vastupidavuskatse alternatiivid ning asjaolu, et esimese astme abipolitseinikule nõudeid ei kohaldata.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust kontrollitakse vähemalt üks kord kolme aasta jooksul. Mõju on seega korduv ja ette planeeritav, kuid mitte igapäevane.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – keskmine. Osa abipolitseinikke võib vajada täiendavat ettevalmistusaega ning üksikutel juhtudel ei pruugi isik kehtestatud norme täita, mis võib mõjutada tema võimalust tegutseda teise või kolmanda astme abipolitseinikuna. Riski vähendavad normide diferentseerimine, vastupidavuskatse asendusvõimalused ja olemasolevatele abipolitseinikele ette nähtud üleminekuaeg.

Riskide realiseerumise tõenäosus. Riskide realiseerumise tõenäosus on keskmine. Nõuded muutuvad teatud osas rangemaks, mistõttu võib osa teise ja kolmanda astme abipolitseinikest vajada täiendavat ettevalmistust. Samas ei ole teada, kui suur osa abipolitseinikest uusi norme ilma täiendava ettevalmistuseta ei täidaks.

Leevendusmeetmed. Abipolitseinikke tuleb uute katsete sisust, normidest ja kontrollimise ajakavast piisava ajavaruga teavitada. Üleminekuperioodil tuleb kontrollid hajutada, et abipolitseinikel oleks vajaduse korral aega ettevalmistust parandada. PPA saab pakkuda treeningvõimalusi ja juhendamist ning abipolitseinikele tuleb selgelt tutvustada vastupidavuskatse asendusvõimalusi, sealhulgas võimalust arvestada spordivõistlusel või rahvaspordiüritusel saavutatud tulemust. Ühtlasi on võimalik sooritada iga ebaõnnestunud katse kohta kuue kuu jooksul kuni kaks korduskatset. Nõutud tulemusega sooritatud katseid ei pea kordama

5.3.2. Politsei- ja Piirivalveamet

Muudatus ei mõjuta PPA töötajaid tervikuna, vaid peamiselt neid teenistujaid ja üksusi, kes tegelevad abipolitseinike nõuetele vastavuse kontrollimise, kehaliste katsete korraldamise ja tulemuste arvestamisega.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Abipolitseinike kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrollimine ei ole PPA-le uus ülesanne. Ka kehtiva regulatsiooni kohaselt peab abipolitseinik vastama kehalise ettevalmistuse nõuetele ning PPA-l tuleb pidada ülevaadet nõude täitmisest.

Määrusest tulenev täiendav mõju seisneb olemasoleva kontrollikorralduse sisulises muutmises. Samal ajal on kavandatav katsete süsteem PPA-le tuttav, sest see põhineb politseiametnike kehalise ettevalmistuse kontrolliga samadel põhimõtetel. PPA-l on seega olemas nii abipolitseinike kehalise ettevalmistuse kontrollimise kogemus kui ka praktiline kogemus mitmest komponendist koosnevate katsete korraldamise, hindamise ja dokumenteerimisega politseiametnike puhul. Määruse rakendamine tähendab peamiselt olemasoleva kontrollikorralduse kohandamist ja politseiametnike puhul kasutatava süsteemi laiendamist teise ja kolmanda astme abipolitseinikele.

Mõju ulatus – väike kuni keskmine. Muutuvad kontrolli sisu ja regulaarsus ning täpsustub tulemuste dokumenteerimine. Kohanemisvajadust vähendab asjaolu, et kavandatavad katsed ja normid on PPA-le politseiametnike kontrollimisest tuttavad. Täiendav töö seisneb peamiselt teise ja kolmanda astme abipolitseinike lülitamises perioodilisse kontrollitsüklisse, mitme katsetulemuse arvestamises ning abipolitseinikele ette nähtud erisuste rakendamises.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Konkreetse abipolitseiniku korraline kontroll toimub vähemalt kord kolme aasta jooksul, kuid kontrolle korraldavate teenistujate jaoks on tegemist

korduva tööprotsessiga. Kontrollid toimuvad eri abipolitseinikel erineval ajal ning lisanduvad teise astme staatuse andmisele eelnevad kontrollid ja vajaduse korral korduskatsed. Mõju on korduv ja ette planeeritav, kuid mitte igapäevane.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike kuni keskmine. Peamine risk on täiendav korralduslik koormus juhul, kui suur hulk teise ja kolmanda astme abipolitseinikke tuleb kontrollida samal ajavahemikul. Riski vähendab asjaolu, et PPA ei pea looma uut kontrollisüsteemi ega omandama uut pädevust ning saab kasutada olemasolevaid tööprotsesse ja kogemust.

Riskide realiseerumise tõenäosus. Riskide realiseerumise tõenäosus on väike kuni keskmine. PPA senine kogemus vähendab rakendusriski ning peamine võimalik koormus tekib üleminekuperioodil, kui olemasolevate abipolitseinike kontrollid võivad koonduda lühikesele ajavahemikule.

Leevendusmeetmed. Abipolitseinike kontrollid tuleb võimalikult suures ulatuses integreerida PPA olemasolevasse kehalise ettevalmistuse kontrollimise töökorraldusse, kasutades võimaluse korral samu katsekohti, vahendeid, hindamispõhimõtteid ja kogenud teenistujaid. Kontrollid tuleb ajaliselt hajutada ning tulemuste arvestus siduda olemasolevate infosüsteemide ja tööprotsessidega. Määruses ette nähtud asendusvõimaluste kasutamine aitab vähendada vajadust korraldada kõiki vastupidavuskatseid PPA poolt eraldi.

5.4. Muudatused abipolitseiniku tervisenõuetes ja tervisekontrolli korras

Abipolitseiniku tervisenõuded ja tervisekontroll on praegu reguleeritud siseministri 1. juuli 2022. aasta määrusega nr 20 „Abipolitseiniku ja abipolitseinikuks astuda soovija tervisekontrolli tingimused ja kord, abipolitseinikuks saamist välistavate tervisehäirete ja abipolitseiniku ülesande täitmisel tulirelva ja elektrišokirelva kandmist välistavate füüsiliste puuete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“. Kehtiva korra järgi läbib abipolitseinik perioodilise tervisekontrolli üldjuhul iga kolme aasta järel, täidab tervisekontrolli kaardi ning tervisekontrolli tulemusena väljastatakse tervisetõend. Juba praegu saab arvestada samaväärse tervisekontrolli tulemusel väljastatud tervisetõendit ning meditsiinilise näidustuse korral muuta tervisekontrolli sagedust või suunata isiku kontrolli enne tavapärase tähtaja saabumist.

Määrusega ajakohastatakse eelkõige tervisenõuete ja tervisekontrolli sisu. Tervisenõuded seotakse senisest täpsemalt abipolitseiniku ülesannete ja tegevuskeskkonnaga ning tervisehäired eristatakse absoluutseteks ja suhtelisteks meditsiinilisteks vastunäidustusteks. Senisest suurem rõhk on inimese funktsionaalsel võimekusel ja tervisehäire tegelikul mõjul ülesannete ohutule täitmisele. Samuti määratakse täpsemalt kindlaks tervisekontrollis tehtavate uuringute ja skriiningute miinimum ning vajaduspõhiste täiendavate uuringute tegemise alused. Perioodiline tervisekontroll muutub vanusepõhiseks. Uue lahendusena võimaldab määrus perioodilises tervisekontrollis tuvastatud tervisehäire korral teatud tingimustel tegevust jätkata, kui arst peab seda võimalikuks, PPA saab tagada vajalikud tingimused ja tervisehäire ei ole tegelikus ülesannete täitmises takistuseks. Samuti nähakse ette kriisiolukorra erisus, mis võimaldab perioodilise tervisekontrolli tähtaega erandlikult edasi lükata, kui tervisekontrolli läbimine ei ole kriisiolukorra tõttu võimalik.

Tervisekontrolli muudatustel on vastassuunalised mõjud. Kuni 49-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike perioodilise tervisekontrolli intervalli pikenemine võib vähendada

tervisekontrollides osalemise sagedust ning sellega kaasnevat aja- ja rahakulu. Samal ajal võib tervisekontrolli täpsem sisu suurendada ühe tervisekontrolli kestust ning vajalike uuringute maksumust. Mõju suurus sõltub abipolitseinike vanuselisest koosseisust, seni väljastatud tervisetõendite kehtivusest ning sellest, kui paljudel juhtudel saab arvestada samaväärse tervisekontrolli tulemusi.

5.4.1. Abipolitseinikud ja abipolitseinikuks kandideerijad

Määruse tervisenõuded ei kohaldu esimese astme abipolitseinikule, mistõttu puudutab otsene mõju eelkõige teise ja kolmanda astme abipolitseinikke ning neid esimese astme abipolitseinikke, kes soovivad liikuda teisele astmele.

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud

Abipolitseiniku jaoks muutub terviseseisundi hindamine ühetaolisemaks ja paremini prognoositavaks. Selgemad kriteeriumid võimaldavad paremini aru saada, millistel juhtudel tervisehäire takistab ülesannete täitmist ja millistel juhtudel saab inimese tegelikku võimekust hinnata individuaalselt. See vähendab riski, et üksnes diagnoosi olemasolu välistaks automaatselt teisel või kolmandal astmel tegutsemise, kui isiku terviseseisund võimaldab ülesandeid ohutult täita või terviseriski saab sobivate tingimustega maandada. Tervisekontrolli põhjalikum sisu võib suurendada ühe kontrolli läbimiseks kuluvat aega ning tuua üksikjuhtudel kaasa lisauuringute vajaduse. Samas vähendavad koormust võimalus arvestada juba tehtud asjakohaseid uuringuid ja samaväärseid tervisetõendeid ning kuni 49-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike pikem kontrolliperiood. Siseturvalisuse seisukohalt aitab täpsem terviseseisundi hindamine varem välja selgitada olukorrad, kus tervisehäire võib mõjutada ülesannete ohutut täitmist, ning seeläbi kaitsta nii abipolitseinikku ennast kui ka teisi isikuid.

Mõju ulatus – väike. Abipolitseinike senine käitumine ja kohustused tervikuna oluliselt ei muutu, sest tervisekontrolli läbimine ja tervisenõuetele vastavuse hindamine on juba kehtiva korra osa. Enamiku teise ja kolmanda astme abipolitseinike jaoks tähendab muudatus eelkõige senisest põhjalikumat tervisekontrolli, mitte täiesti uut kohustust. Üksikisikule võib mõju olla suurem juhul, kui kontrolli käigus tuvastatakse tervisehäire, mis eeldab lisauuringuid või tegevustingimuste muutmist või takistab teisel või kolmandal astmel tegutsemist. Samal ajal väheneb kuni 49-aastaste perioodiliste kontrollide sagedus seniselt kolmelt aastalt viiele aastale. Varasemate asjakohaste uuringute ja samaväärsete tervisetõendite arvestamine aitab vältida korduvat kontrollimist. Tervisetõendi edastamine otse PPA-le vähendab võimaluse korral abipolitseiniku asjaajamist.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Mõju ei ole igapäevane, kuid tervisekontroll kordub kindla ajavahemiku järel. Teise ja kolmanda astme abipolitseinik läbib perioodilise tervisekontrolli, lisaks tuleb tervisenõuetele vastavust hinnata enne teisele astmele liikumist.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike. Põhjalikum kontroll võib suurendada isiku ajakulu või tuua kaasa lisauuringuid ning mõnel juhul võib terviseseisund piirata teisel või kolmandal astmel tegutsemist. Neid mõjusid tasakaalustavad määruses endas ette nähtud paindlikud lahendused: varasemate uuringute ja samaväärsete tervisetõendite arvestamine, suhteliste vastunäidustuste individuaalne hindamine ning võimalus teatud juhtudel jätkata tegevust arsti määratud tingimustel. Alla 50-aastaste puhul väheneb lisaks perioodiliste kontrollide sagedus.

Ebasoovitava mõju vähendamine. Võimalikku lisakoormust vähendavad juba määruses ette nähtud lahendused. Rakendamisel on eelkõige oluline, et abipolitseinik saaks enne tervisekontrolli selgelt aru kontrolli sisust, talle kohalduvatest nõuetest ning sellest, millal saab arvestada olemasolevat tervisetõendit või varem tehtud uuringuid. Samuti peab PPA koos tervisekontrolli tegevate arstidega kujundama võimalikult ühetaolise praktika suhteliste vastunäidustuste ja tervisetõendile märgitavate piirangute rakendamisel.

5.4.2. Politsei- ja Piirivalveamet

Määruse tervisekontrolli regulatsioon ei puuduta PPA töötajaid tervikuna, vaid eelkõige neid teenistujaid, kes tegelevad abipolitseinike koordineerimise, personaliküsimuste ja tervisekontrollide korraldamisega. Üksikjuhtudel puudutab mõju ka abipolitseiniku rühmajuhti või töökeskkonnaspetsialisti.

Mõjuvaldkond – mõju riigiasutuse töökorraldusele ja siseturvalisusele.

PPA jaoks ei teki uut tervisekontrolli korraldamise ülesannet. Tervisetõendite kehtivuse jälgimine, abipolitseinike tervisekontrolli suunamine ja terviseseisundist tulenevate piirangutega arvestamine on ka praegu PPA töökorralduse osa. Muudatuste tõttu tuleb kohandada eelkõige kontrollitähtaegade arvestust ning tagada, et tervisetõendile märgitud tingimusi ja piiranguid arvestatakse abipolitseiniku ülesannete määramisel. Rohkem tähelepanu võivad nõuda juhtumid, kus arst lubab tervisehäirega abipolitseinikul tegutsemist jätkata ainult teatavatel tingimustel. Sellisel juhul peab PPA otsustama, kas neid tingimusi on konkreetsete ülesannete täitmisel võimalik tagada. See võib üksikjuhtudel nõuda rohkem koostööd abipolitseiniku, tema rühmajuhi, personalitöötaja ja tervisekontrolli teinud arsti vahel, kuid meditsiinilise hinnangu andmine jääb arstile. Määruse mõju PPA töökoormusele ei ole ainult suurendav. Tähtaegade ja tervisepiirangute arvestus vajab küll kohandamist, kuid kuni 49-aastaste kontrolliperioodi pikenemine vähendab perioodiliste kontrollide sagedust ning samaväärsete tervisetõendite arvestamine aitab vältida tarbetuid uusi kontrolle.

Mõju ulatus – väike. PPA ei pea looma uut struktuuri ega omandama uut pädevust. Vajalik on olemasoleva tervisekontrolli korralduse, tähtaegade arvestuse ja tervisepiirangute rakendamise kohandamine. Üksikutes tervisepiiranguga juhtumites võib töömaht suureneda, kuid see ei too kaasa PPA töökorralduse laiemat ümberkujundamist.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Tervisetõendite kehtivuse ja kontrollitähtaegade arvestamine on PPA jaoks korduv tegevus. Konkreetse abipolitseiniku tervisekontroll toimub küll mitmeaastase intervalliga, kuid tervisekontrollide korraldamisega tegelevate teenistujate jaoks on tegemist püsiva tööprotsessiga.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike kuni keskmine. Peamine risk on, et tervisetõendi kehtivusaega või arsti määratud piirangut või tingimust ei arvestata abipolitseiniku kaasamisel õigesti või ühetaoliselt. Selliste juhtumite tõenäosust vähendavad olemasolev tervisekontrollide korraldus ja ühtne tervisetõendi vorm.

Ebasoovitava mõju vähendamine. Enne määruse jõustumist tuleb PPA-l viia tervisekontrollide korraldus ja arvestus vastavusse uute kontrollitähtaegadega ning kokku leppida, kuidas tervisetõendile märgitud piiranguid ja tingimusi abipolitseiniku kaasamisel arvestatakse. Selleks ei ole vaja luua uut süsteemi, vaid kohandada olemasolevaid tööprotsesse.

Tervisekontrollidega seotud kulusid käsitletakse täpsemalt seletuskirja 6. peatükis. Prognoositud aastane kogukulu ei ole tervikuna määrusest tulenev uus kulu, sest perioodilisi tervisekontrolle korraldab ja rahastab PPA ka praegu ning osa kulumuutusest tuleneb uuest APolS-ist. Määruse enda mõju kuludele on kahesuunaline: põhjalikum tervisekontroll võib suurendada ühe kontrolli maksumust, samas vähendab kuni 49-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike pikem kontrolliperiood kontrollide sagedust.

5.4.3. Perearstid ja töötervishoiuarstid

Eestis oli 2024. aastal ligikaudu 960 perearsti ja 78 töötervishoiuarsti. Määrus ei puuduta siiski kõiki nende erialade arste, vaid üksnes neid, kes teevad abipolitseinike tervisekontrolle. Töötervishoiuarstide puhul on tegemist eelkõige PPA lepingulise tervishoiuteenuse raames kontrolle tegevate arstidega. Perearstide puhul puudutab mõju neid arste, kelle poole abipolitseinik tervisekontrolliks pöördub. Mõjutatud arstide täpset arvu ei ole olemasolevate andmete põhjal võimalik määrata.

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud, eelkõige mõju tervishoiukorraldusele.

Tervisekontrolli tegemine ei ole arstidele uus ülesanne, kuid kontrolli sisu ja tervisenõuetele vastavuse hindamise alused muutuvad täpsemaks. Perearsti puhul jätkub senine korraldus, kus tervisetõend väljastatakse üldjuhul abipolitseinikule, kes esitab selle PPA-le. PPA lepinguline töötervishoiupartner saab tervisetõendi PPA-le edastada otse. Ühe tervisekontrolli tegemine võib muutuda mõnevõrra töömahukamaks, sest määrus näeb ette täpsema uuringute miinimumi ning tervisehäireid tuleb hinnata detailsemate kriteeriumide alusel. Suhtelise vastunäidustuse puhul tuleb arstil hinnata, kas tervisehäire tegelikult takistab ülesannete ohutut täitmist ning kas tegevuse jätkamine on võimalik teatavatel tingimustel. Teisalt annavad täpsemad nõuded arstile selgema raami otsuse tegemiseks ning arvestada saab ka varem tehtud asjakohaseid uuringuid.

Mõju ulatus – väike kuni keskmine. Tervisekontrolli põhiolemus jääb samaks. Arstidel tuleb siiski tutvuda uute hindamiskriteeriumidega ja rakendada kontrolli täpsustatud sisu. Suurem on mõju neile arstidele, kes abipolitseinike tervisekontrolle regulaarselt teevad või puutuvad kokku keerukamate tervisehäirete hindamisega.

Mõju avaldumise sagedus – väike kuni keskmine. Mõju tekib iga kord, kui arst teeb abipolitseinikule tervisekontrolli, kuid olemasolevate andmete põhjal ei ole võimalik hinnata, kui sageli üks konkreetne pere- või töötervishoiuarst sellise kontrolliga kokku puutub. PPA lepingupartneri juures võib kokkupuude olla regulaarsem, perearsti puhul pigem juhupõhine.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike kuni keskmine. Peamine võimalik koormus on ühe tervisekontrolli töömahu suurenemine ja vajadus korraldada üksikjuhtudel täiendavaid uuringuid. Rakendamise alguses võib samuti tekkida erinevusi selles, kuidas arstid suhtelisi

vastunäidustusi või tegevuspiiranguid hindavad. Riski vähendab see, et tervisenõuded ja hindamiskriteeriumid on senisest täpsemalt kirjeldatud.

Ebasoovitava mõju vähendamine. Enne määruse rakendumist on oluline anda tervisekontrolli tegevatele arstidele selge ülevaade uutest tervisenõuetest, kontrolli sisust ja tervisetõendi vormist. Kui rakendamise käigus tekib erinevaid tõlgendusi, tuleb PPA-l koos tervisekontrolli tegevate arstidega praktikat ühtlustada, eelkõige suhteliste vastunäidustuste ja tervisetõendile märgitavate piirangute osas.

5.5 Muudatused seoses abipolitseiniku tunnistuse, ametimärgi ja eraldusmärgiga

Kehtiva siseministri 27. augusti 2019. aasta määrusega nr 26 „Abipolitseiniku eritunnused ning eritunnuste ja tunnistuse kirjeldus“ on juba reguleeritud abipolitseiniku tunnistus ja eritunnused. Eritunnustena kasutatakse sõna „ABIPOLITSEINIK“, varrukaembleemi ning abipolitseiniku tunnust õlakukattel. Kehtiva korra järgi on õlakukatte tunnuseks „AP“ või iseseisva pädevusega abipolitseiniku puhul „AP“ koos tärniga. Käesoleva määrusega säilitatakse tunnistuse ja eraldusmärkide põhilahendus, kuid kohandatakse abipolitseiniku tunnus kolmeastmelisele süsteemile. Kasutusele võetakse kolm tunnuse varianti – „AP“, „AP“ koos ühe tärniga ja „AP“ koos kahe tärniga.

Uue elemendina kehtestatakse määrusega abipolitseiniku ametimärgi vorm ja kirjeldus. Ametimärk lähtub politseiametniku ametimärgi kujundusest, sisaldab teksti „ABIPOLITSEINIK“ ning unikaalset neljakohalist numbrit. Määruse täiendav mõju seisneb seega eelkõige ametimärgi tehnilise lahenduse kehtestamises ning olemasolevate eraldusmärkide kohandamises uuele astmestikule.

5.5.1. Abipolitseinikud

Määruse täiendav mõju puudutab eelkõige vormiriietust kandvaid abipolitseinikke, kelle eraldusmärk peab vastama nende astmele. Tunnistuse põhilahendus võrreldes kehtiva korraga sisuliselt ei muutu.

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud ja mõju siseturvalisusele

Eraldusmärgid võimaldavad abipolitseinikku politseiametnikust selgelt eristada ning astmepõhine tunnus võimaldab eristada tema pädevustaset. Avalikkuse jaoks jääb peamiseks eristavaks tunnuseks märgistus „ABIPOLITSEINIK“, samas kui astmete eristamine toetab eelkõige PPA sisemist töökorraldust. Ametimärgi ühtne vorm aitab teise ja kolmanda astme abipolitseinikku politsei tegevuses osalemisel üheselt tuvastada.

Mõju ulatus – väike. Tunnistust ja eraldusmärke kasutatakse juba praegu ning nende põhifunktsioon ei muutu. Täiendav kohanemisvajadus seisneb eelkõige abipolitseiniku astmele vastava tunnuse kasutamises.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Mõju avaldub eelkõige politsei tegevuses osalemisel, kui abipolitseinik kannab vormiriietust ja sellel nõutud eraldusmärke. Abipolitseiniku jaoks on mõju korduv, kuid mitte tingimata igapäevane.

5.5.2. Politsei- ja Piirivalveamet

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Abipolitseinike tunnistuste, vormiriietuse ja eraldusmärkide väljastamine ning arvestuse pidamine ei ole PPA-le uus ülesanne. PPA-l on nende väljastamiseks, kasutamiseks ja tagastamiseks olemas töökorraldus.

Määrusest tulenev täiendav mõju seisneb eelkõige kolme astmepõhise tunnuse kasutuselevõtus ning määruses kirjeldatud ametimärkide hankimise, väljastamise ja arvestuse korraldamises. Ametimärgil on unikaalne number, mistõttu peab selle seos konkreetse abipolitseinikuga olema PPA arvestuses jälgitav. Ametimärkide väljastamise kohustus tuleneb seejuures seadusest ning määruse mõju piirdub nende tehnilise lahenduse rakendamise ja olemasoleva varustuse haldamise kohandamisega.

Mõju ulatus – väike kuni keskmine. Täiendav töö seisneb peamiselt ametimärkide ja astmepõhiste tunnuste hankimises, väljastamises ja arvestuses ning olemasoleva töökorralduse kohandamises.

Mõju avaldumise sagedus – väike. Suurem mõju tekib uue süsteemi kasutuselevõtul. Edaspidi avaldub see peamiselt uute abipolitseinike varustamisel, astme muutumisel ning tunnuste või ametimärkide asendamisel.

5.6 Muudatused varalise kahju hüvitamisega seoses

Kehtiva Vabariigi Valitsuse 23. detsembri 2010. aasta määrusega nr 187 „Abipolitseiniku ülesande täitmise tõttu abipolitseinikule või tema perekonnaliikmele tekitatud otsese varalise kahju hüvitamise tingimused ja kord“ on juba reguleeritud kahju hüvitamise taotlemine, hüvitise suuruse määramine, taotluse menetlemine ja hüvitise maksmine. Olulisem menetluslik muudatus puudutab taotluse lahendamist. Määrusest tulenev täiendav mõju seisneb seega eelkõige olemasoleva hüvitamismenetluse lihtsustamises ja otsustusprotsessi koondamises PPA-sse, mitte uue hüvitise või uue hüvitise saajate ringi loomises.

5.6.1. Abipolitseinikud ja nende perekonnaliikmed

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud.

Abipolitseiniku või tema perekonnaliikme jaoks jäävad kahju hüvitamise põhimõtted valdavalt samaks. Muudatused puudutavad peamiselt taotluse vormistamist ja menetlust, menetlus muutub selgemaks.

Mõju ulatus – väike. Kahju hüvitamise õigus, hüvitise määramise põhialused ja taotlemise üldine kord ei muutu. Täiendav mõju seisneb peamiselt taotluses esitatavate andmete täpsustamises ja menetluse korrastamises.

Mõju avaldumise sagedus – väike. Mõju avaldub üksnes juhul, kui abipolitseiniku ülesande täitmise tõttu tekib abipolitseinikule või tema perekonnaliikmele otsene varaline kahju ning esitatakse hüvitise taotlus.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike. Täiendav halduskoormus on piiratud ning seisneb peamiselt nõutavate andmete ja kahju tõendavate dokumentide esitamises. Menetluse täpsem kirjeldamine ja väljamaksmise tähtaja sätestamine vähendavad ebaselgust hüvitise taotlemisel.

5.6.2. Politsei- ja Piirivalveamet ja Siseministeerium

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Varalise kahju hüvitamise taotluste menetlemine ei ole PPA-le ega Siseministeeriumile uus ülesanne. Muudatus lihtsustab eelkõige asutustevahelist menetlust. Senise taotluse läbivaatamise kokkuvõtte koostamise ja kinnitamise asemel teeb PPA hüvitise maksmise kohta otsuse ning PPA eelarvevahendite puudumisel edastatakse Siseministeeriumile reservist raha taotlemiseks PPA otsus. Sellega väheneb vajadus sama hüvitise asjaolusid asutuste vahel mitmes menetlusetapis käsitleda.

Mõju ulatus – väike. PPA jätkab sisuliselt sama ülesande täitmist, kuid menetlus muutub lihtsamaks ja otsustuspädevus on selgemalt PPA-s. Siseministeeriumi roll jääb PPA eelarvevahendite puudumisel seotuks Vabariigi Valitsuse reservist raha taotlemisega.

Mõju avaldumise sagedus – väike. Mõju avaldub ainult konkreetsete varalise kahju hüvitamise taotluste menetlemisel ning eelarvevahendite puudumisel reservist raha taotlemisel.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike. Muudatus ei loo uut menetlusliiki ega ulatuslikku lisakoormust. Rakendamisel tuleb eelkõige tagada, et PPA-s oleks ühtne praktika hüvitise otsuste tegemiseks ning vajaduse korral Siseministeeriumile reservitaotluse esitamiseks. PPA sisemises töökorralduses tuleb üheselt määrata hüvitise taotluse menetlemise, otsuse tegemise ja väljamaksmise eest vastutavad isikud.

5.7 Muudatused kandideerimisandmetes, isikuomaduste kontrollimises ja abipolitseinike arvestuse pidamises

Ka kehtiva korra järgi esitab abipolitseinikuks kandideerija õigusaktiga kindlaks määratud andmed. Siseministri 1. juuli 2022. aasta määrusega nr 21 „Abipolitseiniku ankeedi vorm“ on kehtestatud ankeet, milles küsitakse muu hulgas isiku- ja kontaktandmeid, sotsiaalmeediakontode andmeid, lähedaste andmeid, haridus- ja töötamisandmeid ning kaitseväeteenistuse ja sõjaväelise väljaõppega seotud andmeid. Käesoleva määrusega asendatakse senine ankeedivorm uue APolS-i andmekategooriatest lähtuva täpse andmeloeteluga. Võrreldes kehtiva ankeediga andmekoosseis osaliselt väheneb ja osaliselt täpsustub. Näiteks lüheneb töötamisandmete periood kümnelt aastalt viiele. Teisalt täpsustatakse muu hulgas välisriigi kodakondsuse, välisriigis läbitud sõjaväelise väljaõppe ning välisriigi kriminaalmenetluse ja kriminaalkaristuse kohta esitatavaid andmeid. Määrusega ei laiendata APolS-is sätestatud andmekategooriaid, vaid määratakse nende raames kindlaks konkreetsed esitatavad andmed. Ka abipolitseinikuks kandideerija isikuomaduste

kontrollimine vestluse kaudu ei ole kehtiva korraga võrreldes sisuliselt uus. Kehtiv APolS näeb juba ette vestluse ankeedis esitatud andmete kontrollimiseks ning kandidaadi isikuomaduste väljaselgitamiseks. Käesoleva määruse seotakse kandideerijaga vestlus selgemalt määruses sätestatud isikuomadustega ning nähakse ette selle toimumine enne abipolitseiniku staatuse andmise otsustamist. Abipolitseinike arvestuse puhul täpsustatakse üksikandmete tasandil, millist teavet PPA töötleb abipolitseiniku staatuse, nõuetele vastavuse, õppe, talle antud õiguste, politsei tegevuses osalemise ning vahendite, erivahendite, relvade ja laskemoona kohta. Andmete töötlemise eesmärgid, põhikategooriad ja säilitamise alused tulenevad APolS-ist. Kandideerimisel ja arvestuse pidamisel töödeldavate andmete vajadust selgitatakse eelnõu §-de 2 ja 33 juures ning töötlemisega kaasnevaid andmekaitseriske ja kaitsemeetmeid käsitletakse punktis 5.9.

Kandideerimisandmete ja abipolitseinike arvestuses töödeldavate andmete täpsustamisel on mõju isikuandmete kaitsele. Mõju puudutab nii abipolitseinikuks kandideerijaid ja abipolitseinikke kui ka teatud juhtudel nende lähedasi, kelle andmeid kandideerimisel esitatakse. Andmekoosseisu selgesõnaline määratlemine aitab muuta andmete kogumise läbipaistvamaks.

5.7.1. Abipolitseinikuks kandideerijad ja abipolitseinikud

Kandideerimisandmete esitamise ja sobivuse hindamisega seotud mõju puudutab uusi abipolitseinikuks kandideerijaid. PPA andmetel saab aastas abipolitseiniku staatuse ligikaudu 250–300 inimest, kuid kandideerijate tegelik arv võib olla suurem. Abipolitseinike arvestuse täpsustamine puudutab kõiki abipolitseinikke, keda oli 2026. aasta septembri alguses 1320.

Mõjuvaldkond – sotsiaalsed mõjud

Abipolitseinikuks kandideerija jaoks seisneb mõju peamiselt andmete kogumisele ja esitamisele kuluvas ajas. Kuna ka praegu esitatakse kindlaksmääratud ankeedi alusel ulatuslik andmestik ning uue määrusega osa andmeid enam ei küsita või küsitakse lühema perioodi kohta, ei ole alust eeldada halduskoormuse üldist suurenemist. Suurem koormus võib tekkida üksikjuhtudel, kui tuleb täpsustada nt välisriigiga, sõjaväelise väljaõppe, kriminaalmenetluse või karistusega seotud asjaolusid. Selgem andmeloetelu muudab kandideerijale arusaadavamaks, millist teavet temalt oodatakse, ja võib vähendada hilisemat täpsustamise vajadust. Kuna osa andmeid puudutab eraelu ja tema lähedasi, peab olema selge nende küsimise eesmärk ja kasutamine sobivuse hindamisel. Vestlus ei ole uus kohustus, kuid määrus seob selle selgemalt isikuomaduste hindamisega ning aitab kujundada ühetaolisemat praktikat. Kandideerijal on võimalik vestlusel kogutud teavet ja olulisi asjaolusid selgitada. Olemasolevatelt abipolitseinikelt kandideerimisandmete uuesti esitamist ei nõuta.

Arvestusandmete täpsem loetelu muudab abipolitseinikule selgemaks, millist teavet tema staatuse, nõuetele vastavuse, õppe, õiguste ja tegevuses osalemise kohta töödeldakse. Ühtne arvestus toetab tema kaasamist ettevalmistusele ja kehtivatele õigustele vastavatesse ülesannetesse. Arvestuse pidamine ei tähenda, et abipolitseinik peab kõik loetletud andmed ise eraldi esitama: osa tekib PPA otsuste, õppe, kontrollide ja osalemise dokumenteerimisel.

Mõju ulatus – väike. Enamiku abipolitseinikuks kandideerijate jaoks ei muutu kandideerimisega seotud tegevused põhimõtteliselt, sest nii kindlaksmääratud andmete esitamine kui ka isikuomaduste hindamine on olemas juba praegu. Mõju võib olla suurem üksikul kandideerijal,

kelle puhul tuleb esitada või täpsustada rohkem välisriigi või muu taustaga seotud andmeid. Juba tegutseva abipolitseiniku jaoks on mõju samuti väike, sest määrus ei too kaasa kohustust esitada uusi andmeid, vaid täpsustab eelkõige PPA peetavat arvestust.

Mõju avaldumise sagedus – väike. Kandideerimisandmete esitamine ja sobivuse hindamine on kandideerija jaoks üldjuhul ühekordsed. Abipolitseiniku puhul avaldub mõju korduvalt tema staatuse kestel, sest arvestusandmeid ajakohastatakse ja kasutatakse muu hulgas staatuse või õiguste muutumisel, õppe ja kontrollide läbimisel ning politsei tegevuses osalemisel. See ei tähenda abipolitseinikule regulaarset andmete esitamise kohustust, sest suurem osa andmetest tekib PPA enda tegevuse käigus.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike kuni keskmine. Risk on seotud eelkõige sellega, et sobivuse hindamisel kasutatakse mitut liiki isikuandmeid ning ebatäpne või valesti tõlgendatud teave võib mõjutada kandideerimise tulemust. Isikuomaduste hindamisel võib ebasoodne mõju tekkida ka siis, kui vestluse praktika kujuneb eri hindajate puhul erinevaks. Riski vähendab see, et töödeldavate andmete kategooriad ja eesmärgid tulenevad seadusest, konkreetsed esitatavad andmed on määruses ette määratud ning vestlus seotakse kindlate isikuomadustega.

Ebasoovitava mõju vähendamine. Kandideerijal peab olema arusaadav, milliseid andmeid temalt küsitakse ja millal tuleb teavet esitada ainult konkreetse asjaolu esinemise korral. Tal peab olema võimalik ebatäpseid andmeid parandada ning sobivuse hindamisel olulisi asjaolusid selgitada. Vestluste läbiviimisel tuleb kasutada võimalikult ühetaolisi hindamispõhimõtteid, et tulemus ei sõltuks põhjendamatult sellest, kes vestluse läbi viib. Andmete kogumisel ja kasutamisel tuleb järgida eesmärgipärasust ja minimaalsust, tagada andmete õigsus ning rakendada ülesannetel põhinevaid juurdepääse ja seaduses sätestatud säilitustähtaegu. Tervisenõuetele vastavuse arvestus hõlmab otsust ja ülesannete täitmise piiranguid, mitte diagnoose ega uuringutulemusi.

5.7.2. Politsei- ja Piirivalveamet

Mõju ei puuduta PPA töötajaskonda tervikuna, vaid eelkõige kandideerimismenetluse, sobivuse hindamise ning abipolitseinike arvestuse ja andmete ajakohastamisega tegelevaid teenistujaid.

Mõju riigiasutuse töökorraldusele

Kandideerija sobivuse hindamine ja abipolitseinike kohta arvestuse pidamine on PPA olemasolevad ülesanded. Määruse rakendamisel tuleb viia andmete kogumise vormid, vestluste korraldus ja arvestus vastavusse täpsustatud nõuetega. Selleks tuleb üle vaadata senine praktika ning vajaduse korral täiendada vorme, juhiseid ja andmete haldamise töökorraldust. Täiendav töö tekib eelkõige uue korra kasutuselevõtul. Edaspidi toetab täpsem andmeloetelu ühetaolist menetlust ning vähendab vajadust otsustada juhtumipõhiselt, milliseid andmeid koguda või arvestusse kanda. Täpsemalt määratletud kandideerimisandmed aitavad vähendada ka puudulike taotluste täiendamise vajadust.

Arvestus võimaldab PPA-l saada ülevaate abipolitseiniku staatusest, ettevalmistusest ja kehtivatest õigustest ning kavandada tema kaasamist. Samuti toetab see tervisetõendite kehtivuse, kehalise ettevalmistuse järgmise kontrolli aja ja staatuse peatamise tähtaegade jälgimist. Andmete

ajakohasus aitab vältida olukorda, kus ülesannete määramisel lähtutakse isiku varasemast staatusest või enam mittekehtivast õigusest.

Mõju ulatus – väike kuni keskmine. PPA põhifunktsioonid ei muutu ning enamik toiminguid on olemas juba praegu. Suurem kohanemisvajadus tekib rakendamise alguses, kui tuleb kohandada vorme, andmevälju, vastutust ja töövooge ning vajaduse korral korrastada olemasolevat arvestust. Pärast uue korra kasutuselevõttu on mõju väiksem ja seisneb peamiselt andmete ühetaolises ajakohastamises ning sobivuse hindamise praktika järgimises.

Mõju avaldumise sagedus – keskmine. Vormide ja arvestuse kohandamine on valdavalt ühekordne tegevus. Kandideerimistaotluste menetlemine, vestluste läbiviimine ning arvestusandmete sisestamine ja ajakohastamine on aga asjaomaste teenistujate jaoks korduvad toimingud. Arvestuse täiendamise vajadus tekib muu hulgas staatuse muutumisel, õppe või kontrolli läbimisel ning politsei tegevuses osalemisel.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk – väike kuni keskmine. Peamised riskid on ebaühtlane sisestamine, aegunud andmetele tuginemine ja säilitustähtaegade ebaõige rakendamine. Rakendamise alguses võib töökoormus suureneda, kui olemasolevat arvestust tuleb täiendada või andmeid korrastada. Riski suurendab ebaselge tööjaotus andmete sisestamisel, kontrollimisel ja ajakohastamisel.

Leevendusmeetmed. PPA-l tuleb enne määruse rakendumist kokku leppida, kes vastutab eri arvestusandmete sisestamise ja ajakohastamise eest ning millise sündmuse korral tuleb teavet muuta. Olemasolevaid ajakohaseid andmeid tuleb kasutada võimalikult suures ulatuses, et vältida nende uuesti kogumist. Vestluste puhul tuleb kujundada ühised hindamis- ja dokumenteerimispõhimõtted. Andmete kvaliteeti ja juurdepääse tuleb korraldada nii, et asjaomastel teenistujatel oleks oma ülesannete täitmiseks vajalik teave, kuid juurdepääs ei oleks sellest laiem.

5.8. Halduskoormus ja selle tasakaalustamine

Eelnõuga kaasnevad nii haldus- ja asjaajamiskoormust suurendavad kui ka vähendavad muudatused. Mõju sõltub sellest, kas isik kandideerib abipolitseinikuks, millisel astmel ta tegutseb ja milliseid ülesandeid täidab. Astmepõhise süsteemi ja väljaõppe mahu üldisi mõjusid on käsitletud APolS-i eelnõu seletuskirjas.

Kandideerimisandmete esitamine puudutab uusi abipolitseinikuks kandideerijaid. Ka kehtiva korra järgi esitatakse õigusaktiga kindlaks määratud andmed ning uue määrusega osa andmeid enam ei küsita või küsitakse lühema ajavahemiku kohta. Seetõttu ei ole alust eeldada kandideerijate halduskoormuse üldist suurenemist. Üksikjuhtudel võib koormus suureneda, kui tuleb täpsemalt esitada välisriigi või muu taustaga seotud andmeid. Selge andmeloetelu aitab samas vähendada hilisemat andmete täpsustamise vajadust. Olemasolevatelt abipolitseinikelt kandideerimisandmete uuesti esitamist ei nõuta. Ka vestlus ei ole sisuliselt uus toiming, vaid määrus täpsustab selle kasutamist isikuomaduste hindamisel.

Staatuse peatamise ja taastamise kord puudutab nii olemasolevaid kui ka tulevasi abipolitseinikke. Enda soovil staatuse peatamine, peatamise pikendamine ja ennetähtaegne taastamine eeldavad

taotluse esitamist. Taotluses nõutavate andmete hulk on piiratud. Peatamise tähtaja lõppemisel ei pea staatuse taastamiseks uut taotlust esitama. Samuti ei nõuta peatamise ega taastamise taotlust muudel määruses nimetatud juhtudel. Ajutise peatamise võimalus aitab vältida täielikku staatusest vabastamist ja hilisemat uut kandideerimismenetlust.

Tervise- ja kehalise ettevalmistuse nõuete täitmisega kaasneb kontrollides osalemise ja vajaduse korral täiendava ettevalmistuse ajakulu. Teise ja kolmanda astme abipolitseiniku kehalise ettevalmistuse kontroll muutub mitmekülgsemaks ja toimub vähemalt kord kolme aasta jooksul. Tervisekontrolli täpsustatud sisu võib suurendada ühe kontrolli läbimiseks kuluvat aega ja üksikjuhtudel täiendavate uuringute vajadust. Nõudeid ei kohaldata esimese astme abipolitseinikule, mistõttu ei kaasne vastavat kontrollikoormust kõigile abipolitseinikele.

Kontrollidega seotud koormust vähendab kuni 49-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike tervisekontrolli intervalli pikendamine seniselt kolmelt aastalt viiele aastale. Samaväärsete tervisetõendite ja varem tehtud asjakohaste uuringute arvestamine aitab vältida korduvat kontrollimist. Tervisetõendi väljastamine otse PPA-le võimaldab vältida selle eraldi edastamist abipolitseiniku poolt. Tulirelva käsitlemisega seotud tervisenõuete arvestamine üldises tervisekontrollis võimaldab vajaduse korral tugineda hiljem sama kontrolli tulemustele, kui need on endiselt asjakohased, vähendades täiendavate uuringute vajadust.

Kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavuse tõendamist muudavad paindlikumaks alternatiivsed vastupidavuskatsed ning võimalus arvestada määruses sätestatud tingimustel spordivõistlusel või rahvaspordiüritusel läbitud distantsi ja teistes teenistustes edukalt sooritatud kehalisi katseid. Need lahendused vähendavad eraldi katsete sooritamise vajadust, säilitades nõutava kehalise ettevalmistuse taseme.

Kriisi lahendamisse kaasatud abipolitseiniku hüvitise kuupõhine taotlemine tähendab pikemaajalise kaasamise korral korduvat asjaajamist, kuid võimaldab taotleda hüvitist juba kriisi lahendamises osalemise ajal. Taotluste andmekoosseisu ning menetlus- ja väljamaksetähtaegade määratlemine muudab hüvitiste saamise korra selgemaks ja etteaimatavamaks. Tööandjate halduskoormus seisneb lisapuhkuse ja hüvitiste taotlemiseks vajalike kinnituste väljastamises; uut üldist aruandluskohustust ei kehtestata.

PPA-le kaasnevat menetlus-, kontrolli- ja arvestuskoormust käsitletakse mõjuna asutuse töökorraldusele. Koormus suureneb eelkõige uue korra rakendamisel ja täpsustatud nõuete täitmise jälgimisel, kuid seda leevendavad olemasolevate tõendite ning katsetulemuste arvestamine.

Täiendav koormus tekib peamiselt üksikutes kontrollides ja menetlustoimingutes ning rakendamise alguses PPA töökorralduse kohandamisel. Seda tasakaalustavad olemasolevate andmete ja tõendite kasutamine, korduvate kontrollide vältimine, nõuete astmepõhine kohaldamine ning taotluste ja menetluste täpsem reguleerimine. **Kokkuvõttes suureneb koormus mõnes menetluses ja väheneb teises.**

5.9 Andmekaitsealane mõjuhinnang

Eelnõukohane määrus täpsustab abipolitseiniku seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks vajalike isikuandmete koosseisu ja töötlemise korda. Andmeid töödeldakse abipolitseinikuks kandideerija

ja abipolitseiniku nõuetele vastavuse kontrollimiseks, taustakontrolli tegemiseks, väljaõppe ja politsei tegevuses osalemise korraldamiseks, abipolitseinike arvestuse pidamiseks ning hüvitiste määramiseks ja maksmiseks. Seaduses sätestatud andmekategooriate täpsustamine määruses aitab muuta andmetöötluse ulatuse isiku jaoks selgemaks ja ettenähtavamaks. Käesolev hinnang hõlmab seaduse ja määruse alusel kavandatud andmetöötlust tervikuna, sealhulgas senise korraldusega võrreldes jätkuvaid töötlemistoiminguid. Üksikute andmeliikide töötlemise vajadust on selgitatud vastavate sätete juures.

Isikuandmete töötlemise õiguslikud alused tulenevad APolS-ist. Kandideerimisandmete töötlemine ning nõuetele vastavuse kontroll ja taustakontroll lähtuvad APolS §-dest 7–11, tervisekontroll §-st 12 ja abipolitseinike arvestuse pidamine §-st 17. Määrusega täpsustatakse seaduses ette nähtud andmekategooriaid ja menetlusi, mitte ei looda iseseisvat alust isikuandmete kasutamiseks muudel eesmärkidel. Abipolitseinikuks kandideerimisel, nõuetele vastavuse hindamisel ja abipolitseinike arvestuse pidamisel toimuvale isikuandmete töötlemisele kohaldatakse isikuandmete kaitse üldmäärust, arvestades APolS-is sätestatud erisusi.

PPA vastutab oma ülesannete täitmisel toimuva isikuandmete töötlemise eest. Tervisekontrolli tegev tervishoiuteenuse osutaja vastutab tervisekontrolli käigus toimuva terviseandmete töötlemise eest. Tervishoiuteenuse osutaja töötleb terviseseisundi hindamiseks vajalikke meditsiinilisi andmeid, PPA aga tervisetõendil kajastatud otsust ning ülesannete täitmise piiranguid ja tingimusi.

Kandideerimisel esitatavad andmed võimaldavad kontrollida isiku vastavust abipolitseinikule esitatavatele nõuetele ning abipolitseinikuks saamist välistavate asjaolude puudumist. Abipolitseinike arvestuse pidamisel töödeldavad andmed võimaldavad saada ülevaate abipolitseiniku staatusest, ettevalmistusest, talle antud õigustest ja politsei tegevuses osalemisest. Hüvitistega seotud andmeid kasutatakse hüvitise saamise õiguse ja suuruse kindlakstegemiseks ning väljamaksete tegemiseks. Andmete kogumisel ja kasutamisel tuleb lähtuda konkreetsest töötlemise eesmärgist ning piirduda selle saavutamiseks vajalikuga.

Terviseandmete töötlemisel eristatakse tervisekontrolli tegemiseks vajalikku teavet PPA-le nõuetele vastavuse kontrollimiseks ja ülesannete korraldamiseks vajalikust teabest. Tervisedeklaratsioon esitatakse tervisekontrolli tegevale arstile. Abipolitseinike arvestusse kantakse tervisetõendi väljastamise kuupäev ja kehtivusaeg, otsus tervisenõuetele vastavuse kohta ning tõendil märgitud ülesannete täitmise piirangud ja tingimused. Arvestuse andmekoosseis ei hõlma diagnoose, tervisedeklaratsiooni vastuseid ega uuringutulemusi. Selline eristamine vähendab PPA-s töödeldavate terviseandmete hulka.

Andmetöötlusega kaasnevad peamised riskid on andmetele põhjendamatu juurdepääs, nende kasutamine muul eesmärgil ning ebaõigete või aegunud andmete kasutamine isikut puudutava otsuse tegemisel. Tervise- ja süüteoandmete väärkasutamine võib kahjustada isiku eraelu ja mainet. Riskide vähendamiseks tuleb tagada, et andmetele pääsevad juurde üksnes need PPA teenistujad ja töötajad, kes vajavad vastavaid andmeid oma ülesannete täitmiseks, ning ainult vajalikus ulatuses. Lisaks tuleb tagada andmete turvaline edastamine ja säilitamine, töötlemistoimingute jälgitavus ning otsuste aluseks olevate andmete õigsuse ja ajakohasuse kontrollimine.

Ebaõige või kontekstist välja jäetud teabe kasutamine võib tuua kaasa põhjendamatu keeldumise staatuse andmisest või abipolitseiniku tegevuse piiramise. Selle riski vähendamiseks tuleb

kontrollida otsustamisel olulise teabe usaldusväärsust, dokumenteerida selle seos kohaldatava nõudega ning anda isikule seaduses ette nähtud korras võimalus asjaolusid selgitada. Lähedase kohta kogutud teabest ei saa teha automaatselt järeldust kandideerija sobimatuse kohta.

Juurdepääsuõigused tuleb siduda teenistuja või töötaja ülesannetega ning nende vajadus üle vaadata ülesannete muutumisel. Abipolitseiniku staatuse või talle antud õiguste muutumisel tuleb hinnata ka talle võimaldatud juurdepääsude muutmise või lõpetamise vajadust.

Andmesubjektide teavitamisel lähtutakse isikuandmete kaitse üldmääruse artiklitest 13 ja 14 ning APolS-is sätestatud erisustest. Teavitamine hõlmab muu hulgas töötlemise eesmärke ja õiguslikke aluseid, andmeallikaid, andmete saajaid ja säilitamistähtaegu ning teavet oma õiguste kasutamise ja kaebuse esitamise võimaluste kohta. Teavitamiskohustuse täitmisel arvestatakse üldmääruses sätestatud eranditega nende kohaldamise tingimuste täitmise korral. Määrusega ei kehtestata täiendavaid teavitamiskohustuse erandeid ega andmesubjekti õiguste piiranguid.

Nõuetele vastavuse kontrolli ja taustakontrolli andmete säilitamist reguleerib APolS § 11 ning abipolitseinike arvestuse andmete säilitamist § 17 lõiked 3–6. Määrusega neid tähtaegu ei muudeta ega kehtestata täiendavaid säilitamistähtaegu. Kontrollimenetluses kogutud materjale ja abipolitseinike arvestusse kantud andmeid säilitatakse kummalegi andmestikule kohalduvate seaduses sätestatud tähtaegade järgi.

Määrus täpsustab seadusega ette nähtud andmetöötluse ulatust ja korraldust ning toetab seeläbi selle läbipaistvust. Andmetöötlusega kaasneva riive piiramiseks on oluline järgida eesmärgipärasuse ja minimaalsuse põhimõtet ning rakendada kirjeldatud kaitsemeetmeid. Nende tingimuste täitmisel aitab määrus tagada, et abipolitseiniku sobivuse kontrollimiseks ja tema tegevuse korraldamiseks vajalik andmetöötlus oleks piiritletud ning isiku õigused kaitstud.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, kulud ja tulud

Määruse rakendamine eeldab eelkõige PPA ning väljaõppe korraldamisega seotud küsimustes SKA olemasoleva töökorralduse kohandamist määruses sätestatud nõuetega. Valdavalt on tegemist olemasolevate protsesside, vormide ja töökorralduse muutmise või täiendamisega. Täiendav rahaline kulu tekib eelkõige juhul, kui määruse nõuded suurendavad senise tegevuse mahtu või eeldavad uue varustuse hankimist.

1) Abipolitseinikuks kandideerimine ja sobivuse hindamine. PPA-l tuleb viia kandideerimisandmete esitamiseks kasutatavad vormid vastavusse määruses sätestatud andmekoosseisuga ning kujundada ühetaoline töökorraldus kandideerijaga vestluse läbiviimiseks ja tulemuste dokumenteerimiseks. Vajaduse korral tuleb kohandada ka andmete kontrollimiseks kasutatavaid tööprotsesse. Kandideerimise ja sobivuse hindamise menetlus on PPA-l juba olemas, mistõttu seisneb rakenduskulu peamiselt olemasolevate vormide ja töökorralduse ajakohastamises. Eraldiseisvat olulist püsikulu või uut infosüsteemi selleks ette ei nähta.

2) Kehalise ettevalmistuse nõuete rakendamine. PPA-l tuleb kohandada olemasolevat kontrollikorraldust määruses sätestatud astmepõhiste nõuetega ning tagada teise ja kolmanda astme abipolitseinike perioodiline kontroll, tulemuste dokumenteerimine ja nõuetele vastavuse jälgimine. Kehalise ettevalmistuse kontrollimine ei ole PPA-le uus ülesanne. Võimaluse korral korraldatakse

abipolitseinike kontroll koos politseiametnike kontrollidega, kasutades olemasolevaid ruume, vahendeid ja kontrolli läbiviivaid teenistujaid.

Abipolitseinikke on ligikaudu 1300, kuid kontrollikohustus puudutab teise ja kolmanda astme abipolitseinikke ning kontroll toimub üks kord kolme aasta jooksul. Seetõttu saab kontrollid ajaliselt hajutada ja kasutada võimalikult suures ulatuses olemasolevat kontrollisüsteemi. Täiendav kulu võib tekkida eelkõige juhul, kui abipolitseinike vabatahtliku staatuse tõttu tuleb kontrolle korraldada eraldi või väljaspool tavapärast tööaega. Sellisel juhul võib lisanduda tööjõu- ja korralduskulu, kuid eraldi uue kontrollisüsteemi loomine ei ole vajalik.

3) Tervisekontrolli nõuete rakendamine. PPA-l tuleb kohandada olemasolevat tervisekontrolli korraldust uute astmepõhiste nõuete, kontrolliperioodide ja tervisekontrolli sisuga ning tagada tervisetõendite kehtivuse ja neis märgitud piirangute või tingimuste jälgimine. Samaväärse tervisetõendi arvestamise võimalus säilib ning tervisekontrollis saab arvestada ka varem tehtud asjakohaseid uuringuid, mis aitab vältida põhjendamatut kontrollide ja uuringute kordamist.

Tervisekontrollidega seotud kulu ei ole tervikuna uus. Kehtiva korra järgi tasub abipolitseinikuks kandideerija esmase tervisekontrolli ise ning PPA kannab perioodiliste tervisekontrollidega seotud kulusid juba praegu. Uue APolS-i kohaselt toimub tervisekontroll enne teisele astmele liikumist ning selle kulud tasutakse või hüvitatakse PPA peadirektori või tema volitatud isiku kehtestatud ulatuses. Seega tuleneb esmase tervisekontrolli kulu üleminek PPA-le seadusest. Määruse enda rahaline mõju tuleneb eelkõige tervisekontrolli täpsustatud sisust ja määrusega kehtestatavast perioodilisusest.

Tervisekontrolli maksumuse hindamisel on võrdlusaluseks kasutatud politseiametnike tervisekontrolli maksumust. Sõltuvalt kontrolli sisust võib ühe tervisekontrolli maksumuseks arvestada ligikaudu **100–220 eurot**. Prognoosi järgi võib enne teisele astmele liikumist vajada tervisekontrolli keskmiselt ligikaudu **243 isikut aastas**, mille korral oleks nende kontrollide aastane maksumus ligikaudu **24 300–53 460 eurot**.

Perioodiliste tervisekontrollide senist tegelikku mahtu näitab ka tervisetõendite aegumine. PPA andmetel aegus või aegub tervisetõend **2025. aastal ligikaudu 350, 2026. aastal 293 ja 2027. aastal 400 abipolitseinikul**. See teeb kolme aasta keskmiseks ligikaudu **348 perioodilist tervisekontrolli aastas** ning on samas suurusjärgus kasutatud prognoosiga, mille järgi võib perioodilise tervisekontrolli vajadus olla ligikaudu **352 abipolitseinikul aastas**. Kui arvestada ühe kontrolli maksumuseks 100–220 eurot, on 352 perioodilise tervisekontrolli maksumus ligikaudu **35 200–77 440 eurot aastas**.

Eelneva ja perioodilise tervisekontrolli arvestuslik kogukulu oleks seega ligikaudu **59 500–130 900 eurot aastas**. Tegemist ei ole siiski tervikuna uue kuluga, sest perioodilisi tervisekontrolle rahastab PPA ka kehtiva korra järgi. Uue APolS-i seletuskirjas on tervisekontrollidega seotud täiendavaks rahavajaduseks hinnatud ligikaudu **35 000 eurot aastas**.

Määruse jõustumise järel muutub perioodiliste tervisekontrollide koormus järk-järgult. Kuni 49-aastaste teise ja kolmanda astme abipolitseinike kontrolli intervall pikeneb seniselt kolmelt aastalt viiele aastale, mistõttu peaks nende puhul pikemas vaates perioodiliste kontrollide arv ja sellega seotud kulu vähenema. Alates 50. eluaastast jääb kontrolli intervall kolmeks aastaks. Seetõttu

sõltub tegelik aastane kontrollide arv edaspidi muu hulgas abipolitseinike vanuselisest koosseisust ning sellest, millal varem väljastatud tervisetõendid aeguvad.

Tegelik kulu sõltub lisaks kontrollide arvule tervisekontrolli tegelikust sisust ja maksumusest, samaväärsete tervisetõendite ja varasemate uuringute arvestamisest ning PPA kehtestatavast kulude tasumise või hüvitamise ulatusest. Seetõttu on esitatud summad indikatiivsed ning määruse iseseisvat mõju ei ole võimalik uue APolS-i rakendamisega seotud kuludest täpselt eristada.

4) Väljaõppe, erialaõppe ja täiendusõppe nõuete rakendamine. PPA-l tuleb koostöös SKA-ga viia õppekavad, õppematerjalid ja õppekorraldus vastavusse määruses sätestatud astme- ja erialapõhiste nõuetega ning siduda erialaõppe ja täiendusõppe vajadus PPA tegeliku tegevusvajadusega. Vajaduse korral tuleb ette valmistada koolitajad ja instruktorid ning ajakohastada digitaalseid õppekeskkondi ja õppematerjale.

Uue väljaõppesüsteemi ettevalmistamisega on juba alustatud. PPA on aastatel 2024–2025 eraldanud selleks ligikaudu **100 000 eurot** ning SKA esialgse hinnangu kohaselt on väljaõppesüsteemi arendamise ühekordne kulu ligikaudu **65 000 eurot**. Määruses sätestatud nõuete rakendamine toimub selle arenduse raames, mistõttu eraldi täiendavat määrusepõhist arenduskulu ei prognoosita.

Kõrgemale astmele liikumine ei ole abipolitseinikule kohustuslik ning PPA suunab teise ja kolmanda astme või erialaõppesse isikud vastavalt tegelikule vajadusele ja eelarvevõimalustele. Uue APolS-i seletuskirjas on teise astme väljaõppe aastaseks kuluks 200 osaleja puhul hinnatud ligikaudu **90 000 eurot** ja kolmanda astme väljaõppe kuluks 50 osaleja puhul ligikaudu **7750 eurot** aastas. Need on indikatiivsed kulud, mis sõltuvad tegelikust koolitusmahust ega teki automaatselt määruse jõustumisel.

5) Astmepõhiste eraldusmärkide rakendamine. PPA-l tuleb võtta kasutusele astmetele vastavad tunnused ning korraldada nende väljastamine ja arvestus. Kehtivas süsteemis kasutatakse juba „AP“ tunnust ning iseseisva pädevusega abipolitseiniku puhul „AP“ tunnust ühe tärniga. Uues süsteemis kasutatakse esimesel astmel „AP“, teisel astmel „AP“ koos ühe tärniga ning kolmandal astmel „AP“ koos kahe tärniga. Seega saab osa olemasolevaid tunnuseid jätkuvalt kasutada või ümber jaotada, kuid juurde tuleb hankida nii teise astme ühe tärniga tunnuseid kui ka uued kolmanda astme kahe tärniga tunnused.

Uute eraldusmärkide hankevajaduse arvutamisel on lähtutud eeldatavast abipolitseinike arvust, nende astmelisest jaotusest ning ühe isiku kohta vajalikust tunnuste arvust. Arvestuslikult vajatakse 900 teise astme ja 350 kolmanda astme abipolitseiniku jaoks kokku 3750 astmetunnust, kui igaühele nähakse ette kolm tunnust. Eeldusel, et 350 senise iseseisva pädevusega abipolitseiniku ühe tärniga tunnused on taaskasutatavad, võib uute tunnuste minimaalne vajadus olla ligikaudu 2700. Tegelik hankemaht sõltub olemasolevate tunnuste seisukorrast, nende taaskasutamise võimalusest ning varu vajadusest.

Võrdluseks kavandas PPA 2022. aastal 1200 abipolitseiniku õlakukatete hankimiseks **7400 eurot**. Seda summat ei saa praegusele hankele otse üle kanda, kuid see annab kulude suurusjärgu hindamiseks võrdluspunkti. Ametimärgid on PPA praktikas juba kasutusel ning nende kujundust määrusega ei muudeta, mistõttu ei ole olemasolevate ametimärkide väljavahetamine vajalik.

6) Hüvitiste menetlemine. Määrus ei loo uusi hüvitiste liike, vaid täpsustab olemasolevate hüvitiste taotlemise ja menetlemise korda. Tasustamata lisapuhkuse hüvitise puhul ajakohastatakse eelkõige taotluse andmeid ja menetlust, kriisirolliga abipolitseiniku hüvitise kord sisuliselt ei muutu ning varalise kahju hüvitamise menetlus lihtsustub, sest otsustamine koondub senisest enam PPA-sse.

Rakendamiseks tuleb kohandada olemasolevaid vorme, sisejuhiseid ja tööjaotust ning määrata üheselt vastutavad teenistujad. Kuna menetlused on juba olemas ja uut menetlusliiki ei looda, ei ole alust prognoosida olulist täiendavat püsikulu. Võimalik lisakulu piirdub peamiselt olemasoleva töökorralduse ajakohastamise ja ametnike tööajaga.

7) Abipolitseiniku staatuse peatamise ja taastamise korraldus. PPA-l tuleb kujundada ühetaoline töökorraldus taotluste vastuvõtmiseks, haldusaktide vormistamiseks ning peatamise, pikendamise ja taastamise tähtaegade jälgimiseks. Samuti tuleb enne staatuse taastamist kontrollida abipolitseiniku nõuetele vastavust ja vajaduse korral jälgida taastamise järel antud täiendavate kohustuste täitmist.

Tegemist on eelkõige olemasoleva arvestuse ja töökorralduse täpsustamisega. Vajaduse korral tuleb kohandada vorme, andmevälju, töövooge ja tähtaegade jälgimist, kuid ei ole põhjust eeldada uue infosüsteemi loomist.

8) Rakendamise koordineerimine, teavitamine ja juhendamine. Enne määruse jõustumist tuleb PPA-s kokku leppida muudatuste rakendamise tööjaotus ja vastutus, ajakohastada vajalikud sisejuhised ja tööprotsessid ning tagada, et määruse jõustumisel oleksid vajalikud menetlused ja töövahendid kasutusvalmis. Samuti tuleb politseiametnikke ja abipolitseinikke muudatustest teavitada ning vajaduse korral korraldada infopäevi või tööalast juhendamist. Rakendamise alguses tuleb koguda tagasisidet ja vajaduse korral täpsustada juhiseid või töökorraldust.

Uue APolS-i seletuskirjas on kommunikatsiooni- ja motivatsioonitegevused kavandatud PPA olemasoleva eelarve raames. Samast põhimõttest lähtutakse ka määruse rakendamisel, mistõttu eraldi täiendavat rahavajadust teavitamise, juhendamise ja muudatuste juhtimise jaoks ei prognoosita.

Kohaliku omavalitsuse üksustele määruse rakendamisega uusi kohustuslikke ülesandeid ega otseseid kulusid ei kaasne.

Tulud. Määruse rakendamisega ei kaasne riigile ega kohaliku omavalitsuse üksustele otseseid tulusid.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. veebruaril 2027. aastal. Jõustumisaeg on kooskõlas uue APolS-i kavandatud jõustumisega ning tagab, et seaduses sätestatud uued nõuded ja menetlused on alates seaduse jõustumisest rakendatavad.

Jõustumistähtaja määramisel on arvestatud vajadusega anda PPA-le ja SKA-le piisav aeg määruse rakendamiseks vajalike ettevalmistuste lõpuleviimiseks. Enne määruse jõustumist tuleb viia määrusega kooskõlla asjaomased sisejuhised, vormid ja tööprotsessid, lõpetada väljaõppe korralduslik ettevalmistus ning tagada tervisekontrolli, kehalise ettevalmistuse kontrolli, astmepõhiste eraldusmärkide ja muude praktiliste rakenduslahenduste kasutusvalmidus. Rakendamiseks vajalikud tegevused ja nendega seotud kulud on käsitletud seletuskirja 6. peatükis.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi kaudu Justiits- ja Digiministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Rahandusministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks PPA-le kui määruse peamisele rakendajale ning Sisekaitseakadeemiale väljaõppe korraldust puudutavates küsimustes. Huvirühmadest kaasatakse Eesti Abipolitseinike Kogu. Tervisenõudeid ja tervisekontrolli puudutavas osas kaasatakse arvamuse avaldamiseks Eesti Perearstide Selts ja Eesti Töötervishoiuarstide Selts. Isikuandmete töötlemist, kandideerimisel kogutavate andmete koosseisu ja abipolitseinike arvestuse pidamist puudutavates küsimustes kaasatakse arvamuse andmiseks Andmekaitse Inspektsioon.